

ԵԳԻՊՏԱԿԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

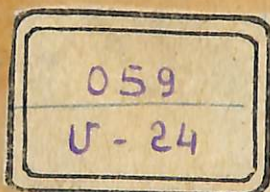
ՍԱՐԿԱԿԿ

28 ՐԴ Տ Ա Ր Ի

ԳԻՆ 15 ԵԳ. ԴԼ.

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ
Տպագր. ԱՐԱՄ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
1940

EGYPTIAN TEXTILE TRADING CO

MELKI KELUDJIAN & Co.

19, Rue de France (dans la Galerie)

R. C. Alexandrie 18890

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵՐՊՈՐԱՑԻՆԱՅ

ՄԵԼԻ ԳԸԼԸՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

19 ՐԻԸ ՏՐ ՖՐԱՆՍԱ, ԱԳԵԲԱՆՈՐԻԱ

ՆԵՐԱԾՈՂ ԵՒ ԱՐՏԱԾՈՂ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԲԱՄՊԱԿԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ

ԲՆԱԿԱՆ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆ, ԲՐԴԵՂԷՆ
ԿԵՐՊԱՄՆԵՐ

ԵՒ ԱՅԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԿՏՈՐՆԵՐ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ՝ 71 ՐԻԻ ԱԶԶԱՐ

Ս Ի Լ Օ Յ Ի Լ Մ

SELO
The *fast*
FILM
BRITISH
MADE

Սոյն լուսանկարչական ֆիլմը արտադրութիւնն է
6 միացեալ Ֆապրիքաներու, որով կը գերազանցէ
ուել ուրիշ ֆիլմ իր վերջին ծայր արագ զգայ-
նութեամբ եւ գոյներու յսակ պահպանացու մով:

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ԱՌԶԱՍԱՐԱԿ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ
ՎԱՃԱՌՈՂՆԵՐՈՒ ՔՈՎ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

ԳԱՀԻՐԷ ՇԱՐՍԱ ԱՏԼԻ ՓԱՇԱ (ՆԱԽԿԷՆ ՓՈՂՈՑ)

ՀԱՐԷԹ ՍՈՒՖԻԻ ԹԻԻ 4

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ 34 ՖՈՒՍՏ ՓՈՂՈՑ

Այս կեդրոններուն մէջ կը գտնուին միայն
գոյս անգլիական լուսանկարչական մեքենաներ
եւ լուսանկարչական պիտոյքներ:

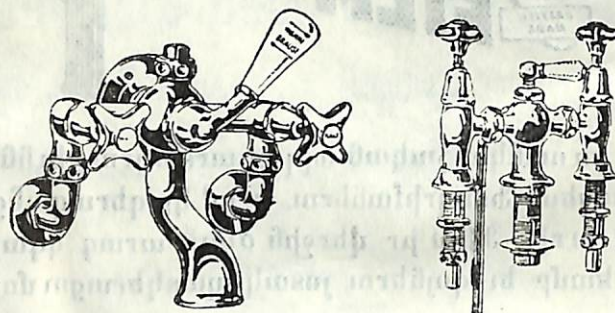
Վ. ԵՒ Մ. ՏԵՅԻՐՍԵՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲՈՑՄ ՊԱԹԸՐԻՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՈՐԱԿՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՄԵԾ ՉՈՒՀԱՐԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Էլ Աստան փողոց թիւ 19 (Ապու Տարսար թիւ 45)
Առևտր. Սեն. թիւ 14270 Աղեքս.

ԹԷԼԷԶՈՆ 22239

ԱՂԵՔԱՆԴՐԻԱ (Եգիպտոս)

Հոս կը պատրաստուին ամէն տեսակ ծՈՐԱԿՆԵՐ
ՊՐՕՆՉԷ և ՆԻԲԷԼԷ (Nikel), ՊԱԹԸՐԻՆԵՐ ՊԱՆԵՕՑԻ
և ՀԱԽԱՊՕՑԻ յատուկ, ինչպէս նաև ՊՐՕՆՉԷ գեղար-
ուեստական ամէն տեսակ առարկաներ:

Սոյն գործատունը գրեթէ միակ ըլլալով իր տեսա-
կին մէջ, այսօր կը մրցի իրականութեան մէջ գրեթէ
բոլոր եւրոպական տուներու և գործարաններու հետ,
իր պատրաստած վերոյիշեալ առարկաներով, ըլլայ իր
կատարելագործութեամբ, ըլլայ մաքրութեամբ և նա-
մանաւանդ իր ամանութեամբ:

ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԱՍՆԱՋԻԿ

74 Իսթանբուլ փաշա փողոց — ԹԷԼԷԶՈՆ 56625
Առևտր. Սեն. թիւ 26132 Գահիրէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ա. ՄԱՍՆԱՋԻԿ
133-72

ՄԱՐԿԱԿԱԳԻՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

1941

Ծագէ՛ Հայ հաննար,
Փայլէ բիւր բոցեր,
Իմանան ազգեր
Թէ Հայք չեն անցեր:

ԱԼԻՇԱՆ

ՀԻՆ ՏԱՐԻՆ

1940

Հին օրն ու տարին՝
Բիւր կեանքեր տարին,
Ո՞հ, զերդն ցահասակ՝
Անդունդին յասակ,

Գիւտեր նորանոր
Ուժ տուին անոր,
Այսպէս բիւր օճախ
մարեցան յանախ...:

Դառն, լեռ, սար ու ձոր,
Ներկեցան բոսոր,
Վազեց ամեն տեղ
Արեան մեծ հեղեղ,

Երկրագունդ լման
Դարձաւ գերեզման,
Տիրեց ողջ աշխարհ,
Ողբ, կոծ ու աշխարհ:

ՍԱՐԿԱՒԱԳ

Ն. ՎԵՅ. ՖԱՐՈՒԲ Ա ԹԱԳԱԽՈՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ՀԱՍՈՑՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՅԻՆՈՂԵԱՆ ԲՆԱԿԱՆ

ՕՐԱՑՈՅՑ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

1941

ՅՈՒՆՈՒՐ

ՓԵՏՐՈՒՐ

- 1 ԴՇ. կաղանդ Գ. օր պհց. Ծննդ.
- 2 ԵՇ. Դ. օր պահոց ծննդեան
- 3 ՈԻՐ. Ե. օր պահոց ծննդեան
- 4 ՇԲ. Զ. օր պահոց ծննդեան
- 5 † ԿԻՐ. ճրագալոյց ծննդեան
- 6 † ԲՇ. ծնունդ եւ աստուածա-
յայտնութեան տեղն
- 7 ԳՇ. † Բ. օր ծննդ. մեռելոց
- 8 ԴՇ. Գ. օր ծննդեան
- 9 ԵՇ. Դ. օր ծննդեան
- 10 ՈԻՐ. Ե. օր ծննդեան
- 11 ՇԲ. Զ. օր ծննդեան
- 12 † ԿԻՐ. Է. օր ծննդեան
- 13 † ԲՇ. Ը. օր ծննդեան
- 14 ԴՇ. Յովհաննու Կարապետին
- 15 ԴՇ. Պահք
- 16 ԵՇ. Պետրոսի հայր. Էլն.
- 17 ՈԻՐ. Պահք
- 18 ՇԲ. Անտոնի, Տրիփոնի Էլն.
- 19 ԿԻՐ. Ա. զկնի ծննդեան
- 20 ԲՇ. Թէոդոսի թագ. և Եփեսոսի
- 21 ԴՇ. Կիրակոսի և Յուդիտայի
- 22 ԴՇ. Պահք
- 23 ԵՂ. Վահանայ Գոթնացւոյն,
Եւգինեայ կուսին Էն.
- 24 Ուր. Պահք
- 25 ՇԲ. Աթանասի և Կիւրղի
- 26 ԿԻՐ. Բ. զկնի Ծննդեան
- 27 ԲՂ. Եւգինէոսի, Մարկարիոսի
- 28 ԳՂ. Անդրէի զօրավարին Էն.
- 29 ԴՂ. Պահք
- 30 ԵՂ. Աղբիւնոսի և Կնոջն Ա.
նատուայ Էն.
- 31 Ուր. Պահք

- 1 ՇԲ. Գրիգորի Աստուածաբանին
- 2 ԿԻՐ. Բարեկենդան Առաջաւորի
պահոց: Գ. զկնի Ծննդեան
- 3 ԲՂ. Ա. օր պհց. Առաջաւորի
- 4 ԳՂ. Բ օր պհց Առաջաւորի
- 5 ԴՂ. Գ օր պհց Առաջաւորի
- 6 ԵՂ. Դ օր պհց Առաջաւորի
- 7 Ուր. Ե օր պհց Առաջաւորի
Յշտկ. Յովնանու մարդարէին
- 8 ՇԲ. Սարգսի զօրավարին
- 9 ԿԻՐ. Դ. զկնի Ծննդեան
- 10 ԲՂ. Ատովմեանց զօրավարաց
- 11 ԳՂ. Սուքիասեանց զկայից
- 12 ԴՂ. Պահք
- 13 ԵՂ. Ոսկեանց քահանայից
- 14 Ուր. † Պահք: Տեառնդառաջ
- 15 ՇԲ. Իսահակայ Պարթեւի հայր.
- 16 ԿԻՐ. Ե զկնի Ծննդեան
- 17 ԲՂ. Մարկոսի եպիսկոպոսին
- 18 ԳՂ. Ղեւոնդեանց քահանայից
- 19 ԴՂ. Պահք
- 20 ԵՂ. Վարդանանց զօրավարացն
- 21 Ուր. Պահք
- 22 ՇԲ. Կոստանդնուպոլսոյ Ս. Ժո-
ղովոյն 150 հայրապետացն
- 23 ԿԻՐ. Բուն Բարեկենդան
Ա. Բառասնորդաց
- 24 ԲՂ. ա օր մեծ պահոց
- 25 ԳՂ. բ օր մեծ պահոց
- 26 ԴՂ. գ օր մեծ պահոց
- 27 ԵՂ. դ օր մեծ պահոց
- 28 Ուր. ե օր մեծ պահոց

ՄԱՐՏ

ԱՊՐԻԼ

- 1 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Թէո-
դորոսի զօրավարին
- 2 Կիրիլ օր մեծ պահոց
Բ. Բառասնորդաց
- 3 Բշլ օր մեծ պահոց
- 4 Գշլ օր մեծ պահոց
- 5 Դշլ օր մեծ պահոց
- 6 Եշլ օր մեծ պահոց
- 7 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 8 Շաբաթ օր մեծ պահոց
- 9 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Անա-
ռակին: Գ. Գառասնորդաց
- 10 Բշլ օր մեծ պահոց
- 11 Գշլ օր մեծ պահոց
- 12 Դշլ օր մեծ պահոց
- 13 Եշլ օր մեծ պահոց
- 14 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 15 Շաբաթ օր մեծ պահոց
Յովհաննու Երսղ. հայրապետ
- 16 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Տնտես-
տի: Գ. Գառասնորդաց
- 17 Բշլ օր մեծ պահոց
- 18 Գշլ օր մեծ պահոց: Միջինք
- 19 Դշլ օր մեծ պահոց
- 20 Եշլ օր մեծ պահոց
- 21 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 22 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Բա-
սառնու մանկանցն Սեբաստիոյ
- 23 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Դա-
սառնու: Ե. Գառասնորդաց
- 24 Բշլ օր մեծ պահոց
- 25 Գշլ օր մեծ պահոց
- 26 Դշլ օր մեծ պահոց
- 27 Եշլ օր մեծ պահոց
- 28 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 29 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուս.ի մուսնի վիրապետ
- 30 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Գալստեան
Զ. Գառասնորդաց
- 31 Բշլ օր մեծ պահոց

- 1 Գշլ օր մեծ պահոց
- 2 Դշլ օր մեծ պահոց
- 3 Եշլ օր մեծ պահոց
- 4 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 5 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուս.ի մուսնի վիրապետ
- 6 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Գալստեան
Զ. Գառասնորդաց
- 7 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 8 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուս.ի մուսնի վիրապետ
- 9 Կիրիլ օր մեծ պահոց
- 10 Բշլ օր մեծ պահոց
- 11 Գշլ օր մեծ պահոց
- 12 Դշլ օր մեծ պահոց
- 13 Եշլ օր մեծ պահոց
- 14 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 15 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուս.ի մուսնի վիրապետ
- 16 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Գալստեան
Զ. Գառասնորդաց
- 17 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 18 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուս.ի մուսնի վիրապետ
- 19 Կիրիլ օր մեծ պահոց
- 20 Բշլ օր մեծ պահոց
- 21 Գշլ օր մեծ պահոց
- 22 Դշլ օր մեծ պահոց
- 23 Եշլ օր մեծ պահոց
- 24 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 25 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուս.ի մուսնի վիրապետ
- 26 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Գալստեան
Զ. Գառասնորդաց
- 27 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 28 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուս.ի մուսնի վիրապետ
- 29 Կիրիլ օր մեծ պահոց
- 30 Բշլ օր մեծ պահոց

ՄԱՐՏ

ՅՈՒՆԻՍ

- 1 Եշլ օր մեծ պահոց
- 2 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 3 Շաբաթ օր մեծ պահոց
- 4 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Կարմիր
Կիրակի
- 5 Բշլ օր մեծ պահոց
- 6 Գշլ օր մեծ պահոց
- 7 Դշլ օր մեծ պահոց
- 8 Եշլ օր մեծ պահոց
- 9 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 10 Շաբաթ օր մեծ պահոց
- 11 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Տոն
Երեւման Ս. Խաչի
- 12 Բշլ օր մեծ պահոց
- 13 Գշլ օր մեծ պահոց
- 14 Դշլ օր մեծ պահոց
- 15 Եշլ օր մեծ պահոց
- 16 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 17 Շաբաթ օր մեծ պահոց
- 18 Կիրիլ օր մեծ պահոց
- 19 Բշլ օր մեծ պահոց
- 20 Գշլ օր մեծ պահոց
- 21 Դշլ օր մեծ պահոց
- 22 Եշլ օր մեծ պահոց: Համբարձում
- 23 Ուրբաթ օր մեծ պահոց: Պահք
- 24 Շաբաթ օր մեծ պահոց
- 25 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Բ. Մղկ.
- 26 Բշլ օր մեծ պահոց
- 27 Գշլ օր մեծ պահոց
- 28 Դշլ օր մեծ պահոց: պահք
- 29 Եշլ օր մեծ պահոց
- 30 Ուրբաթ օր մեծ պահոց: պահք
- 31 Շաբաթ օր մեծ պահոց

- 1 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Հոգեգա-
լուս: Բրկնդն. Եղիական պահք.
- 2 Բշլ օր մեծ պահոց: պահք
- 3 Գշլ օր մեծ պահոց: պահք
- 4 Դշլ օր մեծ պահոց: պահք
- 5 Եշլ օր մեծ պահոց: պահք
- 6 Ուրբաթ օր մեծ պահոց: պահք
- 7 Շաբաթ օր մեծ պահոց: պահք
- 8 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Յիշատակ
Եղիայի Մարգարէին
- 9 Բշլ օր մեծ պահոց: Հովհաննիստեան
- 10 Գշլ օր մեծ պահոց: Գալստեան
- 11 Դշլ օր մեծ պահոց
- 12 Եշլ օր մեծ պահոց: Կարապետին
և Աթանասին
- 13 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 14 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Լուսաւորչի
Եւնի վիրապետ
- 15 † Կիրիլ օր մեծ պահոց: Տոն
Կարմիր Կիրակի Եղիական Ս. Եղիականին
- 16 Բշլ օր մեծ պահոց: Բարեկենդանի
Լուսաւորչի
- 17 Գշլ օր մեծ պահոց: Նուրբաթ և Մանեայ
- 18 Դշլ օր մեծ պահոց
- 19 Եշլ օր մեծ պահոց: Սահակայ և Յովսէփայ
- 20 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 21 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Լուսաւորչի
և Խաչի
- 22 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Հոգեգալուստեան
Բարեկենդանի Լուսաւորչի
- 23 Բշլ օր մեծ պահոց: Եղիականին Կիրակի
- 24 Գշլ օր մեծ պահոց: Կոստանդիանոսի և
Զեղինեայ
- 25 Դշլ օր մեծ պահոց
- 26 Եշլ օր մեծ պահոց: Թէոդորոսի Գալա-
տացւոյն ևն.
- 27 Ուրբաթ օր մեծ պահոց
- 28 Շաբաթ օր մեծ պահոց: Գրիգորի
Լուսաւորչի
- 29 Կիրիլ օր մեծ պահոց: Հոգեգալուստեան
- 30 Բշլ օր մեծ պահոց: Թէոփիլոսի

ՅՈՒՂԻՍ

- 1 Գ. Դանիէլի մարգարէին եւն.
- 2 Դ. Պահք
- 3 Ե. Թարգմանչաց վ.դ. մերոց
Սահակայ եւ Մեսրոպայ
- 4 Ուր Պահք
- 5 Շք. Տրդատայ թագաւորին, Աշ-
խէն տիկնոջ և խորովիլիստոյն
- 6 Կիր Ե. զկնի Հոգեգալստեան
Գիւտ տփոյ Ս. Աստուածածնի
- 7 Բ. Կալիստրատոսի եւն.
- 8 Գ. Զաքարիայի մարգարէին
- 9 Դ. Պահք
- 10 Ե. Եղիսէի մարգարէին
- 11 Ուր Պահք
- 12 Շք. Երկոտասան առաքելոցն
- 13 Կիր զ զկնի Հոգեգալստեան
Բարեկենդան Վարդավառի պհ
- 14 Բ. ա օր պահոց Վարդավառի
- 15 Գ. Բ օր պահոց Վարդավառի
- 16 Դ. Գ օր պահոց Վարդավառի
- 17 Ե. Դ օր պահոց Վարդավառի
- 18 Ուր Ե օր պահոց Վարդավառի
- 19 Շք. Յիշատակ Տապանակին
- 20 Կիր Վարդավառ
- 21 Բ. Բ օր Վարդ. Մեռելոց
- 22 Գ. Գ օր Վարդավառի
- 23 Դ. Պահք
- 24 Ե. Եսայիայ մարգարէին
- 25 Ուր Պահք
- 26 Շք. Թադեոսի Առաքելոյն եւ
Սանգիւսոյ կուսին
- 27 Կիր Բ զկնի Վարդավառի
- 28 Բ. Կիպրիանոսի եպիսկոպոսի եւն.
- 29 Գ. Աթանազիոսի եպիսկոպոսի եւն.
- 30 Դ. Պահք
- 31 Ե. Նախահարցն Աղամայ եւն

ՕԳՈՍՏՈՍ

- 1 Ուր Պահք
- 2 Շք. Որդւոց և Թոռանց Ս.
Գրիգորի Լուսաւորչի
- 3 Կիր Գ զկնի Վարդավառի
- 4 Բ. Մակարայեցեոց Եղիազարի
- 5 Գ. Երկոտասան մարգարէիցն
- 6 Դ. Պահք
- 7 Ե. Սոփիայ և Երից դստերաց
- 8 Ուր Պահք
- 9 Շք. Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն 200
հայրապետացն
- 10 Կիր Գ զկնի Վարդավառի
Բրկնդն. Ս. Աստուածածնի
- 11 Բ. ա օր պահոց Աստուածածնի
- 12 Գ. Բ օր պահոց Աստուածածնի
- 13 Դ. Գ օր պահոց Աստուածածնի
- 14 Ե. Դ օր պահոց Աստուածածնի
- 15 Ուր Ե օր պահոց Աստուածածնի
- 16 Շք. Տօն Շողակաթի
- 17 Կիր Վերափոխում Ս. Աստուծոյն
- 18 Բ. Բ օր Վերափոխ մեռելոց
- 19 Գ. Գ օր Վերափոխման
- 20 Դ. Դ օր Վերափոխ. պահք
- 21 Ե. Ե օր Վերափոխման
- 22 Ուր Գ օր Վերափոխ. պահք
- 23 Շք. Է օր Վերափոխման
- 24 Կիր Ը օր Վերափոխման
- 25 Բ. Ը օր Վերափոխման
- 26 Գ. Յովակիմայ և Աննայի
- 27 Դ. Պահք
- 28 Ե. Երեմիայի մարգարէին
- 29 Ուր Պահք
- 30 Շք. Թովմայ Յակոբայ Շմաւոնի
- 31 Կիր Գ զկնի Վերափոխման
Գիւտ Գիւտոյ Ս. Աստուածածնի

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

- 1 Բ. Ստեփաննոսի Ունեցւոյն
- 2 Գ. Եղեկիէի, Եղրի, եւն.
- 3 Դ. Պահք
- 4 Ե. Յովհաննու Կարապետին
- 5 Ուր Պահք
- 6 Շք. Նիկիոյ Ժողովոյ 318 հորպ
- 7 Կիր Գ զկնի Վերափոխման
Բարեկենդան Սուրբ Սաշի
- 8 Բ. ա օր պահոց Սաշի
Մեռնդ Ս. Աստուածածնի
- 9 Գ. Բ օր պահոց Սաշի
- 10 Դ. Գ օր պահոց Սաշի
- 11 Ե. Դ օր պահոց Սաշի
- 12 Ուր Ե օր պահոց Սաշի
- 13 Շք. Տօն Եկեղեցւոյ
- 14 Կիր Տօն Վերացման Ս. Սաշի
- 15 Բ. Տօն Ս. Սաշի. Մեռելոց
- 16 Գ. Տօն Եկեղեցւոյ
- 17 Դ. Տօն Եկեղեցւոյ. պահք
- 18 Ե. Տօն Եկեղեցւոյ
- 19 Ուր Տօն Ս. Սաշի. պահք
- 20 Շք. Տօն Ս. Սաշի
- 21 Կիր Բ զկնի Սաշի
Բարկնդն. Վարդայ Ս. Սաշին
- 22 Բ. Մամասայ եւն. պահք
- 23 Գ. Կուսանացն Փեփրոնեայ,
Մարիանեայ և Շուշանայ
- 24 Դ. Պահք
- 25 Ե. Բարադամու եւն.
- 26 Ուր Պահք
- 27 Շք. Գէորգայ զօրավարին եւն
- 28 Կիր Գ զկնի Սաշի
- 29 Բ. Դրվնեցւոյն եւն.
- 30 Գ. Եւստաքէոսի եւն.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

- 1 Դ. Պահք
- 2 Ե. Սահակայ և Համազասպայ
- 3 Ուր Պահք
- 4 Շք. 72 աշակերտացն Քրիստոսի
- 5 Կիր Գ զկնի Սաշի
- 6 Բ. Փոկասու և Երանոսի
- 7 Գ. Կուսանացն եւն
- 8 Դ. Պահք
- 9 Ե. Պանդալէոնի բժշկին
- 10 Ուր Պահք
- 11 Շք. Թարգմանչաց Վարդապետ
- 12 Կիր Ե զկնի Սաշի
- 13 Բ. Գիւտ նշխարաց Գրիգորի
Աղուանից կաթողիկոսի
- 14 Գ. Առաք. Անանիայ, Մատթիա
- 15 Դ. պահք
- 16 Ե. Դիոնիսիոսի Արիսպագաց-
ւոյն, Տիմոթէոսի և Տիտոսի
- 17 Ուր պահք
- 18 Շք. Աւետարանչացն Մաթթոսի
Մարկոսի, Լուկասու. Յովհան.
- 19 Կիր Գ զկնի Սաշի
- 20 Բ. Լուկիանոսի հայրապետին
Յովսեփայ Աստուածահօր, եւն.
- 21 Գ. Թէոդորոսի քահանային
- 22 Դ. պահք
- 23 Ե. Սարիթեանց եւն.
- 24 Ուր պահք
- 25 Շք. Երկոտասան վարդապե-
տացն Ռեթէոսի եւն.
- 26 Կիր Է զկնի Սաշի. Գիւտ Սաշի
- 27 Բ. Անաստասայ քահանային
- 28 Գ. Հիպիրոքեանց եւայն
- 29 Դ. պահք
- 30 Ե. Յովհաննու հայրապետին
- 31 Ուր պահք

ՆԱԵՆՄԱՐԵՐ

- 1 Շք Ամենայն Սրբոց
- 2 Կիր ը զկնի Սաչի
- 3 Բշ Ստեփանոսի Հոռմայ հայր.
- 4 Գշ Ակիփսիմեայ եպս.ին
- 5 Դշ պահք
- 6 Եշ Հայրապետաց Մեորոփանոս
- 7 Ուր պահք
- 8 Շք Հրեշտակապետացն Գաբ-
- 9 Կիր թ զկնի Սաչի
- 10 Բշ Մեղիտոսի Անտիոքայ եւն.
- 11 Գշ Դեմետրիայ վկային
- 12 Դշ պահք
- 13 Եշ Գուրիսայ, Սամոնասայ
- 14 Ուր պահք
- 15 Շք Անդրէի և Փիլիպպոսի
- 16 Կիր ժ զկնի Սաչի
Բարեկենդան Յիսնակի
- 17 Բշ ա օր պահոց Յիսնակի
- 18 Գշ բ օր պահոց Յիսնակի
- 19 Դշ գ օր պահոց Յիսնակի
- 20 Եշ դ օր պահոց Յիսնակի
- 21 Ուր ե օր պահոց Յիսնակի
Ընծայումն Ս. Ասուածածնի
- 22 Շք Գրիգորի Սքանչելագործին
Նիկողայոսի հայրապետին եւն
- 23 Կիր ա Յիսնակի
- 24 Բշ Կուսանացն Յուշիանեայ
- 25 Գշ Ղուկիանոսի քահանային
- 26 Դշ պահք
- 27 Եշ Կղեմայ հայրապետին եւն.
- 28 Ուր պահք
- 29 Շք Թադէոսի եւ Բարդուղիմէոսի
- 30 Կիր բ Յիսնակի

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

- 1 Բշ Գենարիոսի եպիսկոպոսին
- 2 Գշ Կուռնելիոսի եւն.
- 3 Դշ պահք
- 4 Եշ հարցն Եգիպտացւոց Պո-
ղոսի, Պողայ, Մակարայ
- 5 Ուր պահք
- 6 Շք Նիկողայոսի հայրապետին
- 7 Կիր գ զկնի Յիսնակի
Բրկնդն. Ս. Յակոբայ
- 8 Բշ Մինասայ, եւն. պահք
- 9 Գշ Յղութիւն Ս. Ասուածածնի
ի յԱննայի. Պահք
- 10 Դշ պահք
- 11 Եշ Եւստատիոսի եւն.
- 12 Ուր պահք
- 13 Շք Յակոբայ Մծբնայ հայր.
- 14 Կիր դ Յիսնակի
- 15 Բշ Հայրապետացն Իգնատիոսի
- 16 Գշ Թէոպոմպայ եպիսկոպոսին
- 17 Դշ պահք
- 18 Եշ Կուսանացն Ինդոսի եւն.
- 19 Ուր պահք
- 20 Շք Աբգարու թագաւորին
- 21 Կիր ե Յիսնակի
- 22 Բշ Աբրահամու և Խորէնայ
- 23 Գշ Դաւթի Մարգարէին և
Յակոբայ Տեառնեղբօր
- 24 Դշ պահք
- 25 Եշ Ստեփանոսի նախասարկւգ.
- 26 Ուր պահք
- 27 Շք Պետրոսի և Պողոսի առաք.
- 28 Կիր զ Յիսնակի
- 29 Բշ Որդւոց Որոտման Յակոբայ
եւ Յովհաննու առաքելոց:
Բրկնդն. Ս. Մննդեան պահոց
- 30 Գշ ա օր պահք Մննդեան
- 31 Դշ բ օր պահոց Մննդեան

Ք Ա Ջ Ն

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՍԻԿՈՆԵԱՆ

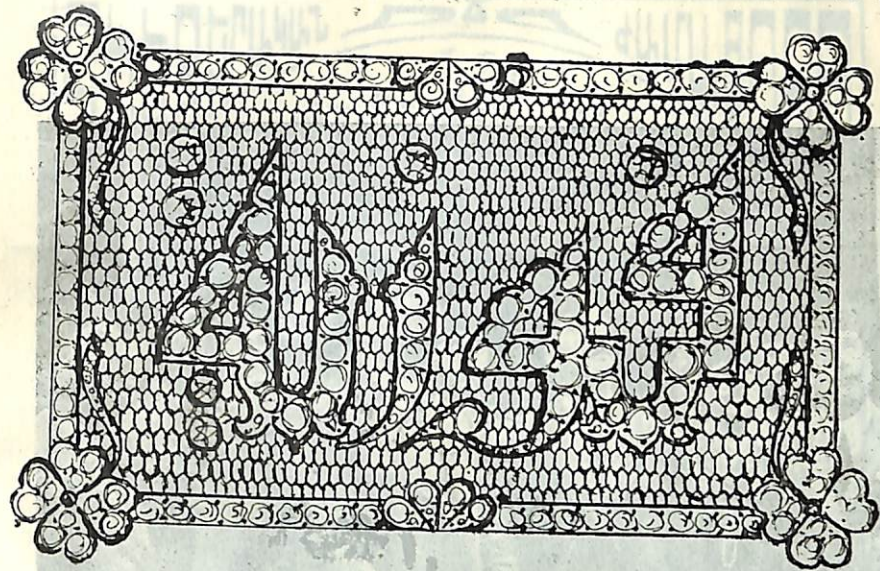
Աւարայրի դաշտին վը-
րայ կռիւ մղեց Պարսիկնե-
րուն դէմ, և մեծամեծ քա-
ջագործութիւններէ յետոյ
նոյն պատերազմին մէջ ին-
կաւ (451). (Հմմ. Եղիշէ).
Հ. Ալիշան ծայրանուն (աք-
րօսթիչ) ոտանաւոր մը նը-
ւիրած է Ս. Վարդանին. ա-
հա անկէ քանի մը տող.

Վարդանայ հնչէ փող, սլանան արծուիք յԱզան Արարա.
Փոնչախոռոխ երիվարք յուզեն պատերազի արիւնառա.
Հեծեալի հալագունդ, տու՛ ձայն հայրենեաց:
Արփափալլ ցողարկեն Կարմիր քաջին աչկունք շանքաձիգ.
Թորգոմեան դրօշ ի բռին հախրէ հերմակաւն օդապարիկ.
Խեթկեալ ընկրկին համբարք բեցամեաց.
Բամ ի բամ ջոլորեալ ջոկի հայաստան՝ արք աղեղանց՝
Ալանաց Գուգանաց վարգին հետամուտ սօս Սասանեանց.
Արեւ սփռեցաւ նեթիցն ի տարափ. եւն.

ՊԼՊՈՒԼՆ ԱԻԱՐԱՅՐԻ

Ոնց դաս իմ լուսնակ հեզիկ ու հանգարտ
Համասփիւռ լուսովդ ի լեռ, ձոր և սար,
Եւ ի նահապետս՝ որ մտօք մոլար
Գիշերաժամիկ ժուռ դամ յԱւարայր,
Ուր քաջ ու անմահ հարք մեր հայկազունք,
Ընկան գէտ հրակայ. կանգնեցան զուարթունք
Միթէ գա՛ս սիրելի ոսկերաց սրբոց,
Զիւնափայլ ամպէդ օսկեթել ծածկոց.

Թէ ճերմակ ճակտիդ՝ թէպէտ և պայծառ
 Բաջա արնէն կ'ապես կարմիր վառ .
 Թէ լուիկ մնջիկ ափշի՞ս տակաւին
 Թէ ինչպէս ընկաւ Վարդանն ահագին ,
 Մահու սև ստուերն 'ի սիրտ թշնամեաց ,
 Զհոգին ձգելով յերկիրն առ Աստուած ,
 Դու այլ ո՞վ Տղմուտ տրտում ու արիւնուտ ,
 Որ լալով սլրես 'ի մէջ շամբերուդ ,
 Եւ հովիկդ որ դաս 'ի Մակուայ քարէն
 Կամ 'ի ծեր Մասեաց սրբազան սարէն ,
 Դու այլ ինձ նման զողդող և երեր ,
 Թոյլ թեօք անցնիս սարեր ու ձորեր ,
 Անտառէ անտառ տերեւ տերեւ
 Կոծկոծելով դաս 'ի դաշտիս վերեւ ,
 Զայս մաշած շնչես վերջին հառաջանք
 Զգել 'ի Հայոց սրտից արծաղանգ ,
 Ո՞հ դու բարեկամ այրած սրտերու
 Խօսնակ գիշերոյ . հոգեակ վարդերու
 Երգէ՛ պըլպուլիկդ . երգէ 'ի սարէդ ,
 Զանմահ քաջն Հայոց , երգէ հողույդ հետ ,
 Թաղէի վանուց ձէնիկդ ինձ դիպաւ ,
 Սրտիկս որ 'ի խաչն էր կեսը՝ թունդ անաւ .
 'ի խաչին թեւէն թըռայ ու համայնում
 Գտայ զքեզ 'ի դաշտ քաջին Վարդանայ ,
 Պըլպուլ քեզ համար մեր հարք ասացին ,
 Թէ չէ հաւ՝ Պըլպուլ Մեր Աւարայրին ,
 Եղիշեա , հոգեակն է քաղցրազրուցիկ ,
 Որ զՎարդան 'ի վարդըն տեսնու կարմրիկ ,
 Զըմեռն յանապատ կուգայ կայ 'ի լաց ,
 Գարունն յԱրտազ գայ 'ի թուփ վարդենեաց ,
 Երգել ու կանչել յեղիշէին ձայն՝
 Թէ պատասխանիկ մ'արդեօք տայ վարդան ,
 Թէ կիսանոգի պըլպուլիս նման
 Զենիկս հասնի ձեզ , որդիկ թորգոմեան ,
 Որդի՛ք , որոնց հարք քաջք ու առաքինիք
 Լըցուցին զգալտեր գըրքեր ու գերկինք ,
 Թէ 'ի ծով սրտիդ կաթիլ մ'արոնսիկ
 Կաթէ Հայ աղբիւրըն կամ Պահլաւիկ ,
 Թէ զփռքն հայրենեաց Զեզ այլ գըրէք փռուս ,
 Հետ Նահապետիս ելէք 'ի յԱրտազ :
 Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ (Նուագ)

ԹԱՆԿԱՐԺԷՔ

ԳՕՏԻ ՄԸ

Շինուած համակ բլա-
 դիքե, ազամանդակուռ եւ
 գոհարագարգ: (Գործ համ-
 բաւաւոր ոսկերիչ բնիկ
 պոլսեցի, Հրանդ Եմեհեմ-
 ետնի):

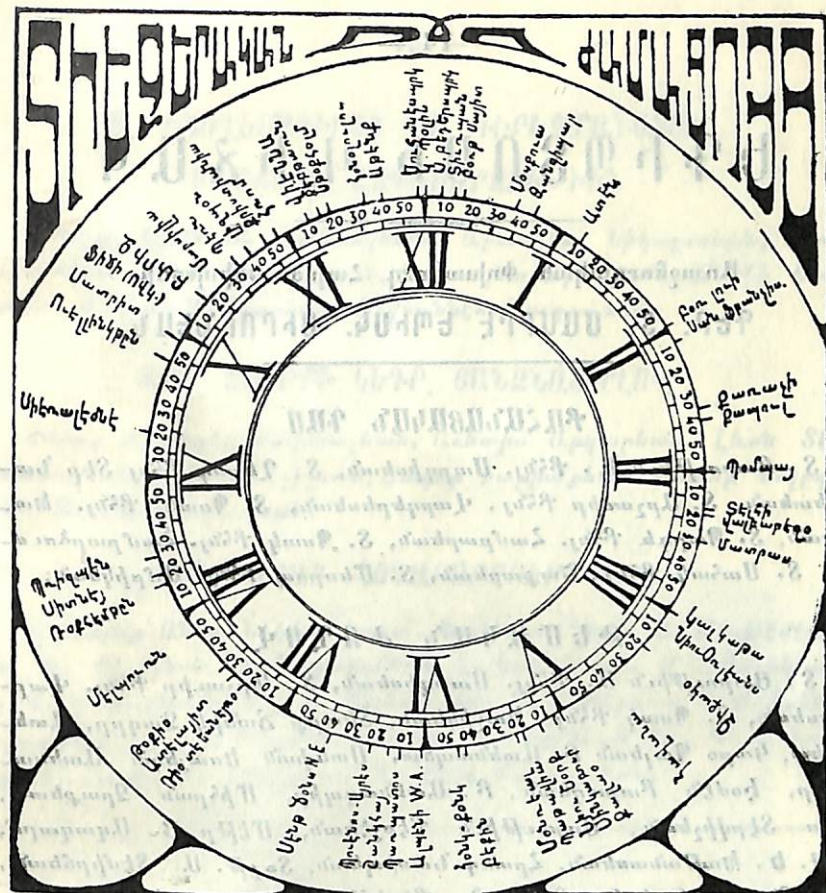
Սոյն թանկազին պո-
 րեգօտը նուիրուած է Վե-
 նախառ Փորուզ Թագա-
 ւորին քրոջ՝ Նորին Կայ-
 սերական Բարձրութիւն Իշ-
 խանուհի Սափիայի , իր
 ձաւարս ոսկերիչ՝ Հրանդ Եմեհեմեան

Մուսրաֆա Քամել փաշայի արձանին բացման հանդեսը, որուն ֆոդը իր 1. հին. թագաւորը ինք իր ձեռնովը կը բանայ 1940ին.

առթիւ, ընդ իրանի գահաժառանգ իշխան Ն. Կ. Բարձրութիւն Մուսաֆա Քամելի Բիշա Պահլավի:

Սոյն հիասքանչ ձեռակերտը յորում կը կարդացուի գոհարեղէններով ընդերուզում « Խ ա Վ Ղ Ի ա », հրաշալի ձեռակերտն է մեր մեծ արուեստագէտ Տիար Եմէնիճեանի որ անգամ մը եւս իր այս հրաշակերտ գործով կուգայ պանծացնել հայ գեղարուեստը և հայ անունը յայտ Եգիպտական Արքայական Գերդաստանին և օտար ազգաց:

Դի՛ր Եւրոպական լարուած ժամացոյցդ մէջտեղի պարապ չըջանակին մէջ, այնպէս որ քու ժամացոյցիդ 12ը դայ ա՛յն քաղաքին անուանը վրայ՝ ուր՝ ժամը քանին՝ ըլլալը կ'ուզես հասկընալ: Այն ասան քու ժամացոյցիդ ժամ ցուցունող սլաքն — այն է պզտիկ սլաքն — ա՛յս չըջանակին վրայի թւերէն որին ուղղութեանը վրայ որ ինկած է, նոյն թիւը ցոյց կուտայ թէ ուզած քաղաքիդ մէջ ժամը քանին է:

Փորձենք. — Երբ Կ. Պոլիսի մէջ Եւրպ. ժամը 4ն է և կ'ուզես հասկնալ թէ Բարիդ ժամը քանին է նոյն պահուն ժամացոյցդ զետեղէ՝ թուղթիս վրայի չըջանակին մէջ, այնպէս որ քու ժամացոյցիդ 12ը Բարիդի վրայ ինչայ: Պիտի տեսնաս որ քու ժամացոյցիդ վրայ 4 ցոյց տուող պզտիկ սլաքը թուղթիս վրայ գծուած ժամացոյցի պահացոյցին (cabran) վրայ պիտի նշանակէ մօտաւորապէս 2: Որով պիտի հասկընանք թէ Կ. Պոլիս ժամ 4 եղած ատեն՝ Բարիդի մէջ ժամը 2ը 12 վայրկեան անցած կ'ըլլայ, ձի՛շդ է, քանի որ երկայնութեան աւտիճաններու հաշիւով՝ զիտենք թէ Պոլիսէն Բարիդ եղած բուն տարբերութիւնը 108 վայրկեան է միայն:

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս Ի Վ Ի Ճ Ա Կ

Առաջնորդական Փոխանորդ Հայոց եգիպտոսի
ԳԵՐ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ ԵՊԻՍԿ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ԴԱՍ

Տ. Յարութիւն Ա. Բհնյ. Սարգիսեան, Տ. Ղևոնդ Բհնյ Տէր Նա-
հապետեան, Տ. Արշաւիր Բհնյ. Վարդերեսեան, Տ. Պսակ Բհնյ. Խա-
չիկեան, Տ. Պարգև Բհնյ. Համբարեան, Տ. Պսակ Բհնյ. Համբարձում-
եան, Տ. Սահակ Բհնյ. Շաքարեան, Տ. Մեսրոպ Բհնյ. Ամբիկեան:

Թ Ե Մ Ա Կ Ա Ն Ժ Ո Ղ Ո Վ

Տ. Յարութիւն Ա. Բհնյ. Սարգիսեան, Տ. Արշաւիր Բհնյ. Վար-
դերեսեան, Տ. Պսակ Բհնյ. Խաչիկեան, Տեարք Զանիկ Զազըր, Ատե-
նապետ, Կարօ Պալեան Բ. Ատենապետ, Ստեփան Եսայեան Ատենա-
դպիր, Էօթէն Բաբաղեան, Բ. Ատենադպիր, Միհրան Զրաքեան,
Պօղոս Տէրվիչեան, Յարութիւն Բէօչէեան, Մէթր Յ. Աղազարմ,
Տօքթ. Ե. Խաթանասեան, Հրանդ Նասիպեան, Տօքթ. Ա. Տէմիրճեան,
Մէթր Շ. Սևոյնքեան, Տօքթ. Ն. Բէչէճեան, Պետրոս Կիրակոսեան,
Կարապետ Սէֆէրեան:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ Ժ Ո Ղ Ո Վ

Տեարք Տօքթ. Ն. Բէչէճեան, Ատենապետ, Տօքթ. Խաչիկ Պէյ
Սողիկեան, Բ. Ատենապետ, Պետրոս Կիրակոսեան, Ատենադպիր,
Յակոբ Մարտինեան, Գանձապետ, Միհրան Զրաքեան, Նուպար
Գէորգեան, Տօքթ. Ա. Տէմիրճեան, Դիւանապետ Տ. Գէորգ Մըսրիլեան:

ԳԱՆՈՒՍՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Տեարք Կարօ Պալեան, Պետրոս Տէփոյեան, Մանուկ Գասպարեան,
Յովհաննէս Բէհեան:

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Տեարք Տօքթ. Լ. Սամուէլեան, Յարութիւն Բէօչէեան, Փայլակ
Խաչատուրեան, Կարպիս Շալճեան, Համբարձում Գարայեան:

Ս. ԵԿԵՂԵՑԱՍԻՐԱՅ ԵՒ ԴԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՄԻԱՅԵԱԼ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Տեարք Արմենակ Սանտալեան, Արտաշէս Նիկողոսեան, Լևոն
Դուլումճեան, Լևոն Բէստէքեան, Կարապետ Արապեան, Մեծիկ Ար-
պոյեան, Միհրան Գրիգորեան, Յովհաննէս Թուզլուեան:

ԱԶԳ. ՏՈՒՐԲԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Տեարք Արտաշէս Գարտաշեան, Աւետիս Արզարեան, Լևոն Տէր
Ասատուրեան, Մինաս Բէչիշեան, Յակոբ Գալփաքեան, Յակոբ Պալըզ-
ճեան, Սահակ Թիւրապեան:

ԱՂՔԱՏԱՅ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Տիկնայնք Աննա Նէկիպ Փաշա Պութրոս Ղալի, Ա. Մէթէմէա-
եան, Ե. Բէչիշեան, Զ. Եալարգճեան, Լ. Կոկանեան, Մ. Սողիկեան
Պէյ, Վ. Մարտինեան: Օր. Զ. Սեւեան, Օր. Ն. Սէֆէրեան, Պ. Ե. Տրենց
Մարգարեան, Պ. Լ. Շալճեան, Տօքթ. Խ. Սողիկեան Պէյ, Պ. Հ. Նա-
սիպեան, Տօքթ. Շ. Մեկիքչա՛, Պ. Վահէ Սանտալեան:

ՍԻՐԵԿԱՆԻ ԵՐԳ

Ամեն սեսակ երգ երգեցի, ամենից լաւ տաղն է Էլի
Սայաթ Նովի դրախտային անմահական խաղն է Էլի
Ինչքան Էլեկէ դուֆաններում ունգ ունգ մրէր բլին Եարած
Անմահական մրգերի տեղ Եանտանի տաղն է Էլի
Քաղքի միջի ծաղիկները ինչքան Էլ Բու ջրով անես
Ծաղիկների ջուրը ուզած — առաւօտայ տաղն է Էլի.
Դնա՛ կ'ուզես Ֆրանգուսան ամենամեծ Բուչէք տես
Մրտիլ ուզած տեղը միակ սիրեկանի թաղն է Էլի.
Վա՛յ Բեգ Զարենց, լաւ իմացիր, ականջ արա սիրեկանին
Ամեն բանից լաւ ու անուշ սիրեկանի տաղն է Էլի.

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑ

Մուսավոյանի Հոգեւոյն Տ. Թորգոմ Սրբազան Պատրիարքի Սպանդուկար որ սեղի ունեցաւ 1940 Փետր. 11ին:

ՀՈԳԵՆՈՅՍ Տ. ԹՈՐԳՈՄ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ ՍԳԱՅԱՆՂԵՍԸ

1940 Փետրուար 11ին կիրակի առաւօտ, Ս. Յակոբզանց Մայր Տաճարին մէջ տեղի կ'ունենայ հանդուցեալ Թորգոմ Պատրիարքի հոգեհանգստեան պաշտօնը: Ամեն. Նշանեան Պատրիարքի հրաւերին վրայ ներկայ կ'ըլլայ Եգիպտահայ գաղութի կողմանէ Տէր Մամբրէ Եպիսկ. Սիրունեան և երկու աշխարհական ներկայացուցիչներ՝ Տ. Մ. Զրագեան (Թեմականի կողմէ) և Տօքթ. Ա. Սողկեան պէյ (Քաղաքականի կողմանէ): Զինի Պատարադի զօր կը մատուցանէ Մամբրէ Սրբազան և կը քարոզէ, նախագահութեամբ Ամեն. Տ. Մեսրոպ Նշանեան Պատրիարքի, Միաբնական թափօրը կ'ուղղուի Սուրբ Փրկչաց պատրիարքաց յատուկ գերեզմանատունը, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մեծաշուք, և ուր ներկայ կ'ըլլան հանգուցեալ Սրբազանի երկու եղբորորդիները և Եգիպտահայ գաղութը ներկայացնող աշխարհական պատուիրակութիւնը: (Տե՛ս քովի էջը)

Մ Տ Ա Ծ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

Ամբօխը լաւ հասկցածէն աւելի՝ լաւ լսածին կը հաւատայ. պէտք է լաւ պոռալ անոր:

Միտք կայ որ խնդիրը ջուրի պէս անձայն կը լուծէ, իսկ միտք ալ կայ որ ջրաղացի նըման՝ ժխտով:

Գեղեցկութիւնը զրամի կը նմանի. կայ անոր պղինձը, արծաթը, ոսկին. պողպատը, կեղծը և նոյնիսկ... գողցուածը:

Ծերի պէս վարուող երիտասարդը՝ տիմար և իբրեւ երիտասարդ՝ շարժող ծերը՝ յիմար մըն է:

Երկիւղը շարունակ իր դէմ կը դռնէ քաջութիւնը:

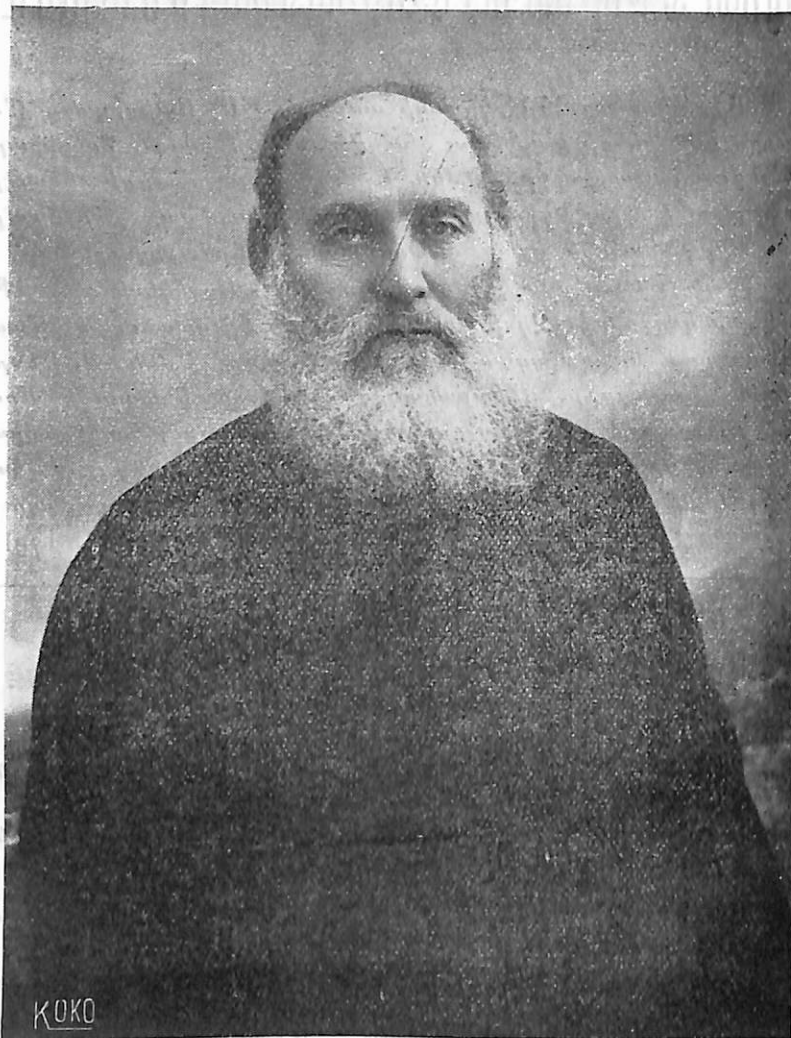
Թագնուող տգեղութիւնը երկու անգամ տգեղ կ'երեւի:

Վարքն ու կենցաղը հայելի մըն են, որուն մէջ ամէն ոք կը տեսնէ իր պատկերը: Ահօրի

Ամչկոտութիւնը զարդ մըն է՝ երիտասարդութեան համար և կշտամբանք մը՝ ծերութեան համար: Արիստոսի

Աթէնք, աչքը Յունաստանի, մայրը՝ գեղարուեստի և պերճաւորութեան: Միլըն

ԳԵՐԱՇՆՈՐԸ

Տ.Տ. ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ (ԸՍԳՄԱԿԵՐՁԵԱՆ)

Արժանքնիւր Պատրիարք Երուսաղեմի Առաքելական Ս. Աթոռոյ

ՎԵՀ. Տ.Տ. ՊԵՏՐՈՍ Ա. ՍԱՐԱՋԵԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՎԵՀ. ՊԵՏՐՈՍ ԿԱԹ. ՍԱՐԱՃԵԱՆ

— ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՄԵՐ —

Նորին Վեհափառութիւնը ծնած է Սիւլբի Հիսար 1870 յունվ. 6. Նախակրթութիւնն ստացած է Պոլսոյ Ազգ. հիւանդանոցի որբանոցին մէջ: 1885 Սեպտեմ. էն 1888 յուլիսի վերջը երկրորդական ուսումնն երուսաղէմի Ժառանգ. վարժարանը 1888 սեպտեմ. էն 1891 յունիս: 1891 սեպտ. սարկաւազ ձեռնադրութեամբ յուսարարապետ Սահակ Խապանեան Եպիսկ. Ի:

Ուսուցչական պաշտօններ վարած Ժառ. վարժարանի և երուսաղէմի քաղաք. դպրոցին, 1891 սեպտեմ. 1894, վարդապետ, 1898 յուլիս 13, ձեռնադրութեամբ վեհապետեան Յարութիւն պատրիարքին:

Առաջնորդ Կիպրահայոց՝ 1899 սեպտ. 7—1905 սեպտ. Ի վերջը. Վերստին տեսուչ երուսաղէմի Ժառանգ. վարժարանին 1905 հոկտ. 1—1908 նոյեմբեր:

Մաքսուտեան Ղևոնդ վարդապետէն հաշիւ պահանջող եօթը վարդապետներու հետ կ'երթայ Պոլիս և կը մնայ հոն 1908 նոյեմ. — 1909 դեկ.

Պէյրութի Տեսուչ՝ կը կարգուի 1910 յունվ. 1, մինչև յունիսի վերջ, իր հետ տանելով Մանավեան Սարկաւազ, որմէ վերջ կ'արձա-նագրուի միաբան Սսի, և կ'ընտրուի Առաջ. Հաճնոյ՝ 1910 դեկ. 1915:

Մայրաքնութեան աստիճան կատանայ վեհ. Սահակ Կաթողիկոսէն Հաճնոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ 1912ին:

Հաճնոյ վրայ Եպիս. կը ձեռնադրուի 1914 մայիս 1ին Ստյ վեհ. Կաթողիկոս Սահակ Խապանեանէ:

Հաճնոյ հայ տարագիրներու հետ կ'երթայ Հալէպ 1915 յունիսին ուր կը մնայ մինչև 1916. Հոսակ յետոյ կը վեռադառնայ Երուսաղէմ կը պաշտօնավարէ իբրև անդամ տնօրէն ժողովոյ, մինչև 1917, նոյն թուականին Երուսաղէմը անգլիացիներու կողմանէ զբաւուելու պահուն՝ Սահակ Կաթողիկոսի, Օրմանեանի, Նշանեան Վրդ. Ի. (Արզի պատրիարք Երուսաղէմի) և այլոց հետ նոյն ատենուան թուրք կառավարութիւնն ալ կ'անցնին Դամասկոս մինչև 1918 Ձինադադարը:

1919 հոկտեմբին կը վերադառնայ իր ժողովուրդի մնացորդին հետ և հոն կը հասնի նոյեմբեր 25.

1920 փետր. 23ին բուն բարեկենդանին, Հաճնոյ ինքնապաշտպանութեան յանձնաժողովի խնդրանքով երկու ընկերներով և եօթը

ոստիկան զինուորներու հետ Գնդ. Պրէմոնէն Նիւթական և զինուորական օգնութիւն խնդրելու, բայց Հաճնի և Սիսի միջև Խորթում ըսուած տեղը կը պաշարուի չէթէներէ և իր ընկերներով 5 ժամ կռուելէ վերջ՝ մազապուր կազատի և 24ի գիշերը կը հանի Սիս անկէ Ատանայ ճիշդ մարտ օրն: Ուր Ազգ. պատուիրակ ներկայացուցիչ Պ. Մ. Տամատեանի հետ քանիցս կը ներկայանայ Գնդ. Պրէմոնէն, պարզելով Հաճնի վտանգաւոր կացութիւնը և օգնութիւն խնդրելով: 1920 Ապրիլ 12ին կը մեկնի Կիպրոս, հոնկէ դիմումներ կը կատարէ անգլիական, ֆրանսական և ամերիկեան կառավարութեան և թէ Ազգ. պատուիրակութեան՝ Հաճնի օրհուսական վիճակը պարզելով և անմիջական օգնութիւն խնդրելով:

Հաճնի անկումէն վերջ կը նշանակուի Առաջնորդ Կիպրոսի 1920 նոյեմբեր 1ին, ուր կը պաշտօնավարէ տարիներով, 1925 յունվ. 1ին Սահակ Կաթողիկոս իրեն կը շնորհէ Արքութեան տիտղոս: Ուր որ պաշտօնավարած է ջանացած է միշտ օգտակար հանդիսանալ իր ժողովուրդին: Վարած է անձնուիրաբար ամենուրեք 25 տարիներէ ի վեր ուսուցչական պաշտօն, կառուցած է բարերարներու օժանդակութեամբ վարժարաններ. 1904ին աղջկանց վարժարան մը կառուցած է Նիկոսիոյ մէջ, 1910ին Եօզլատեն դէպի Պոլիս ուղևորութեան շրջանին Էսկիչէի մէջ հանգանակութեամբ հոյակապ շէնք մը կ'անո՞ւ և յատկացուցած է ազգ. վարժարանի, նոյն քաղաքին մէջ:

Ի Հաճն կ'իստաւորտ մնացած Ս. Գէորգ եկեղեցիին մանչերուն վարժարանը կ'աւարտէ Ս. Յակոբայ որբանոցին շէնքը կը լրացնէ և փոքրիկ հիւանդանոց մըն ալ կը կառուցանէ: 1912—1914ի հիմնած կառուցած է Սահակ Մեսրոպեան եօթնայարկ հոյակապ սեղոյ կանց վարժարան, 1913ին վերջերը Ս. Գէորգ եկեղեցիին բակին մէջ կը ձեռնարկէ սղջկանց վարժարանի մը և տարագրութեան հետեան ջով կ'իստա կը մնայ:

1921ին Նիկոսիոյ մէջ կը կառուցանէ Մելիքեան դերդաստանի արդիամբ Մելիքեան Ազգ. վարժարանը, 1925—27 կը վերանորոգէ Ս. Մակարոյ վանքի զանազան մասերը օժտելով զայն աւանդատունով և զանգակատունով մը՝ օժանդակութեամբ ազգայիններու սորենց զանուանա տէր գիտէ:

1936 յուլիս 20ին Բաբգէն Կաթողիկոսի վախճանումով կը կոչուի Սահակ Կաթողիկոսի փոխանորդական պաշտօնին՝ նոյն միջոցին է որ նուիրատութեամբ հանգուցեալ մեծ բարերար Սիմոն Գալզգեանի Անթիլիպի կաթողիկոսարանի կալուածը կը դնէ Բըլիֆէն 4000 անգլիական ոսկիի 1937 հոկտ. 27ին, իսկ 1938 մայիս 17ին կը ձեռ-

նարկէ Անթիլիասի կաթողիկոսարանի շինութեանց և երկու տարուան մէջ ի նորոյ կը կառուցանէ վեհարանը, դպրեվանքը, յուշարձանը նահատակաց, և Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարը, կը նորագէ կաթողիկոսարանի մէջ վարդապետաց սրահները, կը հիմնէ մատենադարան մը: Մայր Տաճարի օծումը կը կատարէ 1940 մարտ 10ին: Վեհափառ Սահակ Կաթողիկոսի վախճանումէն երկու օր վերջ 1939 նոյեմ. 10ին միաբանութեան միաձայնութեամբ կ'ընտրուի կաթողիկոսական տեղապահ:

ՎԵՃ. ՏՏ. ՊԵՏՐՈՍ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ՝

1940 յունիս 3ին կիրակի օր տեղի կունենայ հանդիսաւոր օծումն ՏՏ. Պետրոս Սարաճեան Վեհ. Կաթողիկոսի Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ՝ ի ներկայութեան բազմահազար հայ ժողովուրդին, կանոնադրական ներկայ ըլլալով այս բացման հանդիսաւոր արարողութեան, որուն կը նախադրէ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք, Ամենապատիւ Տ. Մեսրոպ Արքեպիս. Նշանեան իր շուրջ ունենալով ՏՏ. Եղիշէ Կարոյեան, Խաղ. Սլապահեան և Եփրեմ Տոմոնիի Արքեպիսկոպոսները, Անթիլիասի Միաբանութիւնը, Կեսարիոյ Ս. Կարապետ Վանքի միաբան Տ. Սմբատ Վրդ. Սոլեան, Երուսաղէմէն հիւրաբար հոն գտնուող վարդապետներ, Պէյրութի քահանայից դասը ու շրջանակներէն եկած պատգամաւորներ և ին:

Սոյն եղական հանդիսութեան ներկայ կ'ըլլան Հալէպէն, Դամասկոսէն, Ջահէէն, Թրիքօլիէն և Լիբանանէն ու Սուրիայէն նոյնպէս զանազան շրջաններէն, պաշտ. մարմիններու ներկայացուցիչներ և բազմաթիւ հայրենակիցներ, ինչպէս նաև Յակոբեան երկու միաբաններ:

Օրուան հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ նորընտիր Կաթողիկոս Սարաճեան Սրբազան, որմէ վերջ իր օծման արարողութիւնը կը կատարեն Երուսաղէմի Ամեն. Մեսրոպ Նշանեան և Կաթողիկ. փոխանորդ սրբազանները ամենայնովի և խորհրդաւոր կերպով յիշեցնելով երբեմնի Կիլիկիոյ բարգաւաճ շրջանին հոգեպատար հանդիսութիւնները:

ՄԻ ԼԱՐ, ԲԼԲՈՒԼ...

Մի՛ լար, բլբո՛ւլ, քեզ մի սանջիր,
Որ փոքորիկն անիրաւ
Վարդը սիրուն, վարդը կարմիր
Թփից պոկե՛ց ու սարա՛ւ...
Կանցնեն օրեր... կը գայ կրկին
Մի նոր գարուն վարդաբեր,
Եւ մոռացած քո վիշտը հին,
Նորից կ'երգես վարդին սէր:
Բայց վա՛յ կեանքի այն խեղճ երգչին
Որ վաղաժամ որբացած,
Իր սիրելի, խօսուն վարդին
Յուրս հողին է նա յանձնած...
Երգչի համար գարուն չի՛ գա,
Ոչ նա նոր վարդ կը սիրէ,
Նա պէտք է լայ, պէտք է սրգայ,
Մինչ յաւիտեան կը լռե՛...

ԱՄ. ԱՏՈՒՐԵԱՆ

Քարոզը կը խօսի այս առթիւ Տէր Մեսրոպ Նշանեան Ամենապատիւ Սրբազան Հայրը՝ ի վեր հանելով անոր արժանիքն ու կարեւորութիւնը այդ Ս. Աթոռին տարագիր հայութեան համար: Ապա հանդիսաւոր թափուով նորընտիր Կաթողիկոսը կ'առաջնորդուի շրջապատուած եկեղեցական դասէն ու պատգամաւորներէն վեհարանի դահլիճը, ուր ևս յանուն Անթիլիասի Միաբանութեան ուղերձ մը կ'ընէ Տ. Եփրեմ Արքեպիս. Տոմոնի, կը խօսի Հալէպի Առաջն. փոխանորդ Մկրտիչ Աւագ Քահանայ:

Հոս յետոյ վեհ. Կաթողիկոսն տակաւին օծումի սպիտակ քողը իր գլխին՝ մաղթանքներ ուղղելով Էջմիածնայ հայրապետութեան, Կիլիկիոյ Աթոռին, Երուսաղէմի պատրիարքութեան և ժրջան միաբանութեան Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան և Հայաստանեաց եկեղեցւոյ անվթար յարատեւութեան համար, կ'օրհնէ հանդիսատես հայ ժողովուրդը և պահպանելով կը փակէ այդ խորախորհուրդ հանդիսութիւնը, նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 1ին:

ՍՐԲԱԼՈՅՍ ՄԻՒՌՈՆ

Հետեւեալը Հայ եկեղեցւոյ Ս. Միւռոնի նիւթերուն ցանկն է՝ հետեւողութեամբ Մաշտոցի։ Քառասուն օր առաջուրն է այս նիւթերը Կաթողիկոսը պատրաստ ընել կուտայ արծաթ ու մանր մը մէջ և ապա կ'օրհնէ, այդչափ ատենի մէջ անդադար քահանայներէ աւետարաններ կարդացուելով վրան։ Իւրաքանչիւր նիւթի քոնակաչափն էջմիածինի և այլ մաշտոցներու մէջ յիշուածին հետ նոյն չըլլալուն զանց ըրինք յիշել։

Ձէթ բալասանի (բէլէսէնկ, baume), Հապլ բալասան (բալասան Բերուի, Եէնի տիւնեա բէլէսէնկի), Դասապ զարիրայ?, Զոնֆու?, Նունուֆար (nénufar, իւլիֆէր չիւ.), Մեխակ (զարէնֆիլ), Ճուսպայ, Քապապայ?, Պոսպասայ (յունական սամիթ), Սատէն հետի, Լաւտան (Laudanum, աֆիօն բուհը), Միւռ?, Հոռոմ խուհկ, Մըկ-նականջ (myosotis, մէրճանքէօշք, Կղմուխ (մահէպ կամ ինտուզ օթու, aunée), Ախթար կամ Վաղմեռուկ (Մէքքէ Կարըզը, Jone odorant), Կիպեռիս (cypérus, կամ souchet odorant), Մրուանտակ, Ասարոն կամ Նարդոս վայրի և կամ Սթեր, (asarum, քէտի օթու, Պապունիճ կամ Երիցուկ (camomille, բարաթիա), Նարնջածաղիկ, Կասլայի (դափնի, տէֆնէ, laurier) տերեւ, Փեննայ կամ Նունուֆայ (anémone, շաղախիգի նիւմանիէ), Յամբարուկ (ամպէր չիլէ/ ambrette), Կինամոն (cinnamome, թարչին), Կոնապղպեղ (gingembre, զէնճէֆիլ), Մազաքէ (mastic, մասթիքա, սաղըզ), Հայխունկ (encens, քիւննիւք), Անգրիտակ կամ Շուշմիր (չաման վայրի, զագուլէ, cardamome), Մարեմայ խունկ կամ Ստաշիս (զարա քիւննիւք, storax), Հալուէ (aloès, էօտ աղածը), Զանդան (սանտալ աղածը, santal), Քրքուֆ (safran, զաֆրան), Կոկոն կարմիր վարդի, Մանուշակ (violet, մէնէքէ), Մրտենիի (myrte, մէրսին) տերեւ, Նարզէս (narcisse, նէրկիզ), Զապուռ (տեսակ չամանի, քիմիօն, cumin), Մուշկ (միսք, musc), Շառնաջ (վայրի նուռ)ի ծաղիկ, Շուշան (lis, զամպազ), Վարդ նամնամ?, Սոնիճ nielle, չէօրէք օթու), Զիրխունկ (գուգիրդ? թերեւս քիւքիւրա), Վարդեջուր (san de rose, կիւլ սույու), Գինի և Ձէթ։

Յայն և Հայ եկեղեցիներու մեռոննիւթերուն մէջ յայտնի նմանութիւններ կան, ինչ որ անգամ մ'ալ կ'ապացուցանէ իրենց հնադարեան խնամութիւնը (Քոյր - Եկեղեցի)՝ մանաւանդ ծիսական տեսակէտով։

Այն բուսեղէնները կամ նիւթերը զորս չի կրցինք ստուգել, իրենց անուններուն առջև հարցական նշան մը դրինք, բանասերներու թողով անոնց խզճամիտ պրպտումը։

ԽԹՈՒՄ ԵՒ ՆԱԽԱԿԱՏԻՔ

ԽԹՈՒՄԸ, գոյականն է խթիլ բային որ կը նշանակէ «մօնալ» այսինքն ուտիքը թեւակոխել, «խթիլ ի կթեղէն կերակուրս», որ պիտին է Մնունդի կամ Զատկուան նախընթաց օրուան իրիկունը. — Ճրագալոյց. — ուրիշ կը դադրի պահն ու կ'սկսի ուտիքը։ Ժողովրդական քմածին ստուգաբանութեամբ, խթումը մեկնուած է իբր շատ ուտելու օր, կարծելով որ «խթել»ը տառաջդուծիւնն ըլլայ ռամկօրէն «խթիլ» բային որ կը նշանակէ չիճիտակել, մոզգայիլ։ Գիտենք թէ պահքերին լրիւ բռնող ջերմեղանդներ ինչ ազանութեամբ կը խծկեն իրենց ոտամոքսը խթման ընթրիքին։

ՆԱԽԱԿԱՏԻՔԸ կը համապատասխանէ Յուն. «էնքէնիա» բառին որ նորոգութիւն ըսել է։ Բարդ բառ մըն է «սիկա» կազմուած նալ և կաթիլ բառերով և ա յօդակալով։ Նալը Պարսկ. Եւթին է որ կը նշանակէ «նոր», ինչպէս անգլ. new Եւթին։ Գալով կասիֆին, Հիւնքեարդէյէնտեան քահանան Յուն. «կատիքիա» բառին հետ համեմատելի կը գտնէ զայն. «կատիքիա» բնակութիւն, հաստատութիւն ըսել է։ Նոր բնակութեան մը, կամ հարստատեան մը և կամ որ և է նոր բանի համար կատարուած պաշտամունքի հանդէսը նաւակաւորն է արդէն, քանի որ նաւակատիքն եկած նոյնացած է հայ եկեղեցիի հինգ տաղաւարներու պահոց շարքի օրերուն հետ (Մնունդ, Զատիկ, Վարդավառ, Աստուածածին և Ոսկեկրօց), իբր գլխաւոր տօներ, քրիստոնէական եկեղեցիներու վերակենդանութեան, նորոգութեան և հաստատութեան ժ. դարու հայ մատենագիրներէն ունինք Գրիգոր Տաթեւացին որ 1389ին յօրինած իր Հարցմանց գիրքին մէջ զարմանալի եղանակով մը կ'որոշէ Պահքին, Ուտիքին ու Նաւակատիքին 3 տարբերութիւններն. Որովհետեւ — կ'ըսէ — ամբողջ մարդը Յով շինուած կեցած է. Հոգի, Մարմին, և երկուքին մէջ Շունչը խառնուած։ Պահքն առաջինին կը յարմարի, Ուտիքն երկրորդին, իսկ Նաւակատիքը՝ խառնուած շունչին. որով կ'եղբակացնէ թէ այն որ անասունի միւս է՝ ուտիքի և Զատկուան կերակուր է, այն որ խոտեղէն է կամ պտուղ՝ պահքի կերակուր է. իսկ այն որ երկուքն միջինն է, ինչպէս ձուկ, ձու, կաթ ևն., նաւակատիքի։ Այսպէս թէ այնպէս, Նաւակատիք բառը կը նշանակէ տօնահանդէս նոր չէնքի, եկեղեցիի սէր և կամ, Գարնաբարձի, իսկ ծիսական իմաստով՝ տաղանար մը կանխող օր, որ կէս-ուտիք կը սեպուի։

ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Առաջին տիեզերական Սուրբ Ժողովը գումարուած է Բիւթանիոյ Նիկիա քաղաքին մէջ 325 թուականին՝ 318 հայրապետներու ժողովումով, ուր մերժուեցաւ Արիոսական ուրացութիւնն ընդդէմ Գրիտոսի Աստուածութեան, հոն էր որ խմբագրուեցաւ «Հանգանակ Հաւատոյն» և սահմանուեցան ինչ ինչ եկեղեցական կանոններ:

Երկրորդ տիեզերական Ս. Ժողովը գումարուած է Կ. Պոլիսի մէջ 381ին՝ 150 հայրապետներու ժողովումով, ուր հերքուեցաւ Մակեդոնեան հոգեմարտութիւնն ընդդէմ Հոգւոյն Սրբոյ:

Երրորդ տիեզերական Ս. Ժողովը գումարուած է Ասիոյ Եփեսոս քաղաքին մէջ՝ 431ին, 200 եպիսկոպոսներու ժողովումով, ուր մերժուեցաւ Նեստորեան մոլորութիւնն՝ ընդդէմ անձնաւորութեան և որդիութեան Յիսուսի Գրիտոսի:

Հայ եկեղեցին ընդունեց այս ժողովներէն «Հանգանակ Հաւատոյն» և ինչ ինչ կանոններ՝ Արիստակէսի, Մեծն Ներսէսի և Թարգմանչաց աշակերտներուն ձեռքով, նաև, «Հանգանակ» ընդունելէն ետք՝ Գրիգոր Լուսաւորիչի ձեռքով աւելցուց իր համառօտ ու պարզ Հանգանակը. — «Իսկ մենք (հայերս) փառաւորեսցուք որ յառաջ քան զյաւիտեանս, երկիրպազանելով սրբոյ Երրորդութեանն և միոյ Աստուածութեանն, Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ և ին.»:

Նիկիոյ Ժողովին, զատկական տօնախմբութեան ժամանակն ալ փոխուած էր երկար վիճաբանութիւններէ ետք, բայց մեր եկեղեցին զարձեւալ ընթացաւ նոյն նախնի աւանդութեան վրայ:

Այս երրեակ Տիեզերական ժողովներէն զատ, գումարուած են նաև ուրիշ ժողովներ ալ թէ Արևելքի և թէ Արևմուտքի մէջ, որոնցմէ շատեր թէեւ օրհնագրական անունը կը կրեն, բայց կէս-տիեզերական իսկ չեն սեպուիր, ինչու որ ուղղակի յունական և հռոմէական եկեղեցիներուն կը պատկանին. Այդ ժողովներէն նշանաւոր է 451ին գումարուող Քաղկեդոնի ժողովն որ ո՛չ մէկ տեսակէտով կրնայ շահագրգռել զմեզ. վառնզի հոն քրիստոնէական երկիւղածութիւնը չէր որ գօտեպնդուած էր հաւատքի պաշտպանութեան համար:

Միտք փնտէ. Այսօր ոսկի փնտելու ժամանակ՝ պղինձ, վաղը պղինձ փնտելու ատեն ոսկի կը գտնես,

ՍԱՐԿԱԿԵՐՆ
ՏԱՐԵՅՈՅՅԸ

ԱՄԱՆՈՐ

Երգէ Մուսայր Երկնային՝
Ազատութեան Ամանոր,
Խաչուած ազգեր միտք անոր
Մեծ ցնծութեամբ բող նային:

Իսկ բո՛ղ սգան, աշխարհն
Մեծ եղեռնին անաւոր,
Դահլիճներն այն անա՛ որ
Դատապարտուած աշխարհն:

ՍԱՐԿԱԿԵՐ

ՀԵՐՄԱԿ ՏՕՆԸ

(ՁՄԵՌՈՒԱՆ ՔԵՐԹՈՒԱՄ)

Քրնաթաթախ մսկոտ առտուն ձըմեռուան
Կը սարսըռայ ձորձերու մէջ ձիւնեղէն:
Ջինջ է երկինքն, — ամայութեանց օթեան,
Ու կը բլլի ալիքն՝ սառեւերէն երախին:

Թարմ արեւին ոսկի ժպտար անհուն
Կ'օծէ ծալքերը ձիւնեղէն շուրջառին:
Ջանակներու կայծեր՝ հեռուի դաշտերուն
Մարգարտապատ կողին վերայ կը վառին:

Լեռնանըկար հորիզոնը փառաւոր,
Սէգ չցթայում՝ աղամանդեայ բուրգերու,
Ճերմակ հրդեհ մը կը վառէ անսովոր,
Տարաշխարհիկ շքեղութեամբ մը հուժկու:

Շափիւղաներ կը քանդակուին ձիւնին մէջ,
Անճառելի խըտղատում մ'է ամէն բան.
Բիւր ցոլքերու մի խօլապար ելեւէջ
Կը խաղալըզէ ձիւնին սնդուսն անսահման:

Մեծվայելուչ է ամէն իր, ամէն ինչ,
Կըրօնական խորհուրդով մը սրբանուէր.
Ու ձըմեռուան տօնն սպիտակ ու շինիչ
Կը թելադրէ ինձ՝ գարնաւէտ անուրջներ:

Ամենայն ինչ խաղաղութիւն է համակ.
Մեծ հաշտութեան մ'օծումն ունի ամէն բան:
Եւ համաափիւռ մաքուր սարսուռն սպիտակ՝
Կը համակէ հոգւոյս ալքերն իմ խոպան:

Աստուածային ոսկերչութիւնն է վրեժ,
Որուն հանդէպ կը ծնրադրեմ հոգեզմայլ,
Եւ հոն միստիկ հեշտութիւններն ես կ'ըմպեմ
Հըրաշագեղ ճերմակ տօնին մաքրափայլ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Մակարա, 8 փետ. 1907

ԵՐԿԻՐԷՍ ԴՈՒՐՍ

Ձուիցերիս գալէս ի վեր շարունակ Մօն Պլանին տեսքովն ու
խօսքովն է որ կը հալածուիմ. և որովհետեւ ամենէն գեղեցիկ բաներն
իսկ կարող են ձանձրացնել, ես ալ ձանձրացած եմ Մօն Պլանին:

Ժընեւի քարափին կպած է մեր նաւը, որուն մէջ նստած անոր
մեկնելուն կը սպասենք կէս ժամէ ի վեր: Եւ կէս ժամէ ի վեր շու-
գենաւին ամբողջ բազմութիւնը կը զբաղի՝ ճիշդ մեր դիմացը, լեռ-
ներու բացուածքի մը մէջէն երեցող Մօն Պլանով:

Բոլոր դիտակները հոն են ուղղուած. բոլոր աչքերը, թեքը
դէպի հոն կը ձգտին. Ամէն մարդ անո՛ր վրայ կը խօսի. ուրիշ տեղ,
ուրիշ բանի նայող, ուրիշ բանով զբաղող չկայ:

Եւ Մօն Պլանը կը խաղայ այս մարդոցը հետ. մէկ մը կը ցուցնէ
իր գեղեցիկ ճերմակութիւնը, կապոյտ երկինքը ետեւն ի վեր. մէկ
մը կը քողարկուի բարակ ամպերով. մէյ մը վերի գագաթը կ'երևայ,
մէյ մը ստորոտը միայն:

Եւ փոխն ի փոխ մարդիկը կը տխրին, կը ցաւին, կամ երջանիկ
ահեր օհեր կ'արձակեն: Եւ այսպէս կը շարունակէ ամբողջ ճամ-
բորդութեան միջոցին:

Ձուիցերիս մէջ, կենսական խնդիրը Մօն Պլանն է, միշտ, ամէն
պարագայի մէջ, ինչպէս և անցեալ օր երբ այցելութիւնը կ'ընդունիմ
Վօտուացի Տիկնոջ որ երկու նեղցուցիչ յատկութիւն ունի, — շա-
տախօս է, և չափազանց բարի:

Մեր տանը պատշգամբին վրայ կը տանիմ զինքը: Թէև ծերուկ է,
բայց կատարեալ զգացողական մը տակաւին, և անմիջապէս կը
գրաւուի լիճովը. որոններովը, կարապներով: Աչքերը կը տամկա-
նան, կը հալուին և — բանաստեղծական ոգի — ատենցմով բոլորովին
տարուած, կը սկսի քիչ խօսիլ, երազել աւելի...

Ես անշուշտ չափ դո՛ւ եմ. երբ, յանկարծ, ո՛վ դժբաղդութիւն,
կը տեսնէ հեռուէն երեցող Մօն Պլանը: Ու այդ սկիզբն է ու վախ-
ճանը արդէն ամէն բանի:

Տիկինը մոռցած է բոլոր կարապները, և լիճը իր ամբողջու-
թեամբ. կը սկսի խօսիլ, խօսիլ, անդադար, յորդառատ, միշտ Մօն
Պլանին վրայ սակայն:

Այդ օրը տարօրինակ յատկութեամբ մը կ'երևայ նշանաւոր

լեռը. և որքան գոհ է զայն տեսնելուն, իր տունէն անալիտան լեռ մը կը ծածկէ անոր տեսքը: Ու անվերջ հարցումներ են, անվերջ բացագանչութիւններ, երբեմն ալ տատամսումներ. — «Արդեօք ա՞ն է. Բայց այո՛, վստահ է. ա՛խ ի՞նչ աղուոր է, ի՞նչ ճերմակ, ի՞նչ բարձր: Բայց ա՛խ կ'անհետանայ կոր. կարծես սա ամպովը պիտի ծածկուի. — և արցունքոտ բան մը կայ Տիկինին շեշտին մէջ. — չէ՛, հովը անդին ըրաւ բոլոր ամպերը. և անիկա կ'երեւայ, դարձեալ, մի՛շտ. շատ ուրախ է. երջանիկ է...»

Եւ այսպէս ամբողջ ժամեր, ամբողջ օրը, ա՛լ խենդացած է ատով կարծես հազիւ ուրիշ խօսք մը կը համարձակի մնալ երկու Մօն Պլանական բացագանչութեան մէջ, և ահա տիկնոջ մարմնուն աչքերը կը նային հեռուն ու դարձեալ լեռը կը գրաւէ ամէ՛ն խօսք ամէ՛ն միտք:

Եւ այդ իրիկունը, երբ Մօն Պլանի սիրահարուհին ճամբեցի կառախուժեով և տուն վերադարձայ, կատարեալ հիւանդ մըն էի Մօն Պլանով, ու վրէժս լուծեցի ամբողջ օրեր կռնակս լեռներուն դարձուցած նստելով:

Ուրիշ պատահար մը սակայն եկաւ միխիթարել զիս քիչ մը...

Տիկնոջ այցելութենէն բաւական օրեր վերջն է. դարձեալ հաշտուած լեռներուն հետ. մոռնալու վրայ եմ թէ տիկինը և թէ իր այցելութիւնը: Գացած ենք Լեմանին դիմացի եզերքը տեսնելու. կը հանդիպինք Գերմանացի Պարոնի մը, որ ձանձրոյթէն ապահովապէս յիմարացած, Բոսաք ի ձեռին, ասդին անդին կը թափառի, տեսարան կը լուսանկարէ: Կը խօսինք միասին: Ինք Մօնդրէօ կ'ապրի. մեծ պանդոկի մը մէջ. ու այնչա՛փ եռանդով կ'անիծէ բոլոր պանդոկները առ հասարակ, մեծերն ալ փոքրերն ալ:

«— Իսկ դո՛ւք. կ'ըսէ. ուր կ'ապրիք.»

— Մենք, կ'ըսենք համեստունակ, մենք Սէն Բրէ կ'ապրինք. դիմացի եզերքին վրայ պզտիկ գիւղ մըն է՝ հոն մեծ պանդոկներ չկան. հանդարտ է. ապահովապէս անծանօթ ձեզի:

«Սէն Բրէ՛, Սէն Բրէ՛... մարդը կը մտածէ, և յանկարծ, սաստիկ ոգեւորուած — «Օ՛հ, այո՛, գիտեմ կ'ըսէ, Սէն Բրէն, անշո՛ւշտ, անկէ Մօն Պլանը կ'երեւայ, այնպէս չէ՛...»:

ՄԱՆՆԻԿ ԳԷՐՊԷՐԵԱՆ

1910 Սեպտեմբեր 3, Սէն Բրէ.

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԸ

Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդարան
Մեր տարեցոյցին կուտար անվարան,
Ժամ ու դպրոցի պարզող վիճակ իր
Լոկ տարուէ տարի մէկ վիճակագիր:

Իսկ ասոր փոխան՝ մէկ տարւոյ համար,
Նա վճարէր մեղ, մէկ ջնջին գումար
Մինչդեռ այս տարի, վեհ պաշտօնագրով
Այդ սովորութիւն ջնջէր անխռով:

Նա կ'առարկէր թէ Աղգային Մատուկ
Նեղ դրութեան մէջ է, վիճակնին անցուկ
Ու կալուածական պակսած եկամուտ,
Որով չեն բռներ եղեր ո՛չ մէկ կուտ:

Անշուշտ առարկուի շատ պատճառներ դեռ
Ասոնց հակառակ ի՞նչ կրնանք պնդեր,
Երբ յանձնուած է Աղգ. այդ տուն,
Քաղաքականի նորընտիր, արթուն...

— Ուրեմն ըսենք, Առաջնորդարան՝
Մանկացած է՝ պարտք դիզուած վրան
Քանի որ պակսած գանձին ալ փարան
Հրա՛շք, որ դեռ չէ՛ ժամ դպրոց վերան...

— Ո՛վքեր են սակայն մեր այդ վարիչներ
Հարուստ են ողբատ՝ նիհար են թէ գէր,
Զարգացում ունի՞ն, ու կը բռնեն կուտ՝
Գէթ ունեցած են՝ աղգին մէկ օգուտ:

Ինչ է անունին և ինչ իրենց գործ,
Փոռձառո՞ւ են՝ թէ տգէտներ անփորձ,
Աղգասէ՛ր են թէ մէկ մէկ դաւաճան,
Ուր տեղացի է, չիտես խաւաճան:

Հաւատացէք որ ինծի պէս շատեր
Ո՛վքեր են՝ ատոնք կ'ըսեն՝ չեն դիտե՛ր,
Սարէն ու ձորէն ժողոված մարդիկ
Թերեւս տակերնին ալ չունին վարտիկ:

Եթէ իրապէս ատանկ մարդիկ կան
— Ըլլայ թեմական կամ քաղաքական,
Ուշիմ ու արթուն ելեմտագէտ
Ինչպէս զատարկի տնտուկը դա գէթ:

— Առաջնորդարան բազմածն թէպէտ
Մէկ եպիսկոպոս, մէկ դիւանապետ,
Մէկ ալ քարտուղար որ ակնոցակիր,
Ասոր քովն ալ կան երկու դրագիր:

— Դուրսն ալ կ'սպասէ մէկ քաջ բարոյական
Չի կարծէք երբէք մարդ մը պարապ ան,
Հատ մ'ալ կիթկիլենի կոչուող Անդրանիկ,
Որ շատոնց իրեն կորուսած կնիկ...

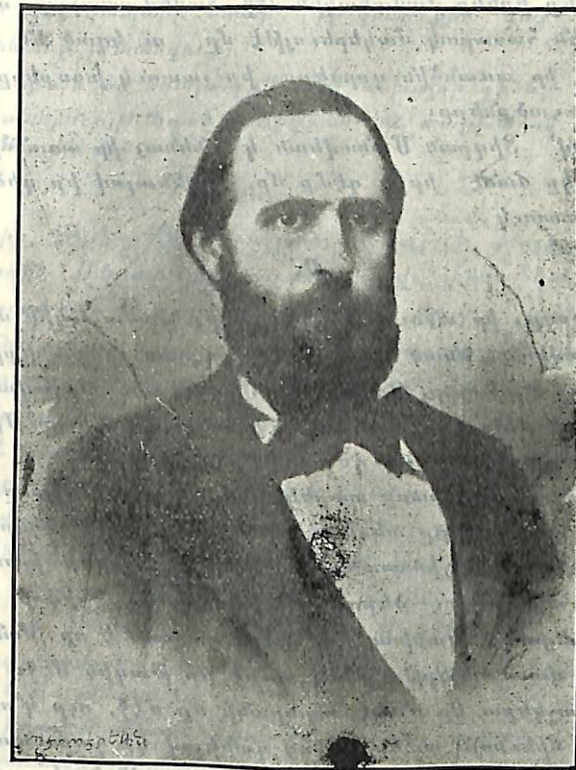
— Ասոնք ամէնքը՝ հո՛ն միշտ ներկայ կան
Կ'առնեն ալ անշուշտ պօլ պօլ ւսմական,
Ինչպէս կ'ըլլայ որ ազգային սնտուկ
Կ'ստանայ ատանկ վիճակ մը անցուկ:

Ո՛ւր են թեմական ու քաղաքական
Ի՛նչ՝ աչքերնին բաց դեռ կը քնանա՞ն...
Երբ սնտուկին մէջ՝ չիք դրամ ընտ
Ի՛նչպէս կը քալէ մեր ազգային նաւ:

Ո՞րքան չեմ տեսած դէմքերն այս մարդոց
Միայն սաչափը՝ կրնամ մեկնել դոց
Թէ կտրելով ասոնք մէկ երկու ոսկին
Հարստացուցեր են սկսուկն ազգին:

Ես կը կարծեմ թէ, ո՛վ հայ ժողովուրդ,
Այդ սնտուկին մէջ ինկած է խլուրդ:

ՍԱՐԿԱԽԱԳ

ՏԻԳՐԱՆ Յ. ՄԱՆԱՎԵԱՆ

Ուսուցիչ մը, անցեալին մեկնած ուսուցիչ մը, մանաւանդ հայ-
կաբան մը, կ'արժէ՞ արդեօք ընթերցման նիւթ ըլլալ հայ ընթեր-
ցողներու, անոնց որ, առ առաւելն, պիտի գիտնան թէ եկած ու
անցած է ան:

Բայց ինչպէս կ'ըսենք, ուսուցիչ կա՛յ, ուսուցիչ ալ կայ: Ու
Տիգրան Մանավեան անոնցմէ է որ, իրենց անցքին վրայ, մեկնելէ
ետքը, կը թողուն հետքեր գործողի, խօսողի և գրողի:

Եթէ բացարձակ արժանիքներ ալ չտեսնենք այդ ապրած կեան-
քին վրայ, պիտի գտնենք յարաբերական տառաւիտութիւններ իր
գործողի կեանքին մէջ, իր ըմբռնումներու, իր խօսքերու, իր գոր-

ծերու մասին, որոնք չպիտի դադարին առաւելութիւններ ըլլալու քանի որ անոնք իրենց ժամանակին մէջ, համեմատաբար աւելի վեր քարձրացած են հասարակ մակերեւոյթէ մը, ու եղած են իր սեփական դրօշմով, իր առանձին գործերը, իր յատուկ խօսքերը, իր յղացումին գրուածքները:

Ատոնցմով՝ Տիգրան Մանավեան կ'ոճենայ իր առանձին շրջանակը, ուր կը մտնէ իրրեւ գէմք մը, ունենալով իր գիծերը, միմիայն իրեն յատուկ:

Ա.

Այդ գործողը, իր անունովը ծանօթ իր ժամանակին մէջ, Տիգրան Յ. Մանավեան, ծնած է 1841ին, աղքատ ընտանիքի մը գաւակ, Բերացի, Իր հայրը, Յովհաննէս Արսէնեան, մրգավաճառ եղած է, — ապրուստի միջոց մը, որ կ'երեւի հազիւթէ զիւրութիւն տուած ըլլայ կեանքի վրայ քաշքշել դժբախտ ընտանիք մը:

Հայրը, — հազիւ տասր տարեկան եղած իր Տիգրանը, — կ'ըսէ որ ինքն իր գլխուն ճարը տեսնէ. իրեն համար գտնէ ապրուստի միջոց մը իր սեփական աշխատանքովն, Փոքրիկ բարեխախտութիւն մը միայն որ իր հօրեղբայր, — ծերունի Ուրուարակի Գրիգոր, հօր գուրգուրանքն ունեցած է կանխաւ, և փոյթ տարած է որ մանկիկ Տիգրանը քիչ մը մտաւոր կրթութիւն առնէ իր թաղին մէջ:

Տիգրան աշկերտ կը մտնէ տպարանի մը մէջ, ուր կ'ուսանի վիճադրութիւն, միեւնոյն ատեն՝ միջոց դառնելով կը շարունակէ, իբրեւ ուսանող, Մեծ-Վէլիւր խան՝ դասեր լսելու: Մտացի, ուշիմ աղայ, յառաջդիմութիւններ կ'ընէ:

Իր խառնուրդը՝ ջղոտ, կրքոտ, ըմբոստ, անշուշտ անօրինակ դէպքերով ցոյց տուած ըլլալու է իր նկարագրին կամ բնութեան հատու գիծերը, բայց ո՞վ պիտի հետաքրքրուէր աղքատիկ տղու մը կեանքովը որ, հայրենի խնամքէ զուրկ, թողուած իր ճակատագրին, ստիպուած էր աշխատիլ իր փոքրիկ ձեռքերովը, ու մատաղ հասակի մէջ՝ կեանքի կռիւը մղել:

Ուրիշին պատիւը պահել իր անձին վտանգովը, ատ տեսնուած է վտանգաւոր կռիւի մը մէջ, ուր նետուած է խիզախ պատանին՝ փըրկելու համար յոյն տղեկի մը կեանքը: Անձնաւորութիւն մինչև անձնագոհութիւն, ատ ալ ունեցած է իր հոգիին խորը. Աւետիս Սուրէնեան կը պատմէ թէ Բալու գտնուած ատեն ան եղած է իր փոքր տարիքին պաշտպանը: Գիշեր մը երբ հաւաքի կը վազեն հրացաններով, վտանգի վայրը մօտեցած ատեն, Տիգրան ենթադրելով թէ

գնդակներ պիտի փոխանակուին մութին մէջ, իր ետեւը կ'առնէ ընկերը, որպէսզի եթէ կապարը հասնի, իր կուրծքին դայ շիտակ և փոքրիկ Սուրէնեանը չվտանգուի:

Ատոնք գիծեր են իր նկարագրին մէջ և խոշոր գիծեր:

Յանկարծ աներեւոյթ եղած է Տիգրան ու տարիներով ալ ոչ ոք տեսած է զայն Պոլսի մէջ:

Բ.

Այդ շրջանին, 1861—1869 ապրած է Բալուի քաղցրահայեաց վանքը, հրաշագործ Մկրտիչ վարդապետի քով. իրեն հետ է ուրիշ տղեկ մը. 11 տարեկան Աւետիս Սուրէնեանը: Ադոնք իրենց հաշիւովը Հայաստանը լուսաւորելու դացած են հրաշագործին հետ: Տիգրանը, այդ լուսաւորութեան գործը եթէ ոչ ուրիշ կերպով, սկսած է վիճադրութեամբ հրատարակելու թերթ մը, Արեւակ անուն, և անոր պէս բաներ: Թէև գործը պէտք եղած կարեւորութիւնը ստացած չէ, բայց դաղափարը ինքնին շատ սիրելի է անշուշտ. — ապագրական լոյսը ուղղակի մայր երկրին մէջ կէտի մը վրայ դնել:

Պատանի Տիգրանը վիճադրական լոյսի խաղերով զբաղած ատեն, իրեն մեծ բարեբախտութիւն եղած է որ վանքին մէջ բացուած է դասարան մը և Հուսէօս ուսուցիչ մը, Անդրէաս Կատարկանց, հայերէն դասերովը օգտակար եղած է ոչ միայն իր աշակերտներուն, այլև Տիգրանի և Սուրէնեանի:

Կը յիշեմ Տիգրանը տեսած ըլլալ 65—66ին, երկայն հասակաւ մարդ մը, սարկաւազի տարազով, ուժեղ ձայնով, աժդոյն, նրբաւարտ, իր երկայնութիւնը, — ինչպէս տեսայ ետքէն, — իմ հինգ-վեց տարեկան երախայր մատաղութեանս արդիւնքն եղած էր. — հասակ մը ուր ամէն չափահաս տարիք մեծ ու երկայն կ'երեւի: Իրեն համար կ'ըսէին թէ անվախ էր, կտրիճ: Բայց ինչ որ ամէնէն լաւ կը յիշեմ սա է որ շատ կը սիրէր հրացանի խաղը, գրեթէ միշտ իր ձեռքին տակ կ'ունենար հատ մը. կաքաւը, նապաստակն՝ իր չղիակին ներքեւ կը գլտորուէին արիւնաթաթաւ:

1869ին դարձած է Պոլսի, աւելի լաւ հայերէնով մը որ մշակած է վանքին գիրքերուն մէջ, Տասնեակ տարիները քօղ մը պարգւած են Տիգրանի կռիւի մը մասին որ ունեցած է զինուորականի մը հետ: Ու ալ ազատ է Պոլսոյ մէջ, ոչ լրտեսներ կը վազեն ոստիկանատուն, ոչ ալ ոստիկանատունը հետաքրքրուած է անցած հարցով մը:

Գ.

Ներսէս Վարժապետեանի պատրիարքութեան օրով իբրեւ ուսու-

ցիչ գացած է Ռոստոմ, ուր ամուսնացած է և մտած ընտանեկան յարկի տակ, իր աշակերտները որոնք տակաւին ողջ են, կը յիշեն իրենց եռանդուն ուսուցիչը, Տիգրան Մանավեան: Ու կ'երեւի որ իր ուսուցչութիւնն ալ ստացուած փորձերէն ետքը սկսած է որոշ դոյն մը ստանալ այդ տեղ: Խօսելու և գրելու ոգին եկած է իր մէջ զարգացած, դպրոցէն դուրս ալ հետաքրքրած է հանուրքին ճաշակը, հետաքրքրութիւնը կրթելու մտածումներով: Ու իբրեւ ամէնէն լաւ միջոց՝ ընտրած է թատրոնը:

Ժամանակին նիւթերը զուտ ազգային են այդ թուականներուն, եկեղեցին ալ, իր մթութիւններովը, իր լալկան երգերովը, իր սեւերովը, Ազգ. պատմութեան հետ ընթացակից է: Գաղթական, ցիրուցան ժողովուրդի մը համար, այդ երկու նիւթերն ալ էական էին, զարթոնքի առաջին ձայներ: Տիգրան իր մէջ ունի այդ երկու ձայներն ալ, — Ազգ. պատմութեան ու եկեղեցիի ձայները:

Այդ թուականին գրած ու հրատարակել տուած է Գալլ-Վանան թատրերգութիւն մը:

Խաղը ներկայացուած է նոյն ատեն Ռոստոմօյի մէջ, ու ոգեւորած թարմ սերունդ մը որ նոր արթնցած է և սկսած աւելի հեռուն նայիլ՝ զինքը շրջապատող ծովէն ու երկնքէն: Ունի Պատուհանի Մուհակ մ'ալ:

Անկէ ետքը գտնուած է նոյն պաշտօնով Էտիրնէ՝ քանի մը տարի և դարձած է Պոլիս: Գրողի համբաւ ունի ա'լ. ուսուցիչ է. կ'այցելէ զանազան վարժարաններ: Գում-Գարու, Ենի-Գարու, Հիւանդանոց, Սամաթիա, Խասգիւղ իր ուսուցչական գործունէութեան վայրերը եղած են: Իր աշակերտները անտարբեր գտնուած չեն իրեն համար: Ինքը, ո'եւիցէ խուճի մէջ ուժի, ըմբոստութեան ոգին է, պատիւ մըն է ատ իրեն, ըլլալով այն սակաւաւորներէն որոնք անձնական արժանիքի հետ քիչ քիչ առաջ բերած են անկախ ուսուցիչները:

1888ին ստէպ կը տեսնէի զինքը երկաթուղիի մէջ, Սիրքէճիէն դէպի Մազրի-գիւղ: Ինք հիւանդանոց կ'երթար իմ այդ օրերուս, ես՝ Սամաթիա: Տօգոյն մարդ մը դարձած էր, կուրծքը ներս քաշուած: Ստամոքսի ցաւերով կը տառապէր: Բժիշկներու տուած հրահանգին համեմատ, խաղողին հիւթը պիտի ծծէր՝ կեղեւն ու թինը դուրս նետելով: Դոյզն ջերմութիւն մը պիտի ըլլար ատ որ նիւթերով պիտի տաքցնէր զինքը, իր քաշուած մորթն ու չորցած ոսկորները: Աստիճանաբար կ'իջնէր դէպի վար, կեանքը կանխուէր:

Ու սակայն. նոյն իսկ այդ օրերուն զարհուրելի էր Տիգրան,

Յարութիւն պատրիարքի հետ բուռն վէճ մը ունեցած էր և իր դատնութիւնը սրկած հրապարակի վրայ: Պատրիարքը հրաման տուած էր որ Մանավեանը զրկեն իր դասերէն, — հին արուեստ որ տակաւին այսօր ալ կը պահէ իր թարմութիւնը իբրեւ անկարող վրէժխնդրութեան յագուրդ: հացով զարնել ուսուցիչը: Ան մինչև վերջը պինդ մնաց իր կռիւի իրաւունքներուն վրայ: հոգիովը աննկուն, անընկճելի, միշտ խիզախ ու գոռացող իր հիւժուած ու մաշուած կուրծքովը:

Դեկտեմբերի ցուրտերը իջան, Գանի մը անգամ ա'լ չգտայ զինքը շոգեկառքին մէջ: Ու օր մըն ալ, 1888 նոյն ամսոյն 7ին թերթի մը մէջ կարդացի թէ մեռած էր Մանավեան, իր գրպանէն ելած ՀԱՐԻԻՓ ՓԱՐԱ, թողով ալի մը(*), վեց արու զաւակ, ամէնքն ալ անչափահաս, 4—11—14 տարեկան:

Իր հայերէնի ուսուցչութիւնը, իր կսկծաղին մահուրնէ անմիջապէս ետքը տեսակ մը դրդում եղաւ ինծի իր վրէժը լուծել Յարութիւն պատրիարքէն, ու այն ատեն բան մը գրեցի թունալից ոճով: Հանրութիւնը, իսկոյն ցնցուած, օգնութեան փութաց հայ լեզուի ուսուցչին փոքրիկներուն, — թեթեւ սփոփանք մը, որքան կարելի էր յուսալ գոնէ այն ատեն, առաջին անգամ, հրապարակի վրայ:

Դ

Իբրեւ ուսուցիչ, հմուտ ճանչցուած էր Մանավեան իր ճիւղին մէջ. ոչ մէկ տեղէ գտնաւոր լուծած իր սաներէն: Մանր մունր պատուիրակներ ցոյց կուտան որ իրապէս սորված է մեր հին լեզուն և սիրելով դիտէ. իբրեւ աշխարհաբարի գրիչ, մտած է ժամանակին վէճերուն մէջ, իր բաժինն է կռիւի մասը, կռիւին մէջ ա'լ յարձակում: Երբ իր ոսթը, ուժգին թափով մը, առած է իր ճանկերուն մէջ, ա'լ կը խաղայ անոր հետ տրամաբանական հարցերով, վաղրի պէս օր, կ'ըսեն, յագենալէ ետքը, երբ իր ստամոքսը պարպատուն է, աչքերը արիւնով լի, կը խաղայ իր զոհին արիւնոտ գլուխին հետ մինչև որ քունը տանի իր թաթերուն վրայ: Հին Մասիսներու մէջ կարելի է գտնել զինքը:

Վերջին գործ մը, իբրեւ նոր ժառանգութիւն՝ եկած է իր որդիներուն ձեռքը, Ռոստոմօէ, Մանավեանի աշակերտներու միջնորդութեամբ, և ատ է յառաջիկայ թատերախաղը, վարդան Մամիկոնեան:

Նիւթ մըն է ատ որուն վրայ թրթռացած է մեր թատերական շրջանը մանաւանդ առաջին շրջանի մէջ: Ո'չ ժամանակը, ոչ ժամա-

(*) Տիկին Աննա Մանավեան:

նուկակիցները արուեստի պահանջող եղած են: Կը բուէր որ ուրուա-
գծուած դէմքերը յագուրդ տային հայրենասիրական տաք զգացում-
ներու: Վարդան անունը իր ամէնէն անյաջող ուրուադրութիւնովն ալ
սիրտերու ու ծափերու վրայ էր: Մանավեանի «Վարդան»ը ծափուած
է ու սիրուած:

Եկեղեցական տիպարներն ալ որոնք կան գրքին մէջ՝ այն հազ-
ուագիւտ ոգիներն են մեր պատմութենէն մեզի եկած, որոնք հմա-
յութիւններ են արդէն: Ու Մանավեան, ազգի, հայրենիքի, եկեղեցիի
յուզումներով վիրաւորուած, զրի առեր է իր «Վարդան Մամիկոն-
եան»ը:

Իր պատիւն ալ սա է որ իր դիւցազնը, տակաւին այսօր ալ ա-
մենէն նախապատիւ տեղը կը բռնէ այդ անունով երեւացած թատե-
րախաղերու մէջ: Իր ամէնէն խստապահանջ ընթերցողն ալ երբ փո-
խադրուի այն օրերուն մէջ ուր մեծ ցնցումի պէտք կար ազգային
գաղթական զանգուածներու մէջ, ուր մեր հայրենի երկրին անունը
ծաղրի ու հեգնանքի նիւթ էր, Վարդան Մամիկոնեանի պէս գործեր
դեր մը ունեցած են մեր սկզբնական զարթօնքին մէջ:

Ու պատիւ այն զաւակներուն որոնք իրենց տառապագին, աշ-
խատող, պարկեշտ հօր մահուընէ ետքը եթէ 100 փարայէ զատ ու-
րիշ նիւթական հարստութիւն չգտան, այսօր իրենց ձեռքին մէջ կ'ու-
նենան դիրքեր, հատորիկ մը, ուր այդ հայրը կը թողու իր սրտին
անխարդախ սէրերէն, իր երակներէն, իր ողբերգութիւններէն:

Իսկ այս ատղերը գրողը որ անոր գործին մշակներէն, դպրոցական
կեանքի մէջ է, իր այս կենսագրականովը եթէ չի կարծեր ամբողջա-
կան պարտք մը կատարած ըլլալ, գէթ իր կրցածը ըսած ըլլալու հա-
մոզումը ունի Տիգրան Մանավեանի փախստական յիշատակէն:

1 Յունուար 1911 Իւսկուդար

Մ. ԿԻՒՐՃԵԱՆ (Հրանդ)

ՍԵՐՆԴԱԳՈՐԾՈՂ ՄԱՐԴ ՄԸ

Աւտորիոյ մէջ կ'ապրի ցարդ Պէրնար Ռենպերկ անուամբ մարդ
մը որ 84 զաւակներ ունի, ամէնքն ալ ողջ: Մարդը երկու անգամ
միայն ամուսնացած է. առաջին կնոջմէն 60 զաւակ ունեցած է. 4
անգամ չորսական, 7 անգամ երեքական, 16 անգամ ալ զոյգ, իր
երկրորդ կինը կ'ապրի որ 18 զաւակ ունեցած է: Պէրնար չգիտեր իր
թոռներուն քանի հատ ըլլալը:

ՎԱՌԱՐԱՆԻՍ ՔՈՎԷՆ

Մանավեանի հանգիստը. — Բալուայ մէջ. — Իր ուսուցչութիւնը. —
Գրական գործերը. — Տնական գործերը եւ բարեսիրտ երկաթագործը. —
Հայ լեզուի ուսուցչութիւնը. (1)

Նախորդ շաբթու ուրբաթ օր Սասգիւղի սուրբ բլուրը տարուե-
ցաւ ուսուցչի մը. Տիգրան Մանավեան: Իր յուղարկաւորը էին իր
պաշտօնակից եղբայրք, մտերիմք, Ս. Ստեփաննոսի քարոզիչ վար-
դապետն (2) և Եպիսկոպոս մը (3) որ հանգուցելոյն երկար կենակից
եղած է:

Մանավեան, իբրեւ համեստ ուսուցիչ հայերէն լեզուի, սակաւուց
խօսիցը միայն նիւթ եղաւ ու (ազատեցաւ) ահա վերջին բառը՝ զօր իր
մտերիմք իբրեւ արձանական յիշատակի, ձգեցին իր ցուրդ գերեզմա-
նին վրայ և դարձան արցունքոտ աչօք: Ինքը գոհ է արդեօք իրեն
ընծայուած այդ մտերմական մեծարանքէն, չ'գիտեմ զայս, միայն սա
յայտնի է որ ա'լ չպիտի կրկնէ իր հանապազօրեայ օրհներգը՝ «Ղեծ-
բաղդ Մանավեան» և բլրին տակ խռովայոյզ ուսուցիչը ա'լ հանգիստ
է բլրին վրայ. հոն ո'չ թաղականի զօրութիւն կայ, ո'չ բարձրագոյն
ազդեցութիւն և ո'չ իսկ անիրաւ և անխիղճ զանձապետ: Հանգիստ,
այս բառը աւելի պատշաճաւոր է Մանավեանի յիշատակին որ ժիր
մարտիկի մը պէս կը գլորի խոնջ և լքեալ պատերազմէն:

Ուսուցիչ մը՝ որ խղճի մտօք գրկած է Ազգ. դաստիարակութիւնը
և բաւական լոյս ունի իր խնամոց յանձնուած մանկտուն ընծեռելու,
որչափ ալ անշուք և անշուշտ ի գերեզման տարուի, իր ետեւը կը
թողու Ազգ. կեանք մը. ըստ որում, Մանավեան, ուսուցիչ Ազգ.
լեզուի, 25 տարույ կեանք կը թողու մեր վարժարանաց մէջ:

(1) Սոյն կենսագրականը ամբողջութեամբ բաղած ենք «Արեւել-
ք»ի 1888 դեկտեմբեր ամսուայ քիւրեքն, որմէ Եղիա մաս մը արտա-
սպած է իր «Դար» ամսաթերթին մէջ:

(2) Գե. Յակոբ, Առօճ Եպիսկոպոս Փափագեան:

(3) Գե. Հմայեակ Եպիսկոպոս Դիմաբեան:

25 տարի, ո՛րչափ դիւրութեամբ կարտասանենք. այլ ուսուցիչ մը քանի օ՛ն դժուարութեամբ կը բարդէ զայս իրարու վրայ. ո՛րչափ բան կար ու կարողութիւն սպասած է մինչև այն ատեն երբ կարող կըլլայ ըսել թէ ահա 2՝ տարի Ազգ. վարժարանաց մէջ կը նետեմ, և ատենք են իր ազգային կեանքը:

Մանավանդ Ազգ. կեանքը Բալուէն կսկսի. 1861 թուականին հրաշագործ Մկրտիչ Եպիս. զնա իբ հետ այդ դաւաճող տարած է, իր մեկնելէն ետքն ալ Տիգրան հոն մնացած է: Ընդ ազատ իմն կը յիշեմ որ զնա տեսած ըլլամ, սե մօրուք սպիտակ ու նուրբ երիտասարդ մըն էր, Այն ատեն կըսէին թէ շատ բան գիտէ. մանաւանդ քաջ է եղած. հրացանն իր սովորական խաղալիքն ըրած է. Մանավանդ ա- նունը, իր մեկնելէն ետքն ալ, մեր վանուց մէջ մնացած էր, չճանչ- ցողներն ալ ստէպ լսած էին իր անունը: 84 թուականին, մեր Անդրէաս վարժապետ կիւրակի առաւօտ մը կանուխ կամրջին վրայ կը քալէր:

Ո՛ւր կերթաս. հարցուցի: — Խաղալիք, ըսաւ, տեսնելու համար իմ մտերիմներէն մին, հետաքրքրութիւնս գոհացնելու հա մը փափա- քեցայ գիտնայ մեր խեղճուկ վարժապետին բարեկամը զոր ունէր Խաղալիքի մէջ, և էր նա ինքն Տիգրան Մանավանդ, և այն օրէն ալ իմացայ որ Մանավանդ մեր վանքի քաջ Տիգրանն էր, և այնուհետեւ սկսած էի կրկնակի սիրով սիրել զնա, զի մեր երկրի, մեր վանքի համն ունէր ինձ համար, և յարգանք կը տածէի առ նա իբրեւ կէս հայրենակիցս: Թէ արդեօք ի՞նչ արդիւնք ունեցաւ Տիգրան Բալուի մէջ, և ի՞նչ թողուց այդ դաւաճին համար, չեմ գիտեր:

Բալուէն մեկնելէն ետքը, կարծեմ, կըսկսի իր ուսուցչութեան կարեւոր թուականը, այսինքն այն պատերազմը զոր մղեց մինչև իր մահուան նախընթաց օրը, պատերազմ խաւարին դէմ, պատերազմ յուսահատութեան դէմ, պատերազմ մեր սնա մէջ հոգաբարձութեան դէմ, պատերազմ մեր թաղական աղաներու դէմ:

Ինչպէս որ երբ մարդ տեսնէ սպիներով զարդարուած կուրծք մը և նսեմ ճակատ մը կրթնած իր զինուց վրայ, չի տարակուսիր ըսելու որ սա պատերազմի հրդեհներէն անցած է, նոյնպէս ալ Տիգ- րանը տեսնող ամէն ոք դիւրաւ կը համոզուէր որ քաջ կռուող մը եղած էր իր նուիրական զինուորութեան մէջ. վէրքեր ունէր հոգա- քարծուաց սուրբէն, վէրքեր ունէր բարձր խորհրդներու զէն- քերէն: Իր արտաքինն ալ բնաւ հրապոյր չուէր. անհոգ հագ- ուած, անյարգար կը թողուր իր մագերը. նիհար և անշափ վտիտ էր որ անշուշտ կռուելով այրելով սպառած էր, Այսու ամե- նայնիւ բաւ և շատ իսկ էր քիչ մը խառնել զնա, և ահա կը տես- նէիր այդ մաշած տաշուած մարդուն քով գիւրադրելու զգացումներ՝

որք հրեղէն հոսանքի պէս՝ ի դուրս կը յորդէին: Աչքէ անցնելով մեր հին պատուելիներու կեանքը, յորոց բազումք ծռելով ծռելով՝ մինչև անարդուութեան ստորնագոյն աստիճանը տարին Ազգ. վարժատեղութիւնը, և տեսնելով զՏիգրան՝ որ մինչև իր յետին և աւագելի օրն ալ ոչ մէկուն առջև ծռեցաւ, մարդ յիրաւի իսկ կը զարմանար և մեծապէս գոհ կըլլար, որ Մանավանդ երիտասարդ ուսուցչներու ոմանց չունեցածն ունէր, անվախ բնաւորութիւն, իրաւանց վրէժխըն- դիր ոգի, քննադատելու, ծաղրելու և ծաղկելու եռանդն ու կա- րողութիւն:

Չծռեցաւ, այո, և սակայն քանիցս չլթայուած խուլ մանչիւններ նեցած է իր թղթերուն վրայ, որք լոյս չտեսան, և քանիցս ունեցաւ հառաչանքներ իր կրծոց տակ խեղդուած:

Նախորդ Ուսումնական խորհրդոյ ծրագրին դէմ Ազգ. թերթի մը մէջ քննադատութիւններէ՛րբեց, Յօդուածը խմբագրուած էր թէ- պէտ անխնամ ոճով, այլ ամէն էջ թաթխուած էր դիւրագործով հօր մը և փորձ ուսուցչի մը շնջոյն ու հոգւով: «Եթէ բազմը կը զլանայ աղքատաց իր ոսկին գէթ դու գլթա և մի զրկեր զանոնք ուսման և գիտութեան քաղցրագոյն ճաշակէն և հաճոյքներէն, որք երկնառակ զուարթունքներ են՝ նոցա անողոք ճակատագիրն մասամբ իւրիւր ի հաշտութիւն տծելու»: Չաւակաց հայր ուսուցիչը, արդարակցաւմանէ դրդեալ կը խայթէ, սուր սլաքներ ալ կը թօթափէ. տեղ մը մեր պաշտօնական ուսմանց յայտագիրը քրքրելով՝ Գոհիովի սայ- լին յիշատակութիւնը կընէ և կըսէ այսպէս. «Այս առակը շատ աղէկ կը յարմարի մեր դաստիարակութեան խնդրոյն. զոր տգիտութիւնը դէպի խաւար տանիլ կ'ուզէ, չահամոռութիւնը դէպի իր արկղն, ա- կնկալութիւնը դէպի իր նպատակը»: Տիգրան կը ճանչէր մեր մեծ մարդոց տկարութիւնը, արիութիւնը կըսեմ. գիտեր որ դժուարու- թեանց պիտի բաղխի, սպառնալիքներ պիտի լսէ: Եւ յիրաւի ալ, հազիւ թէ իր մէկ քննադատականը ի լոյս կեցնէր. հետեւեալ օր կա- նուխ պաշտօնական թուղթ մը, թոյնի մէջ թաթխուած չղրկուած էր բարձր տեղէ մը (1) արտաքսել զնա իր մէկ վարժարանէն, երկ- կրորդ օրն ալ պաշտօնական ազգարարութիւն ընդունեցաւ որ եթէ չզգաստանար պիտի արտաքսուէր Ազգ. բոլոր վարժարաններէ: Տիգ- րան, իբրեւ կռույ մարդ, սպառնալիքէ վախցող չէր, բայց արբ' տես որ իր կենաց հետ մշտնջենապէս կապուած էին կին մը և վեց հաս

(1) Այդ քուղբը ղրկուած եր նոյն ասեմուան պատրիարք Թառու- քիւն Վեհապետեանի կողմէ:

արու զաւակներ, Ուստի հացի սպառնալիքը Դամոկլէսի սուրէն երկիւղալի էր իրեն բնականաբար, և ահա լոց, ծոցացաւ այն երկաթի մարդն իր մանուկներուն առջև, և այնուհետև մեր հրապարակն եղած էր շոգեկառքի ժողովրդական թիւն, ուր Տիգրան իր քննադատութեան մնացորդը կ'աւարտէր «Ա՛հ հաց, կ'անիծէի զքեզ բոլոր ուժովս, եթէ Քրիստոս իր մարմինը քեզմով չը չիներ»:

Մանավեան չափով մը գրական ալ մարդ էր Գալլ՝ վաճառ անուն թատերգութիւն մը գրած է, թէև չտեսած եմ զայն: Վարդան մըն ալ ունի, զոր տեսած եմ ի Ռոստոմիոյ: Որչափ կը յիշեմ. բաւական լաւ գործ մըն էր. Յովսէփ կաթողիկոս և Ղևոնդ աղէկ նկարագրուած էին: Յօդուածներ գրած էր այլևայլ ազգային խնդրոյ համար. իր վերջին գրածն եղաւ ոտանաւոր մը՝ որ գրուած է յառաջիկայ տարուան օրացոյցին (1) սկիզբը, և յօդուած մը, դառնութեամբ լի գրութիւն մը: Եւրոպական բողոք, որ անտիպ մնացած է, և զոր ամսագ. չկրցի ձեռք ձգել: Անշուշտ օր մը լոյս կը տեսնէ և վա՛յ անոնց... Եստ ըսն այսպէս է, ինչ որ կարելի չէ եղած հրատարակել՝ ի կենդանութեան, մահը երևան կը բերէ զայն: Արդ ասոնք մեծ գրական կեանք մը ենթադրեն կամ ոչ, սա յայտնի է որ Մանավեան, իբրև հայ ուսուցիչ, բաւական ապրեցաւ իսկ իբրև հայր՝ վաղամեռիկ դնաց. այլոց ուսուցանելու միշտ զբաղեալ, բնականաբար քիչ ժամանակ կ'ունենար իր զարգացմանը նուիրուելու: Իր կեանքը պիտի ըլլայ և մերն ալ:

Մանավեան իբրև ամուսնացեալ մարդ, պարկեշտ հայ և համեստ հայր մըն էր. ինքնյինքյան իր մանկիկներովն ու տնովը. ոչ մէկու մը կարօտ ըրաւ իր տունը, ցաւագին յիշատակներ չթողուց իր զաւակներուն և կնոջն որոնց անձնուէր եղած է մինչև իր վերջին օրը. դուրսը՝ տրամուծիւնը և տանը մէջ խնդութիւն հագած է միշտ. տրամուծիւնն իր վերջին օրը միայն չէ կրցած ծածկել. մտերիմներէն մէկը կը պատմէ որ երբ յանկարծ կոչուեցանք Մանավեանի տունը և գտանք զնա անկողնի մէջ՝ անակնկալ խիթով մը զարնուած կոչեց իր Արամն և ըսաւ. «Ձա՛ւակս, ուսումդ շարունակէ» և արցունքն իր աչքերուն մէջ շողաց: Կը խորհէր անշուշտ բարեմօյն հայրը թէ ինչո՞ւ չէ կարող իր բարոյական կտակին հետ նիւթական կտակներ ալ ընել իր որդեւոց. ինչո՞ւ 25 տարի Ազգին մանկուտոյն շունչ, կեանք, կուրծք սպառելէն ու տաշելէն ետքը, կարող չըլլար իր յե-

(1) 1889 արւոյ.

տին վայրկեաններուն մէջ՝ ոսկիի ծրար մը յանձնել իր կնոջն և յանձնարարել որ իր որբերը խնամէ և չթողու որ այլօց ձեռքը նային կարօտագին նայուածքով: Դառն է այս Եղիա՝ դարձ իբրև զօշխդր: 25 տարուան Ուսուցիչը իր մարելու վայրկեանին ալ խաղաղութիւն չէ ունեցած: Իսկ թեթև գոհունակութիւն մը զոր ունեցած է, այս է՝ որ պարտքեր չթողուց: Զի երեք ոսկի՝ զոր պարտք էր իր դրացի բարեախրտ երկաթագործին՝ իր մահուան նախընթաց գիշերը հատուցած է:

Այս պարտքը բաւական մասեր ունի իր մէջ և պէտք է զայն աւանդել իր կենսագրութեան հետ իբրև լրացուցիչ և վախճան իր ուսուցչութեան և իր կենացը: Խասգիւղի Թաղ. սնտուկէն բաւական պահանջք ունեցաւ վերջերս Մանավեան, Յրտագին օր մը ստակ կը պահանջէ՝ ի մէջ բերելով առտնին կարգ մը պէտքեր, մանաւանդ ածուխ: Սակայն, ինչպէս չատ անգամ, նոյն օրն ալ ոչինչ կ'ընդունի: Մերկէր (*) աղա, բարեսիրտ երկաթագործը, ակնաջալուր, կը խնդրէ Մանավեանէն միաօին վար ի ջնել: Ուղղակի անխաղաղութիւն կ'երթայ, և 600 քաշ կշռել տալով. որպէս թէ իրեն համար: Մանավեանի տունը կը զը, և կ'աղաչէ միանգամայն որ բնաւ փոյթ չ'ընէ, երբ որ դրամ ունենայ՝ այն ատեն հատուցանէ: Այդ պարտքն էր զոր Մանավեան քսան օր չ'անցած, հատուցած էր մէկ օր առաջ երեկոյին փակաւին ի տուն չմտած, Օրհնեալ ըլլայ երկաթագործը, որ մետաղէն կայծ և սրտէն մարդասիրութեան զգացմունք թռչեցնել գիտէ. և այնպէս նշաւակ ըրած էր այն մեծ մարդիկն՝ որ Ազգին դրամն Ազգ. լեզուի ուսուցչին տալու յօժարութիւն ունեցած չէին:

Հիմա ասոնք ամենքն ալ սնցած են. Մանավեան կը թողու կին մը իւր տան մէջ և վեց հատ արու մանչեր, սիրուն անուններով սիրուն զաւակներ ազգին, Վարդան, (1) Վահրամ, Արամ, Հրանդ, Մանավեան պարապ կը թողու հայ լեզուի ուսուցչաց մէջ իր տեղն և այն տեսութեամբ ալ մեծ կորուստ մըն է Տիգրանի մահը:

Քոստի մը տարիներ առաջ Հայ լեզուի ուսուցիչներ ունէինք. այսօր՝ այդ թիւը տակաւ անձկաճալու վրայ է. և այս անշուշտ իր ներքին պատճառն ունեցած է: Մակաբերելը դժուարին չէ, կտակներով, եկեղեցիին կանթեղներուն տրուած գրամն այսօր յուժմպէտս

(*) Տիգրան աղա Մարտիրոսեան:

(1) Մանավեանի զաւակներն են Միքիման եւ Արամ — մեռած — Յարութիւն Միկեղ, Վահրամ, Հրանդ եւ Մկրտիչ:

կ'սպառի տղիտուրթեան ձեռքով. հայ լեզուի տրուած կարեւորութիւնը ջնջուած պէտք է նկատել այն ամսական վճարմամբ՝ զոր ամէն թաղ կը նշանակէ իր ելեմտացոյցին մէջ: Եւ այսպէս քանի մը

Մելիոն Կիւրնեան
առջև: Այսպէս, ո՛վ Մանավեան, դու ինձ համար սուրբ մըն էիր...

16 Դեկտ. 1888 Սկիւսար

Հ Ր Ա Ն Դ (Մ. Կիւրնեան)

ԿՈՅՐՆՐՈՒ ԵՐԿԻՐ

Անատուրի Հիւանդանոցի Ատրեաման քաղաքին 7000 բնակիչներէն 6791 հոգին կոյր են և կատարեալ դժբաղդութեան մատնուած: Անգլիական թերթի մը տեղեկութեանց համաձայն կուրուրթիւնը տառջ եկած է քրիստոմայեմ, որ առանց դարմանի մնացած ըլլալով ժառանգաւոր սերունդէ սերունդ անցած է և բնակչութեան մեծագոյն մասը այսօր խաւարի մէջ կ'ապրի:

Այս աչքացաւը ոչ միայն Ատրեամանի այլ շրջակայ վայրերուն մէջ ալ տարածուած է ու ներկայիս այս շրջանի բնակիչներէն 155114 հոգի դարմանի կարօտ վիճակի մէջ կը գտնուին:

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՏԱՄԲԸ

— Հաւատքով ի՞նչ ես:
= Յեղափոխական եմ
իմ հաւանած կերպովս:
— Յեղափոխական բա-
ռը ի՞նչ կը նշանակէ:
= Ինծի համար կը նը-
շանակէ հրապարակը տակն
ու վրայ ընել ու անկիւն մը
քաշուելով նստիլ:
— Այդ տեսակ յեղա-
փոխութիւնը ի՞նչպէս պէտք
է պաշտել:
= Փորս կշտացուցած
ժամանակ սիրուհիս պէս,
իսկ անօթի ձգած հատենը
դոքանչիս պէս:
— Այդ յեղափոխութեան
հաւատալիքները ո՞ր
գրուածքին մէջ կը գտնուին
համառօտիւ:

Արամ Տ. Մանավեան (Խուլը)

= Հանգանակին մէջ:
— Հանգանակը ո՛վ բերաւ մէյտան:
= Պրօպականութիւնները:
— Ո՞րն է այդ հանգանակը:
= Հաւատամքն է:
— Գոց գիտեմ:
= Գիտեմ. հաւատամք ի մի չափիւ յեղափոխութիւն, հայր
ամէն երկպառակութեան, արգելիչն վաճառականութեան և առեւտու-
րի. արարիչն Պատրիարքարանի, Պապ Ալիի և Պանքայի ցոյցերու,
ստեղծիչն Հայաստանի ու Պոլսոյ կոտորածներու, երեւելի եւ աներեւ-
ոյթ առաւփառութեանց ու չահատակութեանց. հաւատամք ի մի
Տէր Նազարէի որով ամենայն ինչ ապստամբութիւն եղել ի Սասուն,
ի Զէյթուն եւ ի Կեսարիա, ի Տրապիզոն, ի Թոքատ, յէնկիւրի եւ ի
Բիւզանդիոն երեւելի եւ աներեւոյթ կոտորածօք որ յաղագս մեր

հայկեան եւ վասն մերոյ հայրենիքի փրկութեան իջեալ ի Ռուսիա-
յից, մարմնացաւ, մարդացաւ, զաղափարացաւ եւ հարստացաւ կա-
տարեւապէս, որով էառ զմարմին, զհոգի եւ զհանճարս եւ զոր ինչ է
ի խաչագողս. դիզել զոսկին եւ փառաւորել ճշմարտապէս եւ ոչ
կարծեօք խօսեալ, քարոզեալ, կախարդեալ, խաբեալ զմիամիտս եւ
զտգէտս, յերորդ աւուր արշալոյսին տռեալ զմատամ իւր փախեալ ի
Հոնտոն եւ նստաւ ընդ աջմէ Թայմզ դետոյ. զալոց է նովին մարմնով
եւ փառօք յեղափոխութեան, թուել զսթերլինս եւ զլիրայս. զկեն-
դանիս եւ զմեռեալս, որոյ տիրապետութեան ոչ քո վախճանս. հա-
ւատամք եւ ի պաշտօն գրչի պիլիսիզ պիւրօյականսն յանդին եւ ի
կատարեալն, որ խօսեցաւ ի թողութիւն թերթս եւ կռնակի վրայ բաց
լրագիրս, որ էջն ի ժողովուրդս, քարոզեաց զպօմպայս եւ բնակեցաւ
ի լողանդայս եւ ի պիրախանայս, հաւատամք ի մի Բօրթուքալեան,
մի Արփիարեան, մի Չերազ, մի Չաքրեան, մի իշաղլուխ Ատրպէլ-
լիսիզեան, մի դար, մի մարդ, մի Նոր կեանք, մի Տաւրոս, մի Փա-
րոս, մի Իրաւունք, մի Հայելի, մի Շարժում, մի դադարում, մի Ար-
մենիա եւ մի լ'Արմենի, մի Հնչակ եւ մի Դրօշակ, որոնց վասն մաղ-
թենք ի զգաստութիւն, ի լրջութիւն եւ ի գիտակցութիւն ըրածից
թողածից ի յարութիւն մեռելոց, ի դատաստանս զիպլոմատիայից
արքայութիւն անօթութենէ մեռնելու վրայ եղող ճշմարիտ հերոսից
եւ ի կեանս երեւակայեալս :

Իսկ որք ասեն էր երբեմն յորժամ ոչ էր Հնչակեանութիւն կամ
էր երբեմն յորժամ ոչ էր դրօշակութիւն կամ թէ յոչէից եղեն կամ
յայլմէ աղգէ զայնպիսին նզովէ պատառ անբոյժ եւ պնակալէզք յե-
ղափոխութիւն :

Բոժոժիկ. իսկ մենք փառաւորեսցուք որ յառաջ քան զյաւիտեան
երկրպագանելով միմիայն փառքի և զրամի այժմ եւ միշտ եւ յա-
ւիտեանս յաւիտենից ամէն :

Վառնա

ԱՅԲՄԷՆԻՈՒԼ (Ա. Մանավեան)

ԻՆՉ ԿՈՒՏԵՆՔ ՄԻՆՉԵՒ 70 ՏԱՐԵԿԱՆ

Յրանացի գիտնական մը հաշուած է որ մարդս մինչեւ իր եօ-
թանասուն տարեկան հասակը կերած կ'ըլլայ կլոր հաշուով երեսուն
եզ, 200 ոչխար, հազար հորթ, 200 զառնուկ, յիսուն խոզ, 2200
վառնակ, հազար զանազան ձուկեր, տասը հազար հաւկիթ. եւն :

ՏՐԴԱՏ (Լուվուի թանգարանին մէջ)

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

Տ Ր Դ Ա Տ

Դու այլ ո՛վ Մեծդ հսկայից եւ քաղաւորաց Սուրբ Տրդատ
Որ զգանկալիս քո թողած. զԵրեզ, Գառնի եւ Արաւշատ,
Չանեղ գլուխդ վերուցիր եւ յե՛ս մահուդ անաւոր,
եւ ի հանգիստն հոգեաց վանաց առե՛ր բուն մ'այլ ճոր,
Չեփրատ թողած՝ զորով վազ տուիր երազ ի մի քալ
Քարածորան Տիգրիսի լսես զխոխոջ այլ եւ այլ.
Արդեօք հերի՛ք քեզ տեղդ այդ, քե դարձեալ շարժ քաւ քարանց,
եւ ի Սեպուհ կամ Մասիս վազես՝ ըզմահն այլ սանձած :

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

Ն Ա Մ Ա Կ

Որքան ատենէ ի վեր, սիրելիս,
 Քեզի ձայնեակ մը զոնէ չեմ ուղղած,
 Կամ վիշտնէլ մը որուն միշտ հաւնիս,
 Փափուկ հիւսուածքով ու խորաթափանց:

Ինձմէ նամակի կ'սպասես հարկաւ:
 Ինչ գրեմ արդեօք որ չա'տ նոր քլլայ:
 Բայց չէ՛, սպասէ՛, աղէ՛կ միտքս ինկաւ,
 Քեզի պատմութիւն մը ընեմ հիմայ:

Անցեալ օր տեղ մը գացեր էի ես,
 Ընտանիքի մը զոր զուն չեա ճանճնար:
 Հարցում մը յանկարծ շինեցի միտքէս՝
 Հոն ներկաներուն ուղղելու համար:

«Փունջ կրնա՞յ շինուիլ ճառագայթներէն...»
 Հարցում մը միտքիք, բանաստեղծական,
 Որ քերթողներուն կը վայլէ նորէն. —
 Ո՛չ ոք պատասխան կրցաւ տալ սուկայն:

Գրաւ բռնեցի որ կրնայ քլլալ,
 Ու թղթապանակս շուտ մը հանելով
 Տոյց տըւի խուրձ մը մազերու ծալ ծալ,
 Մէջտեղէն կապուած նուրբ ժապաւէնով:

Ամէնքն ալ գրեթէ այսպէս զարմացան,
 Տեսնելով ձեռքս փունջը ոսկեմած
 — Մազերդ՝ որոնց արեւն իր դեղձան
 Ճառագայթներուն խարտեաշն է տուած:

Գիշերն անցեր է. լամբարս իր մպքուր
 Վարդազեղ լոյսը կ'արեւէ չորս գիւ:
 Մի՛ մոռնար խոստումդ. իմ երա՛զս եկուր,
 Ու... գիշեր բարի, պաշտելիս, հոգիս:

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՉԱՐՍԱՄԵԱՆ

Բերա 3 Ապրիլ 1907

ՅԻՍՈՒՍԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲՆՈՅԹԸ

Ինչպէս տեսնե՞ք, Յիսուսի իր գործունէութեան ընթացքում երբեք դուրս չեկաւ հրէական շրջանակից: Չնայած՝ որ քրդութեամբ կարեկցութեան զգացումից դէպի անարդուածները՝ նա խոստացաւ տեղ ապա Սատուոյ թագաւորութեան մէջ և հեթանոսներին, չնայած՝ որ շատ անգամ էր ճանապարհորդել դէպի հեթանոս երկիրները և երկու կամ երեք անգամ զարմացրել իր շրջապատողներին դէպի կռապաշտները արտայայտած իր բարեհաճ տրամադրութեամբ, այնուամենայնիւ, կարելի է ասել, որ նրա ամբողջ կեանքը անցել է այն փոքրիկ երկրում, ուր ինքը ծնուել է: Յունական ու հռոմէական երկիրները՝ նրա մասին դադափար չունէին. նրա անունը աշխարհական հեղինակները յիշատակում են միայն հարիւր տարի յետոյ, այն էլ ոչ թէ ուղղակի կերպով, այլ նկարագրելով նրա վարդապետութեան առաջացրած խռովութիւնները կամ նրա աշակերտների կրած հալածանքները: Հրէաների մէջ անգամ նրա գործած տպաւորութիւնը երկար չտևեց: Փիլոնը, որ վախճանուեց մօտ 50 թուականին, կոսկած անգամ չունէր նրա գոյութեան մասին: Յովսէփը, որ ծնուել էր 37 թուին, իսկ իր աշխատութիւնը գրել՝ դարի վերջերում, իբրեւ մի երկրորդական դէպք յիշատակում է միայն և մի քանի տողով նկարագրում նրա խաչումը, իսկ երբ թւում է իր ժամանակի հերձուածները, նա նոյնիսկ մոռանում է քրիստոնէութիւնը: Միւս կողմից Միջնայում չենք գտնում նոր վարդապետութեան հետքն անգամ, իսկ երկու Գերմանները, ուր յիշուած է քրիստոնէութեան հիմնադրի անունը, հեղինակուել են ոչ վաղ, քան Դ կամ Ե դարը:

Յիսուսի գործի էական մասն այն էր, որ նա ժողովեց իր շուրջը աշակերտների մի խումբ, ներշնչեց նրանց անսահման պէր դէպի ինքը, և նրանց հոգիներում ձգեց իր վարդապետութեան սերմերը: Սէր ներշնչել այն աստիճան, որ «իւր մահից յետոյ ևս չդադարէին սիրելուց» — այս էր իր ժամանակակիցների համար: Վարդապետութիւնը այնքան քիչ դաւանաբանական բան չէր, որ իր մտքով անգամ չի անցել գրի առնել կամ յանձնարարել մէկին գրելու: Աշակերտում էին Յիսուսին ոչ թէ նրա համար, որ հաւատում էին այսինչ կամ այնինչ բանին, այլ այն պատճառով՝ որ կապուած էին նրա հետ ու սիրում նրան: Նրանից մնացել են միայն մի քանի ասացումներ,

որ տուել են նրա ունկնդիրները իրենց յիշողութիւնից և գլխաւորապէս նրա բարոյական պատկերն ու թողած ապաւորութիւնը, Յիսուս դաւանութեան ու խորհուրդների հիմնադիր չէր, այլ հիմնադիր՝ մի նոր աշխարհի համակուած նոր ողով: Քրիստոնէական շատ քիչ բան կար, մի կողմից՝ յունական եկեղեցու ուսուցիչների մէջ, որոնք սկսած Դ. դարից, քրիստոնէութիւնը մղում էին մետաֆիզիքական վիճաբանութիւնները՝ և միւս կողմից՝ միջնադարեան լատինական սքոլաստիկները, որոնք աշխատում էին աւետարանից քաղել հսկայ «Սոմայի» հագարաւոր կէտերը: Սկզբներում քրիստոնեայ լինել՝ նշանակում էր յարել Յիսուսին, երկնքի թաղաւորութեան արժանանալու համար:

Այսպիսով հասկնալի է դառնում, թէ ինչպէս քրիստոնէութիւնը, իր բացառիկ վիճակի շնորհիւ՝ դեռ այժմ էլ, ԺԸ դարի վերջերում, ունի համաշխարհային ու յաւիտենական կրօնի բնոյթ: Դրա պատճառն այն է, որ Յիսուսի կրօնը շատ բաներով հանդիսանում է իբրեւ մի ամբողջական, աւարտած գործ:

Յիսուս յայտարարեց, որ ամեն մարդ իրաւունք ունի մասնակցելու Աստուծոյ թողաւորութեանը, շնորհիւ նրան՝ ազատ խիղճը չենթարկուելով կառավարչական օրէնքներին, ձեռք բերեց մի նոր ոյժ հոգու տիրապետութիւնը: Այս հոգեւոր իշխանութիւնը յաճախ է դաւաճանել իր սկզբնական հիմունքներին, դարեր շարունակ եպիսկոպոսները իշխաններ էին, իսկ պապը՝ թագաւոր: Հոգու այս կեղծ տիրապետութիւնը շատ անգամ է դարձել սարսափելի բռնապետութիւն և անձնական շահերի համար տանջանքների ու խարոյկի մատնել մարդկանց. բայց կը գայ մի օր, երբ հոգեւորը բաժանուելով մարմնաւորից կարտագրէ իր արդափոքները, այն ժամանակ հոգեւորը կը կոչուի՝ ո՛չ թէ «իշխանութիւն», այլ «աղաւորութիւն»: Քրիստոնէութիւնը, որ ծնունդ է առել ժողովրդական և շրջանում, յարգուած ու սիրելի է եղել նոյն ժողովրդից, սկզբներում, նա այնպիսի ինքնաստեղծ բնոյթ է կրում, որ երբէք չի ջնջուի, նա յեղափոխական շարժման առաջին յաղթանակն էր, ժողովրդի զգացմունքի տիրապետութիւնը, սրտով հեզերի փառաւորումը և գեղեցկի երկրպագումը այնպէս, ինչպէս ժողովուրդն էր հասկանում: Հին ագնուականութեան ամբողջի մէջ Յիսուսի մի խրամաա բացեց, մի ճանապարհ, որով կարելի էր դուրս գալ այնտեղից:

Եւ իսկապէս քաղաքական իշխանութեան վրայ ընկաւ Յիսուսի մահուան ամբողջ պատասխանատուութիւնը, չնայած՝ որ այդ իշխա-

նութիւնը մեղաւոր չէր (նա միայն ստորադրեց կայացած դատավճիռը, այն էլ հակառակ իր կամքի): Ներկայ դառնուելով Գողգոթայում պատժի ժամանակ, կառավարութիւնը հասցրեց իրան ամենամեծ հարուածը: Ծնունդն ու ծաւալուեց մի նախատալից առասպել, ուր կառավարութիւնը զգուշի դեր է կատարում. դատապարտելով արդարանում է, իսկ դատաւորներն ու պահապանները ոտնակոխ են անում ակներե ճշմարտութիւնը: «Չարչարանքի» քստմնելի պատմութիւնը տարածուեց ամբողջի մէջ հազարաւոր ձեւափոխութիւններով. գոյց տուեց թէ ինչպէս հռովմէական քաջ առժիւր արդարացնում է մարդասպանութիւններից ամենաանարդարը, զինուորները կատարում են այդ դատավճիռը, իսկ կառավարութիւնը ստորադրում է նրա տակ:

Սա մի մահացու հարուած էր աշխարհիս բոլոր իշխանաւորներին: Այնուհետեւ էլ նրանից ո՞րը կարող էր իրան անսխալ համարել, երբ իւրաքանչիւրի խղճի վրայ ծանրանում է Գեթսեմանի սխալը:

Քրիստոնէութիւնը իբրեւ արդիւնք բացառապէս հոգեւոր անմիջական զարգացման. հէնց սկզբնաւորութիւնից հրաժարուելով դաւանաբանական շրջանակներից, երեք դար շարունակ կռիւ մղելով խղճի ազատութեան համար, և չնայած իր անկմանը՝ վերջին ժամանակներում, դեռ այժմ էլ վայելում է իր նշանաւոր ծագման պտուղները: Վերանորոգուելու համար բուական է որ նա վերադառնայ աւետարանի մտքերին: Աստուծոյ թողաւորութիւնը այնպէս ինչպէս մենք ենք հասկանում, շատ է տարբերում ամպերի մէջ Յիսուսի այն գերբնական երեւումից, որ պատկերացնում էին առաջին քրիստոնեաները: Բայց այն զգացումը, որը Յիսուս աշխարհ բերաւ, մեր զգացումն էր: Նրա բարձրագոյն գաղափարականութիւնը ինքնամոռացութեան ու առաքինի կեանքի իդէալն է: Նա ստեղծեց մաքուր հոգիների մի երկինք, ուր ապրում էր այն, ինչ որ երկրի վրայ ի զուր ենք որոնում: Աստուծոյ որդիների կատարեալ ողնուութիւնը, կատարեալ սրբութիւնը, կատարեալ հրաժարումը աշխարհային կեդտից — վերջապէս այն ազատութիւնը, որ մեր դրական հասարակութիւնը համարում է անկարելի և որը կատարեալ է լինում միայն մտքի շրջանում: Յիսուս հանդիսանում է մեծ ուսուցիչը այն անձանց, որոնք ապաստան են որոնում այդ իդէալական դրախտում: Նա առաջինը յայտարարեց հոգու թագաւորութիւնը. նա գոնէ առաջինն էր որ իր գործով հռչակեց. «Իմ թագաւորութիւնը այս աշխարհում չէ», ի հարկէ նա է ճշմարիտ կրօնի հիմնադիրը, նրանից յետոյ մնում է միայն գաղափարն ընդարձակել ու ծաւալել:

Այսպիսով «քրիստոնէութիւնը» դարձաւ հոմանիշ «կրօնի»: Եւ կրօնի վերաբերմամբ այն ամենը՝ ինչ որ գուրս է այս մեծ և սքանչելի քրիստոնէական սկզբունքներից, կը մնայ անպատշաճ: Յիսուսը հիմնադիր է մարդկային կրօնի, ճիշտ այնպէս, ինչպէս Սոկրատը — փիլիսոփայութեան և Արիստոտէլը — գիտութեան: Փիլիսոփայութիւնը գոյութիւն ունէր մինչև Սոկրատը և գիտութիւնը՝ մինչև Արիստոտէլը: Սոկրատից ու Արիստոտէլից յետոյ գիտութիւնն ու փիլիսոփայութիւնը արին մեծ քայլեր: Բայց ամեն բան հիմնուած էր նրանց կառուցած հիմքերի վրայ: Այդպէս էլ մինչև Յիսուս՝ կրօնի գաղափարը ենթարկուել է բազմաթիւ փոփոխութիւնների, բայց Յիսուսից յետոյ է, որ նա տարել է մեծ յաղթութիւններ. չնայած դրան՝ մարդկութիւնը չի բարձրացել և երբեք չի կարող բարձրանալ աւելի վեր քան այն հիմնական հասկացողութիւնները, որ հաստատուել էր Յիսուսի կրօնը անսահման է: Եկեղեցին ունեցել է իր շրջաններն ու փուլերը (Փաղերը): Նա երբեմն սահմանափակուել է որոշ խորհուրդներով, որոնք ունեցել են կամ պիտի ունենան իրենց որոշ դարաշրջանները, մինչդեռ Յիսուս հիմնեց բացարձակ կրօնը, որ ոչինչ չի բացասում և ոչինչ չի որոշում, բացի զգացումից:

Աւելորդ է աւետարանի մէջ որոնել աստուածաբանական հիմքեր: Բոլոր կրօնները Յիսուսի գաղափարների խեղադիւրումն են. ճիշտ այնպէս, ինչպէս միջնադարեան սքոլաստիկները յայտարարելով որ Արիստոտէլն է ամբողջացած գիտութեան միակ հիմնադիրը, հէնց դրանով ազաւաղում էին Արիստոտէլի մտքերը: Եթէ Արիստոտէլը ներկայ լինէր այդ պարօցի վիճաբանութիւններին, նա կը հերքէր այդ նեղ վարդապետութիւնը: Նա կողմնակից կը լինէր առաջադէմ՝ հուսակցութեան՝ ընդդէմ այն պահպանողականներին, որոնք քողարկում էին իր հեղինակաւորութեամբ: Նա կը ծափահարէր իր հակառակորդներին՝ ճիշտ այդպէս էլ, եթէ Յիսուս երևար մեր մէջ, նա իրեն աշակերտ կը ճանաչէր ոչ թէ նրանց, որ ձգտում են իր միտքը սահմանափակել «Քրիստոնէականի» (կառելիքի) մի քանի նախադասութիւնների մէջ, այլ նրանց, որոնք շարունակում են իր գործը:

Իւրաքանչիւր մեծ սկզբնաւորութիւնների ժամանակ յաւիտեանական փառքը միշտ պատկանում է նրան. ով դուռ առաջին քարը: Պուցէ մեր ժամանակի բնագիտութեան ու օդերեւութաբանութեան ձեռնարկներից և ոչ մէկում ոչ մի խօսք չգտնենք Արիստոտէլի՝ այդ գիտութիւնների մասին յայտնած գաղափարներից. բայց այնուամենայնիւ Արիստոտէլը մնում է հիմնադիր բնագիտութեան: Ուրքան էլ

որ կրօնական սկզբունքները փոփոխութիւններ կրեն, այնուամենայնիւ Յիսուս կը մնայ յաւեւ իբրև հիմնադիր մաքուր զգացման պաշտամունքի և ոչինչ չի կարող բարձր լինել, քան լերան քարոզը: Ոչ մի յեղափոխութիւն չի կարող մեզ ստիպել խզելու մեր կապը այն բանական ու բարոյական մեծ ընտանիքի հետ, որի գլխին փայլում է Յիսուսի անունը: Այդ տեսակէտից մենք մնում ենք քրիստոնեայ, մինչև անգամ այն դէպքում, երբ ոչ մի կէտում համաձայն չենք քրիստոնէական աւանդութեան հետ:

Կրօնի հիմնադրութեան այդ մեծ գործը անհամբ Յիսուսի ձեռքով է կատարուել: Այդչափ պաշտուած լինելու համար պիտի լինել պաշտուելու արժանի: Սէրը չի կարող առաջ գալ, եթէ չկայ մի անհատ, որ ընդունակ է այդ զգացումը առաջ բերելու. և եթէ մենք Յիսուսի մասին ոչ մի տեղեկութիւն չունենայինք, բացի այն անսահման սէրից զէպի ինքը, որ նա ներշնչել է իր շրջապատողներին, մենք բացարձակապէս կարող էինք պնդել, որ նա եղել է վեհ և մաքուր անձնաւորութիւն:

Քրիստոնէական առաջին սերնդի հաւատը, խանդավարութիւնն ու հաստատականութիւնը կարելի է բացատրել միայն նրանով, որ այդ շարժումը հիմնուել է մի հսկայական հոգի ունեցող ձեռքով: Մեր քաղաքակրթութիւնը, որ կառավարում է մանրակրկիտ քաղաքական օրէնքներով, չի կարող մեզ տալ ոչ մի գաղափար, թէ ի՞նչ նշանակութիւն ունէր այն ժամանակ մարդը, երբ իւրաքանչիւր անհատի ինքնուրոյնութիւնը կատարելապէս ազատ էր զարգանում: Ենթադրենք, որ մեր մայրաքաղաքներից մէկի հարեւոյն քարահանքում ապրում է մի ճգնաւոր, որը երբեմնապէս պատուելով պահակների շարքերը, մտնում է թագաւորական պալատը ու հրամայողական ձայնով յայտարարում թագաւորին, որ յեղափոխութիւնը մօտեւում է և այդ յեղափոխութեան զրդիչը ինքն է: Այս միտքն անգամ մեր դէմքի վրայ ժպիտ է յարուցանում: Մինչդեռ այդպէս էր եղիւ մարգարէն: Մեր ժամանակի եղիւ — Թէգրիտը Թիւրքերի բակն անգամ ոտ չէր կոխի: Յիսուսի քարոզութիւնն ու ազատ գործունէութիւնը Պալիլիայում նմանապէս չեն համապատասխանում այն հասարակական, սոցիալական պայմաններին, որոնց մենք ընտելացել ենք:

Նրանք չէին նեղուած մեր պայմանագրական քաղաքավարութիւնից, չէին ստացել մեր այն միակերպ դաստիարակութիւնը, որը մեզ աւելի նրբազգաց է դարձնում, բայց և միևնոյն ժամանակ սահմանափակում է մեր անհատականութիւնը. այդ ամբողջական բնաւորութիւնները գործում էին զարմանալի եռանդով: Նրանց ներկա-

յաջնում ենք իբրև հերոսական շրջանի հսկաներ. որ իրապէս գոյութիւն չեն ունեցել. ի՞նչ մեծ սխալ մեր կողմից: Այդ մարդիկ մեր հղբայրներն էին, նոյն հասակի. մեզ նման էին զգում ու մեզ նման մտածում: Բայց Աստուծոյ շունչը ազատ ողորում էր նրանց. մինչդեռ մեր մէջ նա կաշկանդուած է երկաթէ շղթաներովն այն ողորմելի հասարակութեան, որ դատապարտուած է անխուսափելի միջակութեան:

Ուրեմն զենք Յիսուսի անձնաւորութիւնը մարդկային մեծութիւնների ամենաբարձր կէտում. Թող մեզ չմոլորեցնէ չափազանց անհաւատութիւնը դէպի այն առասպելը, որ շարունակ մեզ գերբնականի աշխարհն է պատկերացնում: Յրանցիակոս Աստիգացու կեանքն էլ հրաշքների մի շարք է ներկայացնում: Բայց ո՞վ է երբեք է կասկածել նրա գոյութեան կամ կատարած դերի մասին: Չպնդենք, որ քրիստոնէութեան հիմնադրութեան փառքը պատկանում է առաջին քրիստոնեաների խմբին և ոչ թէ այն անձին, որին այդ առասպելը աստուածացնում է: Մարդկանց անհաւատարմութիւնը աւելի Արեւելքում է նկատելի, քան մեզ մօտ: Այնտեղ մենք յաճախ կը տեսնենք, որ համատարած շարութեան միջավայրում ծնուած են այնպիսի բնաւորութիւններ, որոնց վեհութիւնը մեզ զմայլեցնում է: Յիսուսի կերպարանքը ամենին իր աշակերտների ստեղծագործութիւնը չէ, այլ նոյնիսկ ամեն բանով բարձր է իր աշակերտներից: Աշակերտները, բոցի Պողոսից՝ և գուցէ, Յովհաննէսից, զուրկ էին ձեռնորդութիւնից ու աաղանդից: Նոյնիսկ սուրբ Պողոսին չի կարելի համեմատել Յիսուսի հետ. իսկ ինչ վերաբերում է Յովհաննէսին, նա իր Յայտնութեան մէջ միայն Յիսուսի բանաստեղծութեամբ է ոգևորում: Եւ այս պատճառներով էլ աւետարանը անհամեմատ բարձր է նոր ուխտի միւս բոլոր գրքերից: Այդ նոյն պատճառով մարդ կատարելապէս հիասթափւում է, երբ Յիսուսի պատմութիւնից անցնում է առաքելաների պատմութեան: Իրենք աւետարանիչները, որ տալիս են մեզ Յիսուսի պատկերը, այնքան ցած են իրենց նկարագրած անձնաւորութիւնից, որ շարունակ խեղաթիււում են, որովհետեւ չեն կարողանում նոյն բարձրութեան վրայ կանգնել: Նրանց հեղինակութիւնները լի են խտրումներով ու հակասութիւններով: Իւրաքանչիւր տողում աչքի է զարնում աստուածային գեղեցութիւնը՝ աւաղուած՝ խմբագրողների կողմից, որոնք նրան չհասկնալով, գնում են իրենց սեպհակով՝ մտքերը այն գաղափարների տեղ, որոնք միայն կիսով չափ են մտաչելի իրենց ըմբռնողութեան: Առհասարակ Յիսուսի կենսազիրները ամենին չեն գեղեցկացրել նրա բնաւորութիւնը, այլ ընդհակառակը պակասեցրել են նրա արժանիքները: Քննադատու-

թիւնը, որպէս զի ստանայ իրական պատկերը, պէտք է դուրս ձգէ մի շարք թիւրիմացութիւններ, որ առաջ են եկել Յիսուսի աշակերտների մտքի անձկութեան պատճառով: Նրանք ներկայացրել են Յիսուսին այնպէս, ինչպէս իրենք են ըմբռնել. իսկ յաճախ էլ ցանկանալով բարձրացնել նրան, իրապէս ստորացրել են:

Գուցէ աւելի արդարացի կը լինէր, եթէ ասէինք, որ Յիսուս ամեն ինչ պարտական է հրէութեան, որ նրա վեհութիւնը հրէական ժողովրդի վեհութիւնն է: Ոչ ոք իմ չափ արամադրուած չէ բարձրացնել այս միակ աղբը, որ կարծես առանձին ընդունակութիւն ունի միացնելու իր մէջ բարու և չարի ծայրայեղութիւնները: Անկասկած Յիսուսի վարդապետութիւնը ծնունդ է տուել մովսիսական հոգեւորութիւնից. բայց այնպէս, ինչպէս Սոկրատը՝ սոփեստների զարոցից, Լուտերը Միջին Դարից, Լամբէն կաթոլիկութիւնից և Ռուսոն ժ. Գարից: Մարդը միշտ իր դարի ու ցեղի ծնունդն է, նոյնիսկ այն դէպքում, երբ գնում է լնդդէմ իր ցեղի ու իր դարի: Յիսուս ոչ միայն Մովսիսականութեան շարունակողը չղարձաւ, այլև նրա գլխաւոր գործը եղաւ խզել իր կապը մովսիսականութեան հետ: Եթէ այդ տեսակէտից Յիսուսի մտքերը կասկածների տեղիք են տալիս, քրիստոնէութիւնը նրանից յետոյ զրոււմ է այդ կասկածները: քրիստոնէութիւնը հնազանդէ աւելի ու աւելի է հեռանում մովսիսականութիւնից: Նա կատարելագործուելու համար պիտի մօտենայ Յիսուսին, և ոչ թէ մովսիսականութեան Այսպիսով Յիսուսի իբրև կրօնի հիմնադրի, ինքնաւորութիւնը մնում է անխախտ. նրա փառքին մասնակից չէ իր գործակիցներից ո՛չ մէկը. նպաստուոր հանգամանքները, անկասկած, մեծ դեր խաղացին այդ հիմնալի յեղափոխութեան յաջողացման համար. բայց հանգամանքները նպաստում են միայն բարի ու արդարացի գործունէութեանը, Մարդկային յառաջդիմութեան իւրաքանչիւր ճիւղը՝ գեղարուեստը, բանաստեղծութիւնը, կրօնը - դարերի ընթացքին հանդիպում է այնպիսի բարեյաջող ժամանակաշրջանների, երբ նա առանց դժուարութեան, մի տեսակ բաղդի բուռն մղումով, հասնում է կատարելութեան: Ոչ մի մտաւոր աշխատանք չի կարող ստեղծել մի այնպիսի կատարելալ գործ, ինչպիսին այդ ընթացքում ստեղծում է ընտելութիւնը, չորհիւ հանճարների ոգևորութեան: Յիսուսի դարը կրօնի համար արեց այն, ինչ Յունաստանի ծաղկած ժամանակները գեղարուեստի ու գրականութեան համար: Այդ ժամանակներում Հրէաստանը գտնուում էր մտաւոր ու բարոյական մի այնպիսի արտասովոր դրութեան մէջ, որի նմանը մարդկութիւնը երբեք չէ տեսել: Դա հէնց մէկն էր այն աստուածային վայրկեաններից,

երբ հաղարաւոր ծածուկ ոյժեր համախառնութեամբ ինքնաբերաբար ծնունդ են տալիս վեհ ստեղծագործութիւններ, երբ բարձր մտքերը հանդիպում են հիացման ու համակրանքի հեղեղներին: Աշխարհը ազատուելով փոքրիկ հասարակապետական քաղաքների բռնութիւնից, մեծ ազատութիւն էր վայելում: Հռովմէական բռնակալութիւնը դեռ չէր կարողացել ցոյց տալ իր սպաննիչ ազդեցութիւնը, մանաւանդ որ տիրապետութեան հետոք կէտերում նրա ազդեցութիւնը աւելի թոյլ էր: Այն ժամանակներում գոյութիւն չուէին մեր մանր նախապաշարումները, որոնք հոգու վրայ աւելի կորստաբեր ազդեցութիւն են գործում, քան այն տանջանքները, որ այն ժամանակ գոյութիւն ունէին: Երեք տարի շարունակ Յիսուս անց էր կանցնում այնպիսի մի կեանք, որի համար մեր ժամանակակից կառավարութիւնը նրան հարիւր անգամ դատի կենդարկէր: Հէնց միայն այն օրէնքը, որով առանց համապատասխան իրաւունքի արգելւում է բժշկութիւնը, բաւական էր, որ վերջ դնէր նրա փառքին: Միւս կողմից Հերովդէսի տոհմը, որ հէնց սկիզբից անհուատ էր, անուշադիր էր դէպի կրօնական շարժումները, եթէ լինէր Աստուծոյն ժամանակ, հուանօրէն Յիսուս կը բանտարկուէր իր գործունէութեան հէնց առաջին քայլին: Հասարակական այդպիսի դրութեան ժամանակ վտանգի էր ենթարկւում միմիայն վերանորոգիչների կեանքը, բայց նրանց համար, որոնք գործում են յոգեւտ ապագայի, մահը հանդիսանում է իրրեւ մի ցանկալի բան: Մի բոպէ երեւակայեցէք, որ Յիսուս ստիպուած լինէր իր աստուածայնութեան ծանրութիւնը քաշ տալ մինչեւ իր 60 կամ 70 տարին, հետզհետէ կորցնելով իր աստուածային կրակն ու հետզհետէ մաշուելով: Բայց նախախնամութեան ընտրեալները ամեն բանում յաջողութիւն են գտնում: Նրանք գնում են դէպի փառքը ներքին անյաղթելի մղումով ու արտաքին հանդամանքների ճակատագրական ընթացքով:

Այդ վեհ անձնաւորութիւնը, որ մինչև հիմա էլ վարում է մարդկութեան բաղդը, թող թոյլատրուի մեզ անուանել՝ աստուածային, ոչ այն մտքով որ Յիսուս իր մէջ ժողովել էր բոլոր աստուածային յատկութիւնները կամ Աստուած էր, այլ այն մտքով որ նրա շնորհիւ մարդկային ազգը աստուածային ճանապարհով գործեց ամենամեծ յառաջդիմութիւնը: Մարդկութիւնը, առհասարակ, չնչին էականքի մի համախմբումն է նոյնքան եսասէր որքան չորքոտանիները (և մի փոքր էլ աւելի, որովհետեւ նրանց եսասիրութիւնը աւելի գիտակից է քան վերջիններիս): Եւ այդ ստոր, գոհիկ միակերպութեան միջից բարձրանում են դէպի երկինք սիւներ, որոնք մարդկային նպա-

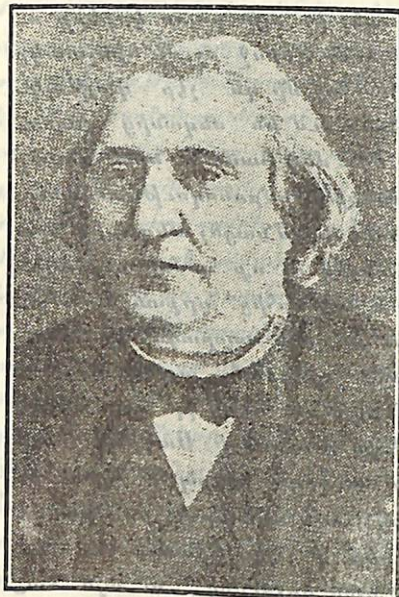
տակների վեհութիւնն են վկայում: Յիսուս ամենաբարձրն է այն սիւներից որոնք մարդուն ցոյց են տալիս թէ ո՞րտեղից են դալիս մարդիկ և ուր պիտի դիմեն: Նրա մէջ կենտրոնացել է այն ամէնը, ինչ որ կայ մարդկային բնութեան մէջ ամենալաւ և ամենավեհ: Նա անարատ չէր, բայց կարողանում էր զսպել իր այն բոլոր կրքերը որոնց դէմ մենք շարունակ կռիւ ենք մղում: Տիրոջ՝ ոչ մի հրեշտակը չէր օգնում նրան, այլ միայն իր խիղճը. ոչ մի դէ չէր դալթակղեցնում, բացի այդ դեւերից որոնք բնակւում են մեզանից իւրաքանչիւրի սրտում: Ինչպէս որ կորած են մեզ համար նրա բարձր արժանաւորութիւնները, նրա աշակերտների անըմբռնողութեան պատճառով. — այնպէս էլ հաւանօրէն ծածուկ են մնացել մեզանից նրա շատ պակասութիւնները: Բայց մարդկանցից ոչ ոք համամարդկային շահերը այնքան բարձր չէ դասել մնոտի աշխարհից, որքան նա: Բոլորովին նուիրուած գաղափարին, նա ամէն բան ստորադասեց նրան, այնքան որ տիեզերքը իր կեանքի վերջին օրերում, այլեւս իր համար գոյութիւն չուէր: Նա նուաճեց երկինքը հէնց իր այդ հերոսական կամքի ուժով: Գնցումներով, Աշխարհս բացի Սակիա - Մուսիից ոչ ոքի չի ճանաչում, որ այնպէս անդարձ կերպով հրաժարուած լինի բնականական երջանկութիւնից, այս աշխարհի լայն բաւականութիւններից ու վաղանցուկ հոգսերից, ինչպէս Յիսուս: Նա ազրում էր միայն իր Հօրով, իր աստուածային կոչումով, ու այն համոզումով որ պիտի իրականացնէ իր այդ նպատակը:

Ուրեմն ծունկ չօքենք այդ կիսաստուածների առաջ, մենք, այս աշխարհի բոլոր զաւակներս, որ դատապարտուած ենք տկարութեան և ոչ միայն այնպիսի աշխատանքի որի պտուղները չենք վայելում, այլև մեր ցանած սերմերի ծիլերն անգամ չենք կարողանում տեսնել: Նրանց տրուած էր, ինչ մեզ չէ տրուած, ստեղծել, հիմնել, գործել: Կը ծնուի՞ արդեօք երբեւիցէ այդպիսի մի մեծ անհատ, թէ՞ աշխարհ պիտի բաւականանայ հետեւելով այն շաւղին որ գծել են հին դարաշրջանների այդ համարձակ ստեղծագործողները: Ով գիտէ:

Ինչ էլ որ լինի ապագան, Յիսուսի չէ գերազանցելու: Յիսուսի պաշտամունքը կը մնայ յաւիտենապէս երիտասարդ, նրա յիշատակը միշտ արցունքներ կը խլէ մեր աչքերից: Նրա տանջանքները կը մորմոքեն լաւագոյն սրտերը: Բոլոր դարերում մարդկանց որդիների մէջ չի լինի աւելի մեծ, քան Յիսուս:

ԷՌՆԷՍՏ ՌԸՆԱՆ

ԷՌՆԵՍՏ ՌԸՆԱՆ

Հեղինակ «Լա վի տը Ժէզիւ»
Յիսուսի կեանքի, Գաղղիացի բա-
նասէր ու պատմիչ, ծնած Թրէկիէ:
Ճարարոր ու ճկուն գրագէտ մըն էր,
յանդուգն և հմուտ պատմաբան: Կա-
ճառին մէջ Օկ. Թրէսին յաջորդեց,
Փրանսական դպրոցին մէջ ուսուցիչ
էր Երևայեցեանի, յետոյ նոյն հաս-
տատութեան տեսուչ. 1878ին մտաւ
Փրանսական Ա. քառասունին իր բա-
նասիրական գործերն են պատմու-
թիւն սեմական լեզուներու Բ. Տպգ.
1885, 2 հոտոր, 8 ծալ. — պատմու-
թիւն քրիստոնէսութեան ծագման
(Յիսուսի վարքը, Առաքեալները,
Ա. Պողոս և չն.) պատմութիւն Իս-
րայելի ժողովրդապետութեան բա-
րոյականութիւն և քննադատութիւն
1859ին և չն.:

ՈՐ ՄԱՐԴԻԿԸ ԱԻՆԼԻ ՇԱՏ ԿԱՊՐԻՆ

Հաւատեղեակ վիճակագրողներ և գիտնականներ յաճախ պա-
տասխանած են այս հարցումին: Վերջերս իր կարծիքը յայտնած է
նախ ուրիշ գիտնական մը որուն համաձայն, ամուսնացածները կ'ապ-
րին աւելի շատ քան ամուրիները: Իսկ ուրիշ գիտնական մըն ալ
կը յայտարարէ այժմ թէ մտաւորական մարդոց մէջ ամենէն շատ
կ'ապրին պատմագէտները:

Այս գիտնականին հաշուով պատմագէտները կ'ապրին միջին հաշ-
ւով 73 տարի: Հնարիչներն ու սպաները 72 տարի, քաղաքական
գործիչները, հետադիմները և չն. 66, արձանագործները ու նկարիչները՝
նոյնպէս 66, փիլիսոփաները 65 և երաժշտագէտները 62:

Փորձով հաստատուած է որ հաւերը ծխախոտ ուտելով կ'ապա-
քինին շատ մը հիւանդութիւններէ, կը գերնան և իրենց միտն ալ
աւելի համով կը դառնայ:

ՊԱՏԵՐԱԶՍ

ԵՒ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դուք որ կ'ապրիք այս երկրին մէջ փառաւոր,
Ազգա՛հ, հաւուս, հգօր իշխան քաղաւոր,
Իբրեւ պատգամ ընդունեցէք իմ ձայնն նոր,
Հաւատացէք կ'ըսեմ խօսքիս իրաւ որ:
Երբոր լսէք ահազանգը զօրաւոր
Պատերազմը սկսած է ո՛հաւոր.
Պէտք է մարտի ձեր լուրբարներ լուսաւոր,
Փակէք փեղկեր ձեր տուներուն ալ բոլոր,
Ապակիներն ալ քղթեցէք զունաւոր
Որ լոյսը դուրս չի քափ. նցէ գէթ նոյն օր:
Արգիլուած է Կալիլ մութին մէջ մոլոր,
Նստեցէք ձեր տուներուն մէջ գլխիկոր,
Մինչեւ տուի երկրորդ նշան ձայնաւոր
Որ կապեր երբ արձակուին վերէն խոր,
Մահ չսպառնայ ձեր անձերուն մեղաւոր...
Պէտք է կրէք դիմակներ ալ նորանոր.
Մեծ ու փոք վարժուելու են անոր:
Իսկ թէ ունիք դուք նկուղներ գետնափոր,
Հոգ չէ մտքի գէթ պահ մը հոն դուք անդորր.
Իսկ թէ չունիք սահնակ տեղ մը մութ ու խոր,
Պէտք է պեղէք ձեր տանն յասակ խորախոր
Պատասխան մը ապահով, փառաւոր
Որ երբ հնչէ ահազանգը հեռաւոր
Խուրդներու պէս հոն մտնէք անմոլոր...

Իսկ քե չուզեմ մտնել այդտեղ գերդ քաւոր,
Պեճք է լինէմ ձեր տուները այն բոլոր
Ձոր կանգնած եմ հո՛ն ծովեզրը շաւոր.
Ապա երթաք գոնե գիւղ մը հեռաւոր,
Վրաններու տակ մտնեմ գերդ նգնաւոր,
Մինչեւ անցցեք բարեկութիւնը երկնաւոր.
Այսպէս դուք գեթ ժամանակ մը սգաւոր
Բնակեցե՛ք այդտեղ իբրեւ շնչաւոր.
Սա՛ ձեզ համար քերես շարիք մ'աղաւոր,
Ձի դուք դառնաք ամեն մեկդ չափաւոր,
Ձի պիտ մտնեք ալ դրամներ բիւրաւոր.
Ո՛չ ալ երթաք այլեւս վայրեր մեծաւոր
Իբր օդափոխ, եւ պիտ ըլլաք շահաւոր.
Երբեւեկոյ մաւեր դադրած կ'ըսեն կոր
Բայց վախճալիք բան մը չունինք մե՛նք խաչոր.
Որչափ կազը կը բարձրանայ ամեն օր,
Որչափ բուրբոն ալ վրայ դնե անտօլոր,
Շնորհիւ մեր պանքաներուն ունեւոր
Արժեքը քերն ալ երթալե՛ն կ'իյնան կոր.
Ո՛րքան դադրած շինութիւններ նորանոր,
Հոգ մի բնեմ եկածն է՝ Ամանո՛ր
Թուզ ու չամիչ, կաղիւն, բնկոյզ կըսկըլոր,
Առաջ առաջ ունին ամեն մեկ ճնուոր.
Հապա ֆուլը առնաւուսին այն աղաւո՛ր,
Վրան հաւկիթ՝ աղ ու պղպեղ չափաւոր,
Պնակը մեկ քարիփէի հաւա՛ որ
Ձրի է եւ սննդաւոր, բոնե փոր.
Դու կուտես ու կուռ կեր ու խմե լման օր,
Գինի, օղի, երե հոգիդ կ'ուզե կոր.
Արթուն կեցե՛ք միայն չելե՛ք իյնաք հոր,
Դեռ չե եկած վերջին աշխա՛ր, վերջին օր.
Ո՛չ, մի վախճաք, պաշտպանողն է մեզ բոլոր
Մեծ պահապան Անգլիացին զօրաւոր:

Աղեքսանդրիա

ՍԱՐԿԱՒԱԳ

ՔԱՅԼԵՐԳ ԶԵՅԹՈՒՆԻ

Ձէյթունցի ենք, ժայռի ձաղ ենք,

Կը թռչտինք սարէ սար,

Որ որս գտնենք ու բըզըքտենք

Եւ յօշոտենք չարաչար:

Ձէյթունցիին կերակուրն է

Արիւն ապուր, ոսկրէ թան,

Չար ոտխի սե արիւնէ

Կը պատրաստենք միաբուն:

Մենք վախ չունինք ոչ գնդակէ

Եւ ոչ սուրէ երկսայրի,

Խաղ մ'է մեզի — Աստուած դիտէ —

Թափել արիւն Գաղանի:

Ապառաժի քաջ զաւակաց

Վախ կամ երկիւղ ամօթ է,

Ձէյթունցիի պսակն փառաց

Լեռի, դաշտի կռիւն է:

Ձէյթունցի ենք, մարդ ենք կռուի,

Միշտ ջարդելու ենք յօժար,

Այս է կտակ մեր պապերի,

Ձարնենք մէկի դէմ հազար:

Արդ հաստափոր դուք հարուստներ

Դղրոց, սնտուկ բաց արէք,

Ծրարներով շատ ոսկիներ

Մեզի պաշար զրկեցէք:

Եւ դո՛ւք, եղբարք, ի՞նչ անդր առա՛ջ

Ձէնք ու զրա՛հ կապեցէք,

Բա՛ւ է այլեւս լաց ու հառաջ,

Աղատութիւն գոչեցէք:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱԳՐԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Ներդաճակութիւնը ներդաճակ ապրեցէք տարերային ուժերուն, և «րտաքին դէպքերուն հետ, մի ըսէք ուրեմն ամեն առթիւ «ինչ գէշ եղանակ է ի՞նչ ցուրտ է» մի տրանջաք տիեզերաբանական երե-

Բարսեղ Պալրզեան

կերեաք, լաւ հագուեցէք կոկիկ և վայելուչ, յարգարեցէք ձեր մազերը, խնամեցէք ձեր գլեւտները, ուղիղ կեցէք, ուղիղ նայեցէք ձեր խօսակցին աչքերուն, ուշադրութիւն ըրէք նաև ձեր ըսած բառերուն, ոչ պարծենցէք և ոչ ալ սուտ խօսեցէք, մի բամբասէք աս ու ան, ջանացէք չինել և ոչ թէ քանդել:

Խնամքով կատարեցէք ձեր բոլոր գործերը և համապատասխան մտային կեցուածք մը ունեցէք. քննեցէք ձեր բոլոր շարժումներն սխալները ու գործերը՝ կեանքի դժուարութիւններն ու պայքարներու մէջ կիսով չափ յաղթութիւն կ'ապահովէք, եթէ կանխաւ ունենաք՝ այն վստահութիւնը թէ՛ անոնց յաղթելու ուժը, և տոնէք համապատասխան կեցուածք:

Ներդաճակութիւն գրէք, ինչպէս օրուան ձեր բոլոր գրադու-

ւոյթներու մասին, որովհետև չէք հասկնար զանոնք, և արդէն չէք կրնար, փոփոխութեան ենթարկել, միւս կողմէ թերևս 'ի շահ՝ ձեզի կը դործեն, ուստի ներդաճակութեան մէջ հաշիւ նախ ձեզի հետ, յետոյ մարդոց և իրերուն հետ առանց տրանջաք:

Ներդաճակ եղէք մարդոց հետ՝ այդ մասին շատ միջոցներ կան նախ խնամեցէք ձեր արտաքին կեցուածքը երբ մաշած ըզգեստներ հագնիք, ձեր արտաքին կերպարանքին հոգ չ'տանիք, ձեր գլխարկն ու կօշիկները չ'վայելեն ձեզի, ամէկուտ կեցուածք մը կ'ստանաք, ճաշակաւոր և լաւ հագուած մարդոց առջև երկչոտ

ներուն, նոյնպէս ձեր խօսակցութեանց, գրութիւններուն, նամակներուն մէջ. վարժուեցէք օգտակար ըլլալու ձեզի և ձեր ընկերներուն, ներքա նակ եղեք դուք ձեզի հետ, անհամբերութիւնը կը խտնագարէ ներդաճակութիւնը ուրեմն համբերատար և յարտաւ եղէք ձեր գործունէութեան ընթացքին, վարժուեցէք խաղաղութեան որ կը խափանէ նախանձը, ձանձրոյթը, վախը, վիշտը, բարկութիւնը. արդէն հոգեկան այդ վիճակներն են որ կը խանգարեն ներդաճակութիւնը ձեր և մարդոց միջև:

Բարի եղէք, սէրն ու բարութիւնը ներքին ու արտաքին ներդաճակութեան լաւագոյն ազդակներն են, սիրեցէք ինչ գործ որ կը կատարէք, պէտք է աշխատիլ ուրախութեամբ և խանդավառութեամբ, «էրը և բարութիւնը կ'առաջնորդեն ինքնիշխանութեան, նոյնպէս սիրեցէք ձեր ընկերները և մարդիկը: որպէսզի դառնաք համակրելի և ազդեցիկ, բարութիւնը համակրանք կը թելադրէ զգուշացէք «պաղ» դժգոհ արտուած երեւոյթ, ուրախութիւնը բարութիւնը, և լաւ զգուցումները կը նպաստեն ձեր կազմին լաւագոյն դործունէութեան, անհրաժեշտ է ներդաճակութիւնն մարդս իր անձին:

Քուցիմ օգտակարութիւնը, գիտուն մը ըսած է թէ «մարդկային կեանքէն եթէ ջնջենք յոյսը և քուսը, մարդ արարածը աշխարհիս ամենէն դժբաղդ արարածը կ'ըլլար»:

Ըստ իս այդ տեսութիւնը սխալ է:

Յոյսով ապրիլ անօթութենէ մեռնելու ենթարկուիլ ըսել է. օրինակ յուսալ սակարանէն, ձիարշաւէն, վիճակահանութենէ և թղթախաղէ իսկ քուսը մեր ամենամեծ թշնամին է, զի կեանքը ինքնին կարճատե է, և որուն զգալի մի մասը քնանալով կ'անցնի անանկ որ ժողովուրդային տառնին ըսածին նման «աչքդ կը բանաս կը գոցես անզգալաբար վաթսուն տարին անցած կ'ըլլայ», որով ըսելու է. կեանքը քուս է և յոյսը անոր երազը, որքան բաղդաւոր պիտի ըլլար մարդկութիւնը, եթէ վարժուած չըլլար քնանալու և զայն փոխանձէր յետ մահու յաւիտենականութեան:

Որովհետև նախամայրը՝ օրորոցը հնարած է և երգած է քուն եղիր պալաքը, այլևս բնազդ, և անհրաժեշտութիւն չաղկապուած են քնանալու սովորութեան հետ, և դարերու ընթացքին բժշկութիւնը ուսումնասիրած է անոր օգուտը և առողջութեան վրայ իր ունեցած ազդեցութիւնները:

Քունի տեղութիւնը՝ տարիքէ, խառնուածքէ, զբաղումէ և գործունէութենէ կախում ունի, պէտք է լաւ և խոր քուն քաշել, կանխա պառկելը վեցէն եօթը ժամ քնանալ ամբողջովին մութ սեն-

եակի մը մէջ, պատուհանը բաց, պէտք չէ ծաղիկներ տունկեր, վառած ճրագ, մոմ. կանթեղ ունենալ, որովհետեւ անոնք մեր չնչառութեան անհրաժեշտ թթուածինը կ'սպառեն, և կանուխ պէտք է ելլել քանդի վերջին աստիճան, կարեւոր է չնչել, առաւօտեան ջինջ օդը, զի ամենէն զօրաւոր դեղն է ան. բացօթեայ մարզանքով միասին:

Քունը մարդկային մարմնոյն վրայ իր կազդուրիչ ազգեցութեամբ, օրուան ընթացքին ջղային դրութեան սպառած ուժը կ'ամբողջացնէ, որով իսկապէս մարմինը վերանորոգիչի թարմացնողի դերը կը կատարէ, քունի միջոցաւ է որ, մարդկային մարմինը առօրեայ սրտմաշուքներէ՝ մտահոգութիւններէ, յուզումներէ, մտային չափազանց յոգնութիւններէ ձերբազատուած, կը վերադառնայ իր աշխոյժը:

Պառկելէ քանի մը ժամ առաջ ճաշեցէք՝ որպէսզի միաքը քունի պահուն մշտական թաքուն, երազատեսութեան չ'մատնուի, չափազանց քնանալը. առողջութեան չ'նպաստեր՝ մարմնոյն անհարթութեամբ գոյացող կարգ մը թոյներ, չարտաքսուելով հիւանդութեան պատճառ կ'ըլլան:

Ինչպէս սնունդը մարդկային մարմնոյն, նոյնպէս քունը կենսական պահանջք մ'է. սակայն կը պատահի որ, մարդիկ զրկուին քունէ, բազմաթիւ են անքնութեան պատճառները. նախ տարիքը կ'ազդէ քունին վրայ, այնպէս որ երախտները չատ, իսկ ծերերը նուազ կը քնանան. ջիղերու յոգնութեան, ջղայնութեան ենթակայները, չեն կրնար քնանալ գիշերները, բազմաթիւ տխուր կը զրկեն մարդք քունէ և գիշերային հանգիստէ, ինչպէս նաև ակոսայի ցաւը. քունի երեւոյթը բացատրելու համար, մինչև ցարդ մէջտեղ դրուած են, քանի մը անսովորութիւններ, որոնք միշտ կարելի չէ սակայն փորձով հաստատել:

Ընդհանրապէս պէտք է հրաժարիլ «քնաբեր» կոչուած թմրեցուցիչ դեղերէ, որոնք թոյն են և հեազեւտէ կը թունուորեն. Խնչ հարկ կայ մարտդական խաղովակներու խանգարման ընկերացող անքնութեան առեւ, թմրեցուցիչ առելով՝ պէտք է դարձանել պատճառը, ոչ թէ թմրեցունել ցաւը, անհրաժեշտ է երեկոյնները թեթեւ ճաշ ընել, բանջարեղէն պառու և խաշածոներ, Մածունը քուն կը բերէ կ'ըսէ Ժողովրդային առածը. առատ ճաշերը զոր կ'առնենք իրիկունը, կը ճնշեն ստամոքսի վրայ, նեղութիւն կը պատճառեն, մինչև իսկ դժուարացնելով չնչառութիւնը. անքնութեան դէմ՝ գաղջ լոգանքը՝ քիչ տևողութեամբ, չճաշած իր մեծ օգուտը ունի:

Մտային չափազանց յոգնութիւններու. յուզումներու՝ չարախօսութեան՝ ու բամբասանքի սրտմաշուքներու անողոք ճակատագրի, անյարմար աղքատականութեան ու խնամութեան՝ ապերախտութիւններ:

րու՝ մինչև իսկ, ծնրադիր աղօթքիդ միջոցին յարձակումներու՝ ամենազօրաւոր «քնաբեր» թմրեցուցիչներն իսկ, չեն զօրեր մարդս քնացնելու:

Ճակատագիրը. ~ Ճակատագիրը կոպէս ունի ծնողքներէ ժառանգուած ֆիզիքական ու բարոյական յատկութիւններու և միեւնոյն գործերու ու միեւնոյն մտածումներու կրկնութիւններու հետ:

Թէ որ կրնաս հսկել գործերուդ և մտածումներուդ վրայ՝ պիտի դարձնես ճակատագիրդ:

Ճակատագիրը կը նմանի Արեւի լոյսին՝ կը չորցունէ կամ կը սնուցունէ՝ կ'աւրէ կամ բարիքներ կ'ընէ համաձայն այն եղանակին որով զայն կը գործածենք, նմանապէս մեր ֆիզիքական ու բարոյական յատկութիւններով կարելիութիւն կայ ուղղութիւն տալու ճակատագրին:

Դժբախտաբար հազուադէպ է մին և միւսը ճշգրիտ կերպով իրագործել, որով ճիշդ է իմաստուններու եղբակացութիւնը թէ՝ մարդս իր ճակատագրէն չի կրնար խուսափիլ,

Աղեքսանդրիաէ ~ Ապուքիր երթեկութեան միջոցին կը տեսնայի միշտ, Վիքթորիա կայարանը՝ նստարանին վրայ մէկը, որ կը նմանէր քաջառողջ ապրած, կեանքի մրցանակը ունեցող անձի մը, մեծ պահքի չաբաթներուն, նոյնիսկ աւագ չաբթուն, հոն ամայի վայր մը, տրտում տխուր դրութեամբ մը զբաղած էր գրելու, կտրածեա թէ Վիքթորիա կայարանը նմանէր Պաղեստինի բլուրներուն՝ և կամ Միջագետքի անապատին՝ ուր հորիզոնը թռիչք կուտայ, մտքի ու մտածումի՝ յուշեր և դուշակութիւններ ընելու:

Հետաքրքրութիւնս գիտ օր մը իր մօտ առաջնորդեց ուր գտայ անձը. որ օրերով կը վերելածէր գիտնալու թէ ներկայ ճակատագրովը ի՞նչպէս պիտի ե որ ապրի:

Հարցումներուս հետեւալ կերպով պատասխանեց «մարդս պարզելու համար կեանքը ու ճակատագիրը իր զգացումներէն բան մը ծածկելու չէ, երբ իր յիշատակները կամ դժբախտութիւնները կը պրէ ու կը խօսի խաղաղութիւն՝ հանգստութիւն և հոնդարտութիւն չունիմ. Շիրիմին վրայ իսկ կրելով յարձակումը ու նախատինքը յուսախաբուեցայ, մտքէս միշտ կ'անցունէի թէ առանձինն եմ և ոչ ոք ունիմ, տունս չեմ կրնար կենալ՝ անպատեհ ու անպատշաճ դիմումներէ խուսափելու համար, անստորագրի գրութիւնները կոչնցացունեմ և չեմ կարող մարդոց մօտենալ՝ չ'ըսելու համար զրպարտութիւնն ու բամբասանքը՝ որոնք կը տեսնեմ, տուններու՝ հաւաքութիւններու և սրճարաններու մէջ. այս չարախօս լեզուները մեծ աղէտներ բացին, չատ մը չարիքներու պատճառ եղան՝ մինչև իսկ մարդուն ճակատագիրը

փոխեցին՝ անսպասելի փորձանքներ ստեղծելով. առանձինն եմ, եւ ինքս եմ ազգական բարեկամ եւ ծառայ. Աշխարհի մէջ ուրիշ միջոց չկայ խղճափելու համար, ազգականի բարեկամի ծառայի ատելութենէն. քանի կ'առաջանամ կեանքի մէջ. այնքան կը սիրեմ բնութիւնը եւ այնքան կ'առեմ մարդիկը, գրամական սա անիծեալ խորհրդները պառակտում տուաւ կը բերեն լաւագոյն արեւակիցներու նոյնիսկ ազգականներու մօտ: Եթէ բոլոր պարտականութիւններդ անթերի կատարած, ըլլաս իսկ. մօրս մէկ համբոյրն էր որ զիս տոկուն դարձուց տառապանքներու. նա համեստ էր ու խանդակաթ անկեղծ անարատ անազնիւ խօսք մը եւ անազնիւ միտք մը երբեք չէր արտայայտեր, բայց չ'կրցաւ դէպի լաւը դարձնել ճակատագիրս. ամէն պարագային մարդկային կամքը ոչինչ կարող է ընել, ճակատագրիս դէմ, եւ ես կ'ապրիմ ամայի վայրեր միայնակ ու մէկուսի:

Գտայ որ այդ անձը դժբաղդ եւ յուսահատ՝ նոյնիսկ ճակատագրէն շանթահարուած, պէտք ունէր կարեկցութեան՝ եւ ազդու յորդորի միջոցառումի:

Ըսի լաւ ուշադրութիւն ըրէք խօսքերուն՝ որովհետեւ վստահ եղէք թէ լաւ մտածուած է, երբ մարդ լաւը կ'ուզէ ընդունիլ՝ արդարութիւնը կը պահանջէ որ յոռին ալ ընդունի, մարդս ստեղծուած չէ երջանիկ ըլլալու համար. եթէ իրաւացիօրէն կը զրպարտեն ու կը բամբասեն զքեզ եւ կը խօսին քու վրադ՝ ուղղէ ինքզինքդ իսկ եթէ կը ստեն քանզի սուար ու կեղծիքն է որ կը տիրէ՝ արհամարէ, խնդա ու անցիր, յուսայ տառապանքի մէջ եւ տառապէ յուսալով. — մոռցիր անհաճոյ անցեալը՝ իմաստութիւն է չ'յիշել իսկ զանոնք. քեզի համար պզտիկ հրճուանք չէ մահէն դէպի կեանք դառնալ. ճշմարիտ բարեկամ մըն եմ քեզի, սիրտս կը բանամ ազատօրէն կը խրատեմ քեզ ամէն ուղղութեամբ, կ'օգնեմ պատրաստակամօրէն կը պաշտպանեմ արիութեամբ, եւ խրատներս կը չարունակեմ անփոփոփ կերպիւ, պահէ զանոնք յիշողութեանդ մէջ, բարի եղիւր, բարի եւ ազնիւ ըլլալով է որ՝ անողոք ճակատագրոյդ կրնաս յաղթել՝ վրէժ լուծելու ետեւէ մի ըլլալ՝ եթէ նոյնիսկ քեզի, թշնամութիւն ընեն, զգուշացիր յիմարներէ մանաւանդ ազգականներէ նախընտրէ միակող քաջ ըլլալ՝ քան թէ վատ մեծամասնութեան հետ, դժբաղդութեանդ մէջ ոչ մի բարեկամ եւ ազգականի վրայ յոյս մի դնել, գիտնալով թէ ծառ մը երբ կիցնայ, կամ կը կտրուի, ամէն ոք անոր ճիւղերուն վրայ կը յարձակի, նոյնպէս կ'ուզեմ որ գիտնաս թէ, մարդկային բնութիւն երկու բան կ'ուզէ վտանգն ու խաղը, ահա թէ ինչո՞ւ կը փափաքի կնոջ՝ որ ամենէն վտանգաւոր խաղալիքն է՝ եւ ալ աւելի եղբրական է:

ՄԱՂԻՄԱԿԱՆ ՄԻՍԻԱՆՆԵՐ

Հանգ. Համալաւալ Մ. Վրդ.
Ղազարեան (Պոլսեցի)

Հանգ. Տ. Յակոբ Վրդ.
Թափեան (Պոլսեցի)

երբ զարգացած դժբաղդ մը խոպան եւ կիսակիրթ մտքով կեանքի ընկեր մը կ'ունենայ.

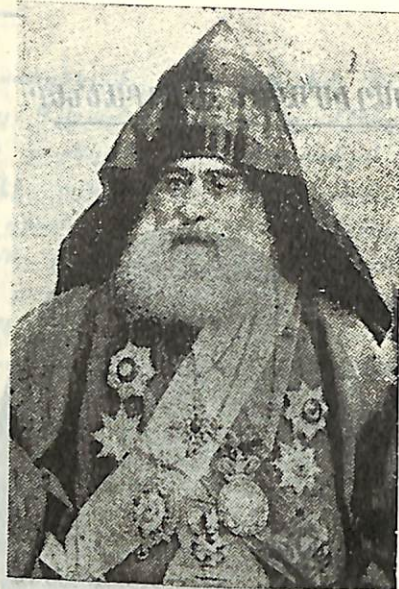
Երբ բաժնուեցայ իրմէ, ըսի իւրովի՝ կը նմանի ծառին կառչած անձի մը՝ որու վերեւ օձը եւ վարը գայլը՝ իսկ առջեւի գետին միջ՝ կոկորդիլոսն է որ բերանաբաց կ'սպասէ:

Տարիներ յետոյ երբ հանդիպեցայ իրեն. գտայ զինքը պարտուած եւ նուաստացած եւ լռութեամբ խմած թոյնի անհանգուրժելի բաժակը յորդորներս օգուտ մը չէին ըրած, ճակատագիրը իր դերը կատարած էր, նման իմաստունին ըսածին «մարդս իր ճակատագրիէն, չկրնար խուսափիլ»:

ԲԱՐՍԵՂ ՊԱՆԿԻՃԵԱՆ

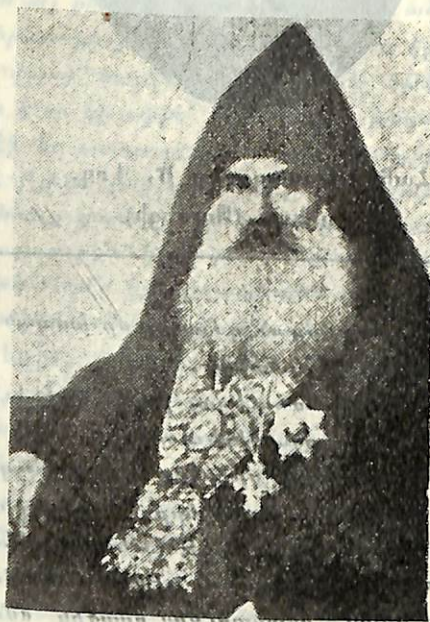
Հանգ. Սարգիս Վազրաբ

Հանգ. Յրթ. Վեհապետեան Վազրաբ

Ներսէս Արփաքի. Վարժապետեան
Պոլսոյ Վազրաբ

Խորեն Եսայ. Աւրգեան
Պոլսոյ Վազրաբ

ՄԱՐՄԻՆԱՅԻ ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏՈՒՆԷՆ Բ Ա Ն Ք Մ Ե Ռ Ե Լ Ո Ց ‘ԿԱՆԳ ԱՌ ԱՆՅՈՐԴ’,

Սիրս Իմաստնոյ ի տուն Սգոյ
(ԺՈՂ. Է. 4.)

Այս է պատգամը զոր կ'ուզղէ մեզի Մարմինան, հոն հանգչող մեր սիրելիներուն շիրիմներէն, որոնց շուրջը կը հաւաքուինք տարեկան հինգ անգամ մեծ տօներու առիթներով, մեր կարօտը ածնելու համար անոնց հողակոյտերէն և հանգիստ մողթելու անոնց հողիներուն:

Ինչ կեանքեր անցան մեր մէջէն, պիտի ըսենք եթէ մտառենք ու մըտածենք: «Կանգ առ, ա՛նցորդ», կ'ըսէ անոնցմէ իւրաքանչիւրը մեզի, խնդրանքի մը շէշտով, որպէսզի իր սուգովը համակէ զմեզ, «և ներամփոփուած», իմաստոնանք իմանալու ունայնութիւնը մեր կեանքին, և ուսանինք արթնութիւնը պատրաստ գտնուելու մահուան հանդէպ:

Կատարելու համար ուրեմն այդ փառաքը,

Յարգե՛նք պահ մը, կամքը անոր՝

Որ իր կեանքի գարուն օրով,

Կամ կենցաղովն իր դեռաօթի,

Եւ կամ հասուն կեանքի բեռով,

Վիճէ ու ցաւով աշխարհ բողած,

Մեկնեցաւ մեր մէջէն անդարձ:

Եւ որ մեզ հետ սրտով կապուած՝

Դեռ ըսելիք իր խօսքն ունի,

Խօսքը երգին՝ սիրոյ, վարդի,

Կամ հայեացքը հանդէպ կեանքին՝

Որ կը ծագի մանեկ անդին...

Կա՛նգ առ, ա՛նցորդ, ու լսե՛ զինք.

Կեանքդ կ'անցնի, վկայ՝ երկինք,

Թէ որ մ'ալ դուն անոր նման՝

Պիտի ըղձաս որ բեզ գանի

Այցելութեան, ականջ դնեն

Քու խօսքերդ՝ շիւղիդ խորեն...

Յիսէ՛ որ միտս արժեք ունի
 Խօսել բանաստեղծ Դուրեանի —
 «Իսկ աննշան երբ մնայ
 «Երկրի մէկ խորհն, հողակոյսն իմ,
 «Եւ յիշատակս ալ թառամի՛
 «Ո՛հ, ա՛յն ասեմ ես կը մեռնիմ. .»:

Կա՛նգ առ, ա՛նցորդ, դիտե՛, կարդա՛,
 Իր հուսկ բանքի ճառին անսա՛,
 Եւ աղօթե՛ հոգւոյն համար,
 Այս վա՛րձ հոգւոյդ սփոփարար:

Անսալով այս տողերուն, սիրտ ստանանք պա՛ւ մը մնալու այնտեղ, ու մօտենանք գէթ մէկ քանի՛ն այդ շիրիմներուն, կարդալու իրենց արձանագրութիւնները այնքան վշտալի, խորհուրդով խօսուէն, և արաւայտութիւնով մեղամաղձոտ:

Նախ ա՛յն որ չորս տարեկան մանկիկինն է, որու շիրիմին վերեւ մարմարէ խաչի մը վրայ քանդակուած երկու փոքրիկ հրեշտակներ, զիմուրդելով անոր հրեշտակական հոգին, գողցես կը մըմնջեն.

«Մնջող քաւրակ, եւ դու զեփիւռ քեւապար՛
 «Որ կը փախչիս տերեւներէն հծծելով,
 «Լ՛ո՛ւ կեցե՛ք, լ՛ո՛ւ, որ շիրիմին տակ մարմար՛
 «Ննջե՛ք տղան իր չորս աղուոր գարունով»:

Յետոյ միւս տղեկինը՝ որ արկածաշար մեռած է եօթը տարեկան.

«Երբ շիրմես ծլի մի վարդ՛
 «Մի՛ գարմանար դու, ո՛վ մարդ,
 «Զի վարդի պէս՝ անբիծ, դեռհաս՛
 «Վաղամեռիկ մի հրեշտակ՛
 «Կը հանգչի այս շիրմին տակ»:

Ու լսելու համար կարճատօտ երգը ծաղկատի կեանքին այն միւս պատանեակին, կենանք բոպէ մ՛ալ իր գերեզմանին տոջ.

«Յայս եր ապրիլ, կեանքս եր քնար,
 «Տարիքս հազիւ վեցասան...
 «Կա՛նգ առ, ա՛նցորդ, մի՛ հեռանար,
 «Զի վարդ եւ երգ մ՛ի իմ դամբան...»:

Անցնինք տրտմազգած, ու կասինք սա դեռատի կնոջ դամբանին առ-

Տ. Պատկ. Քահանայ Խաչիկեան, Երեցիկին Ովսանեա (+ 1939)
 Եւ իրենց որդեակը Յակոբ

Չէ, որու վրայ իր վշտաշար ամուսինն ու զաւակները արձանագրեր են անոր բարի կեանքին համառօտ պատմութիւնը:

«Հոգի մը քինջ՝ ցօղի նման,
 «Սիրտ մը զեղուն սիրով անգին
 «Ու բարութեան մը անսահման՛
 «Զարդերն եղան անոր կեանքին»:

Անդին, կիսանդրի մը, Տիգրան Մխիթարեանի, քորէ սիւնի մը վերեւը դրուած, կը գրաւէ ուշադրութիւնդ: Ամբողջ քանդակը, վրայի տաղաչափութիւնովը, գործն է արուեստագէտ Յարութիւն Պէզիրճեանի: Երեք ծը-

նողատէր զաւակներ հոն իրենց զգացումը կ'ստորագրեն, իրենց խանդակաթ հօրը մահուան սուգին առջև.

«Հայր, հայրերու մէջ անհամար՝
«Քեզի նման որդեսեր
«Հայր՝ սակաւին չենք տեսեր:
«Ըսե՛ք մեզի, ինչո՞ւ համար
«Մահուան ձուկն անցար, աւաղ,
«Սեւ հող մտար,
«Թողլով մեզ ուր անմխիթար.

« — Արբակ, Պարէս, Մխիթար»:

Ու վերջինը ըլլալու համար, շատերու մէջէն, վեր առնենք արձանագրութիւն մ'ալ, վաթսուեանայ ազգայինի մը, որ երեք տողով կը պատմէ անոր գտած վերջին հանգիստը, զգացած հայրենասիրական վիշտերէն վերջ, և իրեններու կրած մեծ սուգը.

«Ոսկեբացն հանգիստ գտաւ յայս տապան,
«Տեսեալ զարհաւիրս հայրենի դիպաց.
«Յօրով զիւրայինս ի խոր սուգ եւ լաց»:

Կանգ կ'առնեմ հետզհետէ այս և բոլոր միւս շիրիմներուն առջև, վշտակցարար, ու կը մաղթեմ որ Տէրը հանդիստ չնորէ մեր բոլոր ննջեցեալներու հողիններուն, Հոն դեռ կան թարմ հողակոյտեր, լինչպէս նաև հինք՝ հարթուած, որոնք իրենց տապանաքարն ու բարբառը չեն ունեցած: Եւ ուրիշ շատեր, որոնք ունին և կուտան իրենց երկարաշունջ պատմութիւնն ու խրատականը, յիմախ ուսմիկ և երբեմն գրոց բարբառով: Այդ մահարձաններուն տակ, որ երբեմն դարաւոր հնութիւն ունին, կը հանգչին պատմական անուն և դիրք ունեցող կրօնաւորներ, ամիրաներ, «սեղանաւորապետ»ներ, որոնց արձանագրութիւնները այլապէս չահեկան են:

Ո՞վ պիտի ուզէր վերարտադրել լիովին այս ամէնը ու կազմել Մարմինայի այդ ԴՊՐՈՒԹԻՒՆ ՄՍ.ՀՈՒՆ, երբ տակաւին տապանադրերը հոն մասամբ միայն եղծուած են և քարերը ո՛չ բոլորովին խաթարուած:

Մեկնելով Մարմինայէն, կ'զգամ որ վշտակութիւնս տարած կասեցուցած է միտքս ուրիշ մտածումի մը առջև:

Այս Գերեզմանատունը մեր ննջեցեալներուն իբրև նուիրական հանդրատարան, չունի՝ իր պատշաճ կարգն ու սարքը, բարեկարգ չէ՝ ուրիշ ազգերու ունեցածին չափ: Հոն պատերը կը մնան կարօտ բարձրացումի՝ և նորոգութեան. ծառերը՝ բարեփոխումի, որպէսզի տան իրենց հովանին:

Ողբ. Յակոբ Ղազարեան (Հեծելաճիւղի Եգիպտոսի նախկին ատլետ)

այցելող բազմութեան. անցքերը՝ լրիւ սալահատակումի, դերեղմանները մշտական յարդարումի: Եւսկերը՝ այլապէս՝ տեսականորով ու չափերով, ենթարկուելու խաչադարձումի որոշ կանոնի:

«Կա՛նգ առ, անցորդ»։ Մէն մի շիրիմէ յայտնուող այս իղձը պարզելէ վերջ, պիտի ուզէի որ, անոնց բոլորին յատուկ մեր այդ սրբազան միջավայրին՝ առաւել բարեկարգ և գեղատեսիլ վիճակ մը ընծայելու համար, ամէնքը կանգ առնէին Մարմինայի բարեկարգելու գործին առաջագրութեան առջև, իւրաքանչիւրը իր հանգուցեալին և իր Ազգին սիրոյն՝ մատուցանելու համար իր բարոյական կամ նիւթական աջակցութիւնը: Իբրև եզրակացութիւն, կը կրկնեմ, պիտի ուզէի որ ամէ՛նքս, մասնաւորապէս արդիւնադրող փափաքով մը ուղէինք կանգ առնել հոն, մեր սուգի տան, Մարմինայի մեր Գերեզմանատան առջև:

Գանիրե

ԳՍԱԿ ԻՍՀԱՆԱՅ ԽԱԶԻԿԵԱՆ

ՀՈԳԵՇՆՈՐԻ ՏԵՐ ՍԱՅԱԿ ՔՅՅ. ՇԱԲԱՐԵԱՆ

Տաւրոսի զաւակ որ ծնած է Զէյթունի Պողոսայիր թաղը 1894ին և աշակերտած տեղւոյն Ս. Յովհաննէս ծաղկոցին, ապա Ս. Յակոբայ

էկեղրոնական վարժարանին դասընթացը աւարտելէ վերջ՝ անցած է երուսաղէմ 1911ին և աշակերտած Ս. Յակոբայ Վանքի Ժառանգաւորաց Վարժարանին և չրջնաւարտ եղած 1914ին: Իսկ երբ Օրմանեան Սրբազան ստանձնած էր բնծայարանի Կրօնի Ուսուցչութիւն: 1914 – 1916 հետեւած է այդ դասընթացքներուն: Ապա 1916ին երուսաղէմի թուրք զինուորական իշխանութեան կողմէ զինուորական ծառայութեան տնտես, իսկ խուսափած է անկէ, և 1917էն մինչև 1920 Զինադարին Գամակոսի մէջ կամուոր արձանագրուած է նոյն ատեն կազմուած Հայկական Լէքէօնին:

Ժամանակ մը ապա վարելով Մէրսին և Ատանա ուսուցչութեան պաշտօն՝ 1922ին կը վերադառնայ երուսաղէմ և ուսուցչութեան պաշտօնին կը կոչուի Շաֆա և ապա երուսաղէմի Սրարատեան Որբանոցին մանչերու բաժնին:

1924ին Կ'անցնի Եգիպտոս և Հ. Բ. Ը. Միւսթեան Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղին կը կարգուի գործիչ քարտուղար և դանձիչ: Կ'ըլլայ «Արև» օրաթերթի ներկայացուցիչը և թղթակից մինչև 1925, իսկ ասկէ վերջ 1926էն մինչև 1940 Տիկին Յակոբեան թաղաւոր Փաշայի աղարակին կը կարգուի նախ տնօրէնի օգնական և ապա տնօրէն: Կամուսնանայ 1935ին և կը դառնայ հայր 4 բարեմոյն զաւակներու:

1940 յունվ. 28ին Գահիրէի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վրայ ձեռամբ Առաջնորդական Փոխանորդ Տ. Մամբրէ Սրբազան Սիրունեանի կօծուի քահանայ՝ հմուտ ըլլալով եկեղեցական ձայնագրութեան և երաժշտութեան զորս արժանաւորապէս կ'արժեցնէ այսօր ներկայիս հայ եկեղեցւոյ փայլերէն մին դառնալով ինք:

ՀՈԳԵՇՆՈՐԻ ՏԵՐ ՄԵՍՐՈՊ ՔՅՅ. ԱՄՐԻԿԵԱՆ

Եգիպտոսայ զաղութին ծանօթ և յարգուած դէմքերէն՝ բնիկ մշեցի՝ Տէր Մեսրոպ ՔՅՅ. Ամրիկեան մեր հայ եկեղեցականութեան

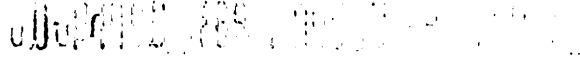

նորահաս և պատուաբեր անդամներէն է որ ծնած Մուշ 1896ին: Իր նախնական և երկրորդական կրթութիւնն ուսացած ըլլալով իր ծննդավայրին և Պոլսոյ Գաւառի վարժարանէն: 1915 համալսարանային այդ անաւոր պատերազմին՝ իր բազմաթիւ ազգակիցներուն հետ Պոլսէն կաքսորուի մինչև Տէր Զօր զաղթականութեան տառապանքի ճանապարհը կտրելով: Իւ ապա կը զինուորացրուի թրքական բանակին մէջ, և կը զրկուի Պաղեստինի ճակատը:

1918ի Զինադարէն վերջ՝ կը հաստատուի Եգիպտոս, 1919 – մինչև 1940 թուականէն ի վեր՝ նախ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանի և ապա Գահիրէի Գալստեան վարժարանի մէջ կը պաշտօնավարէ անընդհատ իբրեւ Ուսուցիչ և քարտուղար:

1923ին ամուսնացած ըլլալով ինք Աղեքսանդրիոյ մէջ, տէր է երեք սիրասուն զաւակներու՝ դարձած ըլլալով բարեմոյն հայր մը, մինչ այսօր կոչուած է ժողովրդեան հայր անուանուելով՝ ստացած ըլլալով քահանայութեան վսեմ կոչումը օծուելով ձեռամբ Եգիպտոսի Առաջնորդական Փոխանորդ Գեր. Տէր Մամբրէ Սրբազան Եպիս. Սիրունեան 1940 յունվար 28ին, Գահիրէ Ս. Լուսաւորիչ փառահեղ Տաճարին մէջ:

Ճեմարսութիւնը յաղթանակէ մը աւելի յարգի է: ՖէնէԼՕՆ
Անգործ կեանք մը կանխած մահ մըն է: ԿԵՕԹԵ

ՅՈՒՆԻՍԿՈՒՆԻՍԿԻ
 (Համ. 1940 ՍԱՐԿԱԽԱԳԻ ՏԱՐԱՅՈՑՔԷՆ)

Հայ եմ, ըսի ես, ունիմ ընտանիք,
Ինչ ըսել կ'ուզէք, և զիս ո՛ւր տանիք
— Մի՛ խռովր, լռաւ, լրտեսն այս վարնոց,
Տարաւ Ղալաթիոյ գիւղ պահականոց։

Ուրեմից՝ այնպես որ ասի՝ ասում է՝ ասում է՝
Սեմյակներին մի քանի մեկ գնա՛ն
Այսպես երեք օր զե՛ր
Ուր որոնացի իմ նախկին յարգի՛ր

Սենեակին առաջ մարդ մը ստահակ
Որ իբր ոստիկան կեցած էր պահակ,
Խնդրեցի իրմէ որ իմ դրամով
հաց պանիր բերէ որ չըկըլլեմ հով:

Շնական ծիծաղն իր դէմքին վրան,
Սրիկան մէկ մ'ալ բացաւ իր բերան.
Ի՜նչ, ներսդ թմբո՞ւկ կը զարնէ, թմբո՞ւկ...
Այսպէս երեսիս զարնէր մուր ու թուր:

Կատակի, ըսի, չէ արդ ժամանակ,
Գնաց բերաւ ինձ, պանիր, նկանակ:
Քիչ վերջ կանչեց զիս ոստիկանապետ,
Ազատ ես ըսաւ, կրնաս երթալ գէթ:

Ալ չսպասեցի ես երկար բարակ,
Ճամբաս բռնեցի քայլերով արագ.
Հազիւ տուն հասայ, նետած դէմքիս գոյն,
Ռումբ մ'էր պայթեցաւ, հեռո՞ւն հոն իսկոյն:

Հայտար Փաշայի կայանին վրան,
Բաց մնաց այնտեղ ամենուն բերան.
Մարդկային կեանքեր օդին մէջ ճօճէր,
Ծակէ ծակ մտան թրքական ջոջեր:

ՍԱՐԳՍԻԱԳ

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

— Ծղրիթները չեն երգեր, անոնք
ձայն կը հանեն իրենց ետեւի սրունքները
իրար քսե ով:

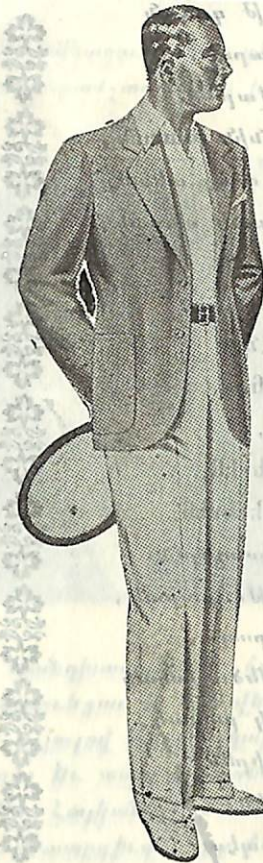
— Մէղրիլէնաի նահանգին մէջ սագ
մը ածած է հաւկիթ մը, որ կը պարու-
նակէ ուրիշ չարս հաւկիթներ, մէկ միւսին
մէջ, Հաւկիթը ունի չոր կճեփներ, հինգ
ճերմըկուց, հինգ դեղնուց:

ԱԼԷՔՍ. Կ. ԱՎԻԵՐԻՆՈ

(ALEX. G. AVIERINO)

ԶԳԵՍՏԵՂԻՆԱՑ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

8, Կէսինա փողոց,

ԴԱՀԻՐԷ

27, Պուլփառ Սաատ Զաղուլ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՃՈՒՄԹԵՐԲ ՀԱԳՈՒՍՏԵՐՈՒ

ԵՒ ԶԳԵՍՏԵՂԻՆԱՑ

ԱՅԼ ՍՈՒԱՐԿԱՆԵՐՈՒ, ԿԻՆԵՐՈՒ

ԱՅՐԵՐՈՒ

ԵՒ ՓՈՔՐԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ

դ ի շ ռ ա լճ ա տ չ ե շ ի

գ ի ն ի ռ ո վ

ԱՆՁՐԵՒՆԵՐՈՒ ՊԱՏՃԱՌԸ

Դիտուները կը կարծեն թէ անձրեներու այդքան շատ տեղա-
լուն և մծեղներուն բազմաճառուն պատճառը արեւու վրայի սև կէտերը
որքան շատնան, նոյն համեմատութեամբ անոնք ալ կը շատնան:

Օր. Հայկանոյն արդարեւ բնատրիպ տաղանդ ունէ՞լ, գրեթէ բոլոր թիւստ մըն է որ պատիւ կը բերէ ոչ միայն իր Թորոսեան գերդաստանին այլեւ բովանդակ հայ անունընս:

Բարիկի Ազգ. Երաժշտանոցէն Ա. մրցանակով պատուած անդ-
րանիկ Հայունէին է այս, որուն ոչ ոք կը կարծենք արժանացած ըլլայ
ցարդ երգի ճիւղին մէջ։ Մինչ իր քոյրը Օր. Արաքսի Սորպոնի հա-
մախարանէն վկայուած է արդէն իբր զպրօնական արտօնաւոր։ Երա-
ժշտանոցին մէջ իր ուսուցիչները եղած են է Դիլ (Երգ) Նոէլ Կալօն
(խաղերգութիւն)։ Եւ Սիլ (ընթացողութիւն)։

1923ին կատանայ ձայնամարդքի շքանշան մը։ Յաջորդ տարին
կը ձախողի երգին մէջ, մինչ խաղերգութեան Գ. շքանշանի մը կտր-
մանունայ։ 1925ին մրցանակ իսկ 1927ին խաղերգութեան մէջ Ա.
շքանշան, մինչ երգի մէջ Ա. մրցանակ իր յաղթանակի թափնները
կ'ըլլան։ Քննութեան համար ընտրուած կտորը կըլլայ Վեպէրի Ֆրայ-
չուցէն Մենէլի եղանակը։ 1932ին Օր. Թորոսեան Բարիկ Ա. Կալիւրի-
դէր սրահին մէջ կուտայ իր անդրանիկ նուագահանդէսը, մաս մը
դասական մաս մըն ալ արդիական կտորներէ։ Մաս մ'ալ Կոմիտասի
հայ — գեղջուկ եղանակներէ բաղկացած որով նոյն օրը ի յայտ կը
բերէ քաջերգակ Գուսանի յատկութիւնները։

Իր ձայնը՝ քաղցր ու վճիռ ձայնի ձեքծեքումներու մէջ ճարտար-
օրէն ճկուն ըլլալով կարելի է դերազանց համարել բաղմամբիւ եւրոպ.
երգչուհիներէն։

Աղեքանդրիա

ՍԱՐԿԱԽԱԳ

Ողբ. Գկարիչ Երուանդ Տեմիրճեան, Արաքս Դգալար,
Եւ Գկարիչ Վահրամ Մանավեան, Մեքսի ծովափին վրայ

ԱՐԴԻՍՏՈՒՀԻՆ

— ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ —

Պոլսահայ դերասանուհի. ուր
մասնակցած է անխոր քոյր
հայ թէ՛ օտար թատերաստումբե-
րուն, ինչպէս նաեւ Վահրամ Փա-
փաղեանի խումբին գլխաւոր՝ դե-
րերով։

Ներկայիս հաստատուած Ե-
գիպտոս, ուր Եւ եգիպտահայ
զաղութին զոհացում կուտայ իր
նոր խաղարկութիւններով խելով
անոնց ծափողջոյնները և կարժա-

նանայ հայ համայնքին զնահատանքներուն առ հասարակ, որ
պատիւ կը բերէ հալ բեմին և հայ գեղարուեստի աշխարհին։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Հայ բասոնի Ասղերէն մին
Որ նուիրուած վաղուց բեմին,
Կասարած է դերեր անբաւ
Շինած՝ այսպէս մի լաւ համբաւ
Սփռելով իր շուրջ գեղ, փայլ, լոյս.
Նա է Տիկին մեր Արշալոյս։

ՍԱՐԿԱԽԱԳ

— Եթէ ունիք իմացականութիւն, խելամտութիւն, թոյլ տուէք
որ ուրիշները իրենց մոմերը վառեն անոնց վրայէն։

ՄԱՐԿՐԻԹ ՖՈՒԼԼԸՐ

— Գեղեցկութիւնը՝ ճշմարտութիւն է, ճշմարտութիւնը՝ գեղեց-
կութիւն։ ԳԱՆԹ

— Բանականութիւնը կեանքի օրէնքն է։ ԳՈՒԲ

ՊԷԱԹՐԻՍ

— ՏԻԿԻՆ ՎՈԼԹԵՐ —

Հայկական բեմին՝ առեցնող զարդ,
Տոամներու մեջ այնքան յուզիչ բա՛րդ
Հմայե մեզ վերջ դերով սրտադող,
Խելահեղ օրեն դիտե զինքն ամբոխս:

ՍԱՐԿԱԻԱԳ

— Սալըզարի կոմսը որոշեց իր մեկ աչքը ծածկել սև կտորով մը մինչև Պրեթյուի խաղաղութիւնը և խոստումը պահեց 22 տարի:

— Մէյնի Սքաուէէկըն քաղաքին մէջ չուն մը կայ, որ իրապէս կը ծխէ, ներս կը քաշէ ծուխը և կը ծամէ ծխախոտը:

ՎՕԼԹԵՐ

— ԳՐԻԳՈՐ ԳՍԼՅԱՆՆ —

Մեր հայ բեմին սա դերասան,
Ոյր հասած չե՛ն ոչ դեռ, ա՛ս, ան
Զի կասարող ինք տամաթիկ,
Վրան հիացող կան շատ մարդիկ,
Քաղեք քաղաք քաղաք անբա՛ւ
Հանած է ինք արդ մեծ համբա՛ւ:

ՍԱՐԿԱԻԱԳ

— Դեպքանները պարկեշտ և պատուաւոր մարդիկ են, որոնք արտասահման կը ղրկուին պետութեան համար ստելու: Յ. ՎԱԹԸՆ

— Պատուաւոր մարդոց մէջ մեկ խօսք արժէթուղթ մըն է: ՅՐԷՏԷՐԻԿ Ա.

ՄԹՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՓՈՐՁ ԿԱՄ ՆՈՅՆ ՕՐ ՄԷԿ ԳՈՐԾ...

Օր մը երբ որ կ'ապաստուէր,
Մթուժեան փորձ մ'անհամբեր,
Հաւաքուեցան մէջ մեր տան
Տիկին Աշխէն ու Վարդան,
Եղստ հանըմ ու Օննիկ,
Տայի Գառնիկ, իր կնիկ
Մարիամ Ռաշէլ ու Լէվի
Քաթինան ու Էլի,
Նոյնպէս նաեւ, ճանչեմ դուն
Ծերուկ Մարիամ մեր Տուտուն
Յակոբ Պապան ու Սիրվարդ
Որուն այտէն կաթէ վարդ
Եւ որուն մէջ սէրն եռայ
Համակրեցայ ես ներս
Ուստի կ'ըսեմ որ նոյն օր
Դեռ մտաւ իմին փոր,
Մէջս վեսուժներ բորբոքին
Ձի նա տանչէր իմ հողին
Դէմքն էր լուսնի հանգունակ
Աչքեր ըսես՝ Շաղանակ...
Մարմին մ'ունէր կաթնաբոյր
Իր Շուրջ սփռէր խունկ ու բոյր
Մէկ հատիկ էր իմ Սիրվարդ՝
Որ սէր բուրէր բարդ ի բարդ
Մինչ նոյն օր իմ սիրտս ա՛նդ՝
Ալ եղած էր քար ու քանդ...
Ի՛նչ մեղքս պա՛հեմ մրկեցայ...
Մէրս յայտնել չի կրցայ...
Հնչեց յանկարծ ահաղանդ
Կարծես պայթէր գլխուս գանկ
Ներկաները միակում
Գացին կեցան պատշգամ,

ԶԱՐԷՀ ՄԷՆՁԻԼ

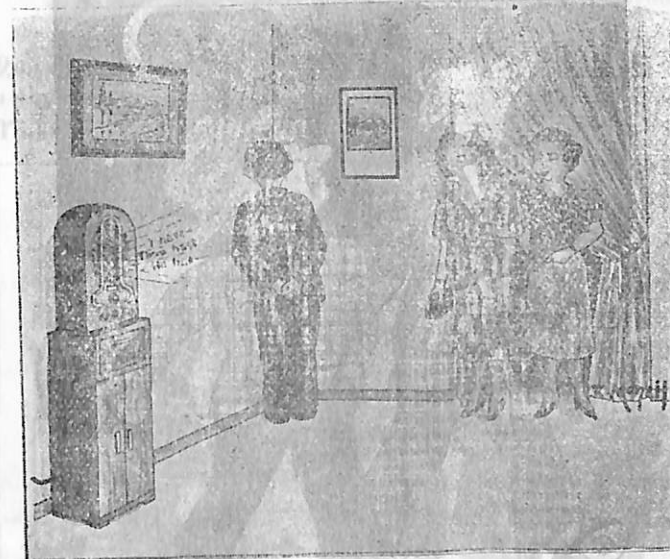
Օգտուելով մութէն հեշտ՝
Ըսի, ընեմ ես մէկ ժեռ
Սպողեցայ կողմնակի
Մէջը մեր տան սենեակի,
Ու խոյացայ չեշտակի
Վրան իմ այդ հրեշտակի,
Շուրթս շուրթին էր հպած...
Բայց ի՛նչ հրաշք, ո՛վ Աստուած...
Երկրորդ սուլին երբ հնչեց
Բայց ո՛վ զարմանք... հրաշք մեծ
Ու լոյսերը բացուեցան
Խնդուք մ'առաւ միաձայն...
Ներկաներուն հետ ես ալ,
Ստիպուեցայ խիստ խնդալ
Ձի ներս տեղ աննման
Գրկեր եմ իմ պառաւ Մամ...

1940 Փետրուար 2. Մ.

ԶԱԽԵՇՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ՝ ԶԱՐԷՀ ՄԷՆՁԻԼԷ

- Ոսանաւո՞ր կը գրեմ, Տօփեօր:
- Պարզապէս ծամանակը սպանցելու համար, տիկին:
- Ուրեմն, յանախորդ չունի՞մ պղեւս:

ՌԱՏԻՕՅԻ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ

- Բայց Տիկին, ի՞նչ կ'ընեմ հոգ ձեր ամուսինը:
- Իսպառ չի հասկնալու, իբրեւ պատիժ պատիճ տակը կեցեր է:

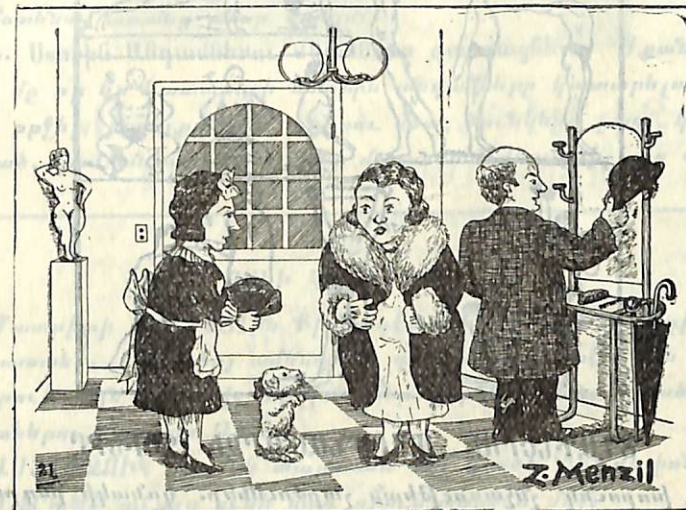
— Մարիկ, իսկապէս համոզու՞ած ես թէ ամսոյս 13ին ուրբաթ մը. բախտաբէր որ չէ բնաւ:
— Հաւկա՛ւ, այդպէս րկալը նոյնիսկ փորձով՝ գիտեմ ամսոյս 13 ուրբաթ որ մը չէ՞ր որ քեզ նանչցայ...:

— Վաղը կ'ամուսնանամ կ'որ, գիտցի՞ր թէ ինչ կ'ընէ նշանս ծա:
— Դժուար չէ, մեծ ապուստութիւն մը կ'ընէ...:

— Զաւակս, երբոր ամուսնանաս, պէտք է որ կեսնոցդ խօսքերը համբերութեամբ մտիկ ընես:
— Ո՛հ, մայր, նոյնիսկ եթէ ան բոբո՞վ ըլլայ:

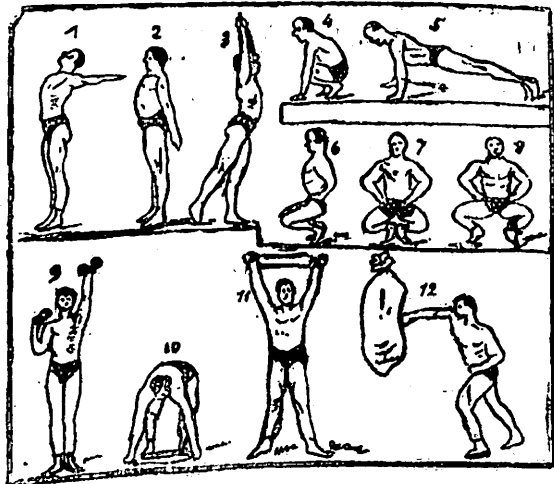
Սպասուհին. — Ձեր բացակայութեանը հին փուջերուն համար եկան, ըսի որ դուրս ելած էիք:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐՁԱՆՔ

Մարմնամարզի առաջին պայմանն է, ուղիղ կեցուածք մ'ունենալ կզակը՝ վեր, կանակը ուղիղ բռնել, իսկ ուսերը դէպի ետև, մինչ լանջքին վերի մասը՝ փորէն աւելի դէպի առաջ դուրս ցցել, Ամեն անոնք որ չեն յարգեր այս վերոյիշեալ կանոնները, չարաչար կը տուժեն և երբէք չեն օգտուիր մարմնամարզի օգտակարութիւններէն:

Սոյն կանոններուն վարժուելու համար հարկ է որ նախ իր կրուսակը փակցնէ սենեկին, պատին, այնպէս որ իր ուսերը, լանջքը, ծոծրակը և կոնքը ուղղակի շօշափեն պատը: Ապա Անշարժ պէտք է կենայ մէկ քանի վայրկեան, և դանդաղ ու խորունկ շնչառութեան շարժումներ կատարէ:

2. Շնչառութեան վարժութիւն. Մարզանքի պահուն շնչասպառ չ'ըլլալու համար, ինչ որ կը պատահի շատ անգամ, հարկ անհրաժեշտ է ուղղահայեաց կամ հորիզոնական դիրքով բազուկները բարձրացընելով դանդաղ կերպով շարժումներ կատարել անհրաժեշտ է այնքան կատարեալ որքան կարելի է: Ուստի անհրաժեշտ է նոյնքան սոյն շարժումներուն վրայ կանոնաւորել շնչառական չափականութիւնը, բազուկները բարձրացնելու ատեն ներշնչել, իջեցնելու ատեն շարտաշնչել:

ՏՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐՁԻ ՁԵԻՆԵՐԸ

1-2. խորունկ շնչառութեան շարժումներ, կոնակի ընդլայնումի

և բազուկները հորիզոնաբար բարձրացնելու շարժումներ, բազուկները դէպի ետ և ուղղահայեաց բարձրացնել:

4-5. Մարմինը ձեռքերուն վրայ կրթնցնելով ձգտուած յենում, բըջած մարմին, ձգտուած մարմին:

6-8. Ոտքի մատներուն վրայ բըջած, կրունկները միացած կամ անջատուած:

9-11. Կից գնդիկներ կամ երկաթեայ ձող վերցնել, 12. մասնաւոր պարկ-բոունցքի հարուածի վարժութեան համար:

3. Լաւ կեցուածքով քայլել — քայլելու մարզանքը պէտք է բացօդայ ըլլայ: Բայց կարելի է գոց տեղ ընել՝ ուղիղ կեցուածքի և բազուկներու բարձրացման մարզանքները խառն կատարելով, և իր առաջ քանի մը քայլ առնելով:

4. Ցեցում. — գոց տեղ առկախուած ընդհանրապէս անհնար է: Ձեռքերուն և ոտքերուն ծայրին վրայ կենալը նայն արդիւնքը կուտան: Պրկուած վիճակի մէջ ձեռքերուն և ոտքերուն ծայրին վրայ կրթնած մնալու մարզանքը ունի չորս ձևեր:

1. Բըջել և ձեռքերը սրունքներէն առաջ անցնելով դնել գետինը:

2. Լաւ մը կրթնիլ ձեռքերուն վրայ և մարմինը դէպի ետ տարածել:

3. Ոտքերը ձեռքերուն մօտեցնել:

4. Ոտքի ելնել:

Կարելի է աւելցնել երկու երեք ձևերուն միջև հետեւեալը պրկընուած վիճակի մէջ՝ բազուկներու վրայ կրթնիլ և մարմինը դէպի ետ տանել վերջ, բազուկները ծալել այնքան՝ մինչև որ վուրձը գետնին մօտենայ առանց անսր դալելու:

5. Ստորին Անդամներու մկանները զարգացնել. — Սքանչելի մարզանք մը որ կը կատարուի ստորին անդամները կատարելապէս ծալելով բըջել, յետոյքը կրունկներու մօտ, ծունկերը բաց, կրունկները միացած, կամ անջատուած քանի մը անգամ վերսկսիլ այս մարզանքը:

ՈՍԿԻ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ

Մատրիտի մէջ 1931ին Գիմիադէտ մը յաջողած է միջդիկէն ոսկի պատրաստել: Սպանիոյ ամենամեծ դրամատուներէն մին կը հետաքրքրուի սոյն գիւտով: Արդիւնաւոր փորձեր կատարուած են մասնագէտներու ներկայութեան:

ԱՍՏՂԱՁՈՒԿ մը մէկ տարուան մէջ կ'աճէ 200 միլիոն ձու: ՄԱՐԱԽԸ աչքեր ունի նաև սրունքներուն մէջ:

ՏԻԿԻՆ ՀՆԱԶԱՆԴ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՄԱՆԿԱՐԱՐՁ

ԳԱՀԻՐԷ ԵՌՈՂՐԱ ԹԻՒ 41

Տիկին, ե՛րբ զգաս երկունքի ցաւը,
Դեռ չի դործուած քու մէջդ աւեր,
Ես՝ պիտի ըսեմ, աւելի լաւ էր
Անմիջապէս դու ընես հրաւեր.
Կամ անմիջապէս դիմես քու կարգին
Տիկին Հնազանդ կոչուած դայեակին,

Որ է փորձառու, մէկ լաւ մասնագէտ
Որուն Եղունքին չի կայ հասնող գէթ.
Որ մանուկներու դպրուն լոյս աշխարհ,
Նոյնպէս շատերու ս'ու եղած պատճառ
Առանց խոցերու, առանց ցաւերու
Ձի, սա՛ է իրօք մէկ մեծ փորձառու..
Այց մը կը բուէ իր քլինիքին.
Ուր դիմեն նայնիսկ շատ օտար տիկին
Իր մայրամոցին վրայ սովորաբար
Մօտէն կազմելու համար գողափար,
Ու ձեր ցաւերը բուժելու համար,
Ահա՛ միակ վա՛ր սա՛ կ'ըսեմ յամար:
Օ՛հ, չի գալարուած ձեր ջիգն ու աղիք
Գացէք Հնազանդին, չըլլայ յապաղիք..
Ձի վերջին զղչում չարժէր ո՛չ մէկ կուտ..
Փութացէք իրեն որ տեսնէք օգուտ:

ՍԱՐԿԱՒԱԳ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԿԻԶԻԸ

Օսդիայի մէջ (Իտալիա) վերջին պեղումներու
միջոցին, գտնուած են թերթեր, մեծ քարէ շերտե-
րու ձևով: Անոնցմէ մէկը կը խօսի Պօմպէյի
կործանումի մասին որ տեղի ունեցած է Քրիստոսէ
49 տարի առաջ: Կուտայ նաև հրովարտակը Յուլիոս
Կեսարի՝ ուղղուած Հռոմի բնակիչներուն:

Չեռք ձգուած փաստերու համաձայն, Կեսար
լրագրութեան հայրը կը նկատուի, աւելի հիմ-
նաւոր կը թուի Կիկերոնը, որ Քրիստոսէ 106
տարի առաջ ծնած է: Ան իր դղեակին վերնա-
յարկը ուներ տեղեկագրութեանները գէպքերու
մասին, ինչպէս և ծնունդներու, մահերու և չնայ-
նիկներու մէկ նամակէն կը հետեցուի թէ ան ընդ-
դրկած էր սղագրութեան կերպը:

ՄԻՍ ՀՈՒԱՐԹ ՖԼԱՅ Ս. ՃՈՐՃ իր հօրմէն
500 միլիոն սթերլինի ժառանգութիւն ստացած
ըլլալով՝ դարձած է աշխարհի ամենէն հարուստ
կիներ:

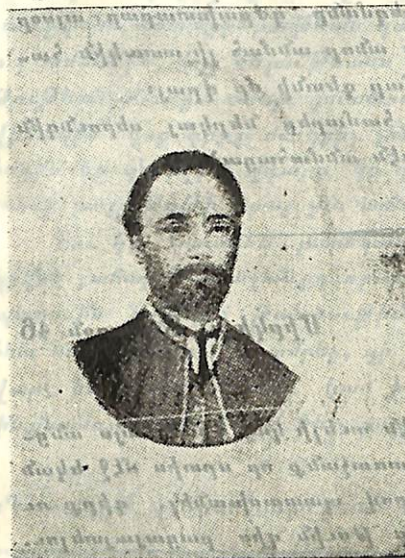
Հայ որբերը Ակամիի մէջ բուրգ ձեւացուցած

Հայ որբերը Ռամկապետայի նեղուցին փառաբանութեամբ

ՏՈՔԹ. ՆԱՀԱՊԵՏ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

Թրքահայ նշանաւոր բժիշկ, դրագէտ, Ազգ. գործիչ ծնած է 1819 տեպտեմբեր 28ին Կեսարիոյ Էփէրէ գիւղը: 1840ին անցած է Բարիզ՝ բժշկութիւն ուսանելու: Բարիզէն վկայուելէ վերջ՝ ղարձած է Պոլիս, և ժամանակին Յառաջ-

դիմատէր Երիտասարդութեան հետ ձեռք ձեռքի աշխատակցած է նոր կեանք մը ներմուծել մեր Ազգ. կեանքին մէջ: Օտեանի և Նիկո- ղոս Պարեանի հետ, մեծագոյն բա- ժիններէն մէկը ունի Ազգ. Սահ- մանադրութեան հաստատման մէջ: Միևնոյն տառն աշխատած է բա- րենորոգել աշխարհաբարը, հա- տարակելով «Ուղղախօսութիւն» անունով, գիրք մը որ չափ աղ- մուկ հանած է այն տառն: Ունի ուրիշ գործեր ևս, ինչպէս 1854ի Տարեցոյցը որ դատապարտուե- ցաւ ժամանակին կրօնական իշ- խանութեան կողմէ, 1872ին Տա- րեցոյցը էմէ Մարթէնի «Մայրե-

րող դաստիարակութեան» և Վ. Հիւկոյի «Ռիւ Պլասին թարգմա- նութիւնները և բազմաթիւ արձակ ու ոտանաւոր գրութիւններ մեծ մասամբ անտիպ մնացած: Միևնոյն ժամանակ շատ եռանդոտ ու արդիւնաւոր գործնէութիւն մը ունեցած է, Ազգ. չրջանակին մէջ՝ թէ իբր վարչական ժողովներու անդամ և թէ իբր անդամ Երեսփո- խանական ժողովներու որուն ատենապետը եղած է: Ազգ. Ժողովի մէջ խօսած է շատ նշանաւոր ճառեր, որոնցմէ մէկ հատը միայն, Ազգ. Հանգանակութիւն վերնագրով, տպագրուած է առանձին: Ռուսիոյ հայութեան ամենէն երախտաւոր ղեմքերէն մէկն է, միջոց մը ուսուցչութիւն ալ ըրած է պետական վարժարանի մը մէջ: Մեռած է 1876 նոյեմ. 29ին, գրեթէ կարօտութեան մէջ, ծանօթ է նաև Նաենիւնը ծածկանուէնով որ Ռուսիոյ կենդանութեան 40 տարիներ ծառայած

Ռուսիոյն օ՛չ միայն ի կենդանութեան 40 տարիներ ծառայած

է այս հայ ազգին այլև իր մահէն մինչև իսկ այսօր իր գերեզմանէն կը կառավարէ ազգը նիւթապէս և բարոյապէս օժտելով զայն: Իր գծած Սանատրական օրէնքներով այսինքն իր հեղինակած ազգային տուրքով և կանոններով:

Ըստ մեզ Ռուսիոյնեան աւելի բարձր է հայ ազգին համար, քան այն բարերարները իրենց կտակներովը, քանզի եթէ հաշիւի առնենք Ազգային տուրքի հաստատումէն ի վեր ցարդ վճարուած գումարները: Ռուսիոյնեան աւելի կը մեծնայ մեր աչքին առջև, Ազգին իբրև միլեոններ նուիրող մը, որու գերեզմանը դժբախտաբար այսօր անյայտ է: ուստի կ'արժէ որ աս ազգը անոր անմահ յիշատակին համար փառայեղ կոթող մը կանգնէ յարմար գետնի մը վրայ:

Սարկաւազին Տարեցոյցը պարտք համարեց ներկայ սերունդին ծանօթացնել այս անմահ անձը որ արդէն անմահացած է:

Սիրկիւն, 8 Թառն 46

Սիրեցեալդ իմ Օտեան

Ցանկալի գիրերդ առի, մէկ տարիէն աւելի կայ միւսն այս անցեալ օրերս: Դիր չե՛ն ասոնք, այլ հառաչանք որ սրտիս մէջ եկան գտին արձագանգ: Ինչպէս կրնայի գրով պատասխանել, գիրք ու գրիչք ընկած են աչքէս և անկարող կը թուին զիս բացայայտելու: Խօսակցութեան սիրող եղայ, այն մտերիմ զուարթ խօսակցութեան ուր ամեն բան կը ճառվի, լայն ու աղատ ինչ որ մտքէ անցնի, առանց խնդրոց կարգ հարցնելու, ուր սրտեր կը կարգացունեն: Ուր են այն օրերը որք գիշեր կ'ըլլային և այն գիշերները որ տիւ կ'ըլլային և դեռ մեր խօսքերը չէին սպառեր և դեռ մեր սրտերը չէին յագենար: Անցան այն երջանիկ ժամերը, կորուսի այն ցանկալի խօսակիցներս, զոմանս ի յաւիտեան, աւա՛ղ, և զոմն ի պանդխտութեան... չուտ եկաւ բախտին մեր երանութիւնը, բայց չ'անցաւ ու չ'անցնիր սրտէս անոնց յիշատակը միակ սփոփանքս, Աղքատին մխիթար, Կրկնակ հառաջանքս ու Տիմոթեայ ձայնդ որ կը լսեմ երբ երեւնի կարթնցընեն զիս այն յիշատակները ու կսկիծներս կը նորոգեն: Ինչպէս չ'ըլլամ առանձնամուկ, երբ կամուրջէն անցնիմ ու դառնամ ու այն խուժանին մէջ ձեռք մը չ'ըլլայ ձեռքս սեղմելու, ձայն մը ձայնիս և սիրտ մը սրտիս պատասխանելու: Շատ են մարդիկ լայն է աշխարհս, մարդիկ,

աշխարհ, երկինք տաղտուկ են աչքիս, չի գիտեմ ինչ է ուզած. սա՛ կ'զգամ որ հոգւոյս նեղ կը թըլի իր ջնջին ծրարը և զանի պատռել կը փութայ, բան մը չեմ տեսներ որ զիս զբօսնէ, բան մը որ զիս աշխարհին յարէ: չիք մօտս բարեկամ մը որում սիրտս բանամ. մարդոց արհամարտո ծիծաղին նիւթ չը տալու համար այո՛ մարդոցմէ հեռի և գուցէ վայրեցեալ՝ ես միւս ևս անբաղդ կոչեալ իսեղան ձեռին՝ շիրմին հանդիստը կ'սպասեմ...:

Մի տար բարեկամ և չեմ հաւատար որ կարենաս տալ իմ երկար լռութիւնս անտարբերութեան կամ թմրութեան մտերմական զգայիցս ո՛չ ամենեւին, այլ ծերութեանս տուր կ'ուզեննէ, բայց չատ մը չփութութեան մտացս տուր, յուսահատութեան, հոգւոյս այն քայքայեալ վիճակին զոր գիրք ու գրիչ չեն կարող ըսի բացատրել, արդեօք հոգին կը կ'արվի՞, զգայք կը գծվին, ցաւը կ'ըզգացուի, ձայնը կը լսուի բայց թղթի վրայ չեն առնվիր:

Դու կը հառաչես բարեկամ ես կը հեկեկամ, գրէ՛ միշտ ինծի, կրկնէ յաճախ հառաչանք որպէս հեշտութիւնք կրկնութեամբ կ'ըսպասուին նոյնպէս թախճութիւնք կրկնութեամբ կը մեղմեն: Ինծի հետ նամակներդ մի համբեր, զի ազատ թող երբ կարողանամ գրելու, վարէ իս իբրև հիւանդ կամ իբրև զեղծ մանուկ, այս չափին ալ ինքնամոլութիւն ներէ՛ ծեր բարեկամիդ՝ որ քեզ պինդ կը սիրէ:

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

«Դասագիրք փիլիսոփայութեան գրքեմ»

Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր

Հանրածանօթ բարեծաղիկ և նշանաւոր խրվրճարվրճ պարոն Օննիկ կարգուելու կելնէ և կը յաջողի իսկ գեղեցիկ աղջկան մը հետ ամուսնանալ:

Նոր հարսին ընտանիքին ծանօթ երիտասարդները անոր մօրը վրան վազելով կը հարցնեն:

— Աղջիկդ ալ ասանկ տիրի տիրի էրել կ'ըլլա՞յ. տիկին չի գիտես առած փեսիդ ինչ ծաղիկ ըլլալը, որ կը հանես անոր կուտաս:

— Հայտէ գացէք բաներնիդ, դուք ձեզ մտածեցէք, գործ չունի՞ք աղջիկս կ'երեմ կոր եղեր, սըւոր՝ մանչը կերի կոր ըսէք մանչուն ի՞նչ ծաղիկ ըլլալէն աւելի՝ աղջիկան ի՞նչ ծաղիկ ըլլալը գիտեմ, հոտւրտացողին քիթը կ'իյնայ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԸ

«Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց, 1036 Վկայիցն որք կատարեցան ի մեծ պատերազմին ի 451 թուին»:

«Ատովմանց զօրավարաց», «Սուքիասեանց Վկայից», «Ոսկեանց քանանայից», Իսահակայ Պարթևի Հայրապետին» «Ղևոնդեաց քանանայից»:

Եթէ քրիտոնէական եկեղեցին ունի իր աւագ շաբաթը, Հոյ Ազգ. եկեղեցին ալ ունի իր նահատակներու մեծ շաբաթը:

«Նորահաւ ապակաւուր եւ զօրագլուխ առաքինեաց»:

«Վարդան քաջ ցահասակ, որ վանեցիր գրեհամին»:

«Աւեգակն աղաբաւթեան ի Հայաստան ծագեալ»:

«Պանծալի սուրբ զաւակօք, հովիւնքն զուարդունք»:

«Արեւացեալք հրով հոգւոյն»:

«Անձինքն ցուրեքեալք»:

«Նահասակք պանծալիք»:

Շնորհալիի վերի շնորհազարդ երգեցողութիւններով այս շաբաթը կը գոռան հայ եկեղեցւոյ պողպատեայ կամարները:

Վարդան զօրավար՝ ափ մը քաջարիներու զլուիւր անցած՝ ծառացաւ բռնակալութեան դէմ և իր վարդակարմիր արիւնով ներկելով Հայաշխարհը, Ա.զգ. եկեղեցիի և Ա.զգ. եկեղեցիով հայրենիքի ազատագրութեան վսեմ գաղափարականը բերեղացուց:

Սահակ Պարթև Հայրապետի՝ «Եւ զիս՝ որ լինիցէ այդ, փոխանակել չեմ ախտացեալ ոչխար՝ ընդ առողջ գաղանի, որոյ առողջութիւնն է մեզ պատուհաս» առողջ տեսութեան, ըստած այն առիթով, երբ հայ նախարարները պարսից արքունիքը կ'ուզէին դիմել Արշակունի վերջին թագաւորին գահընկէցութիւնը պահանջելու համար, Վարդան եղաւ մեծ առաքեալը:

Վարդանանցի առիթով բոլոր հայ դպրոցներու մէջ կը կատարուին ազգ. հանդէսներ, Այս առիթու յուշ մը: 1914ի Վարդանանցի օրը ազգ. հանդէս մըն ալ սարքուեցաւ Պոլսոյ Ա.զգ. Կեդր. վարժարանի կից Ա.զգ. ժողովի սրահին մէջ — այժմ վերածուած ծխախոտի մթերանոցի — որ ատեն ողբ. Կոմիտաս վարդապետ, որպէս «Պլպուլ Աւարայրի», մարտագող ձայնով մը երգեց Շնորհալիի հոգեգմայլ շարականներէն տուն մը՝ «Ռամկական խուճի հաղաւթ եւ երեսնից

քիւ ընդ վեցից» կտորը, ելեքտրականացնելով սրահը և իր շուրջ հաւաքելով խորմեաններու, Վարժապետեաններու և իզմիրլեաններու առաքինազարդ որդիները:

Վարդանանցով ցանուած սերմերը, դարերու ընթացքին, հետզհետէ աճեցան, մարմին առին՝ Իրերայաջորդ հերոսներ և հերոսուհիներ, անասան հաւատքով և զմայլելի կամքով: Հոյ աղատագրութեան գերագոյն դատին ամուր հիւները դրին՝ Արդարեւ, հաւատքը միացած կամքին, հրաշք և անսկզբագործութիւն է:

Այս առիթու սրբողոյն աւանդաւէպ մը: Բիւզանդիոնի Հեղինէ կայսրուհին, Քրիստոսի կորուսեալ խաչը գտնելու համար, զօր, ըստ աւանդութեան, հրեաները Երուսաղէմ ձորի մը մէջ նետած և դարեր շարունակ անոր վրան աւելցունքներ և աղբեր նետելով, լեռնաման աղբանոց մը կողմած էին, անձամբ մարդարիտներ ցանելով, բազմախաւ աղբերը այլուր փոխադրել տուաւ ի վերջոյ հասաւ իր նպատակին:

Գտնուեցան միաթամանակ երեք խաչեր, որոնցմէ մին Քրիստոսի և երկուքը աւագարիկներու կը պատկանէին: Երեք խաչերը միմեկի մը վրայ փորձեցին, կ'ըսէ աւանդութիւնը և այն խաչը որ յարուսթիւն պարգեւեց մեռելին, կը պատկանէր Քրիստոսի և որուն մասունքները տարածուեցան քրիստոնեայ աշխարհին մէջ:

Հայկական բոցեղէն սուրն ալ կորսուած էր, Երկաթյրի էր այդ սուրը: Մէկ երեսով հայութեան թշնամիները շանսատակ կ'ընէր և միւսովը Հայկական Վերածնունդը կը կերտէր: Դարերու խաւարով բորբոսած էր այդ սրբազան աւանդը:

Կը պայքարէր հայը, իր եօթն պորտեան ոյժերը հաւաքած, Մերթ կը գլտորէր, մերթ կը կ'անգնէր: Ծայրայեղութիւնէ ծայրայեղութիւն կը թաւալէր: Հարազատ զաւակն էր իր երկրին: Նման իր երկնաւարկառ լեռներուն: Անդնդախոր ձորերուն: Շանթարձակ ամպերուն, Փոթորկալից կլիմային: Բազմաքանդ գետերուն:

Հայկական հողը՝ յագեցաւ հայուն արիւնով և օր մըն ալ Արաքսի ափերուն վրայ ծաղկեցան անուշիկ ծաղիկներ կարմիր, կապոյտ և նարնջ գոյներով, Եւագոյն փիւնիկներ թեքնին թափ տալով, հայկական լըրօշակը ծալ ի ծալ, Հայաշխարհը գաղթաշխար փոխադրեցին: Սկսաւ նորէն շողալ, բոցավառիլ հայկական բաղմաբարեան սուրը: Հայկերու, Տիգրաններու և վարդաններու վիշապահաւած սուրը հրացայտ:

Փառք և պատիւ հայկական կամքին և հաւատքին և՛ բաղուկին: Արմենական ահեղ զօրութեան:

Զօրութիւն զօրութեանց:

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՍԵՐ ԾՆՈՂԱԿԱՆ

ԶԱԽԵՆԻՍ ԶԱԽՆԸ

Տօքթ. Եղ. Զիզմէճեան

Որով ճիշդ եր, որ կը բնդար
Զայնէր «ընդայ» յար, ծափիկ տար
Յոգնած համբարդ. . այդ հորընծայ,
Մանկիկ Զաւենիս ձայնն էր նա:

Որով օրընմէ այդ դողդողար,
Առնէր շնորհ, ծափէր կամ լար,
Աւազանին Սուրբ Միւրոնայ,
Ո՛հ, վերածնած Զաւենս էր նա:

18 Սեպտ. 1940

(*) Ֆրանսայի մէջ օդափոխութեան վայր մը:

Որով ծափսն այդ լուսարփի,
Դեմքին վրայ ոյր սերն արբի,
Փայլէր անո՛յժ, ձայնէր «մամա՛»,
Տաւալ Զաւենիս կանչն էր նա:

Որով ձայնն էր, որ կը գողար
Թմբուկին հետ որ դողար յար,
Լեռանց մեղէն ի «Մօն Տօր»(*)այ,
Հոգեհաստ Զաւենս էր նա:

Որով գեղգեղն այդ անուշիկ
Որ դալլալէր յուշիկ յուշիկ,
Գարնան սոխա՛կ բերան բանայ,
Ո՛չ հրեօտակ Զաւենս էր նա:

Որով աղօթքն էր սրտաբուխ
Որ մրմնջէր առտուն կանուխ,
Բնե՛ր՛ ձայնովն իր բիւրեղեայ,
Ո՛հ, ջերմեռանդ Զաւենս էր նա:

Որով հոնդիւն սրտապատառ...
Արիւն քամէր սրտէրէ վառ...
Օրհասական կանչէր «պապա՛»...
Արկածամահ... ԶԱԽԱԿՍ էր նա...:

Ասամն. Տօքթ.

Ե՛. ԶԻԶՄԵՃԵԱՆ

ԶԻ ՏԱՐԵԼԻՑՆ Է ԱՅՍՈՐ

(ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ)

1940 տարուայ փետրուար ամսոյս 22ն էր...:

Հողմայոյզ քամի մը երկիրը կը խրովէր և մթնոլորտը կ'ամպոտէր, փոշեխառն տերեւիկները ու թուղթի թերթիկները հողմատատան կը վէտվէտէին օդին մէջ որոնց օդապար թռիչքը՝ սլացքներ կ'առնէր երբեմն վրդովելու համար ս'ա եկեղեցւոյն սիգապանծ խաչին վրայ՝ սարսափէն կտրկամած, ուղեկորոյս աղաւ:

Միջերկրականի տակադոռ փոթորիկները, Գահրէի օդին մէջ կը մարտնչէին...: Քամին կը սուրար խելայեղ՝ սուլելով, աւելելով և քանդելով...:

Արեւ իւր բեկբեկեալ ճառագայթներուն պաղ ցոլքերովը դեռ կը յամառէր գգուել ծառոց և ծաղկանց անհանդարտ կատարները:

Ոսկեճամուկ երկնականարը՝ անսահման հրակոյտի մը բոցերէն հրկիզուած կը բոցավառէր տնիւնի ամպերուն հետ...:

Գիշերը՝ հեռու չէր քողածածկելէ պաղած մթնոլորտը, արեւ տակաւ առ տակաւ կ'սկսէր փախ տալ, թռչնոց ճռուողումը կը դադրէր, բնութիւնը կուլար... սգաւոր սրտի մը պէս... և ուրականը իւր սարսափը կը սփռէր դէս ու դէն...:

Մարդ մարդաքայլ չկար դուրը:

Հոն՝ քիչ հեռուն, իւր անցեալի պերճանքէն մերկացած, աւերակ տան մը ծխացող աւերակոյտին առընթեր պարտէզի մը մէջ հիւզակ մը կար որուն բուխերիկը կը ծխար մոկիսի վախտ երկղներով. մարդու ստուեր չէր նշմարուէր. բայց ապահովաբար իւր թշուառ կեանքը քաշքշող շունչ մը կը չնշէր հոն: Լքուած, անխնամ մնացած այդ քարուքանդ բուրաստանին մէջ սո՛ւքն էր որ կ'իշխէր...: Չորացեր էր հողը, ցամքեր էր ջուրին ալը, վշտին հուրէն ցամքած որդեկորոյս հօր մը նուազուն աչքերուն պէս...:

Փառաւոր անցեալի մը փա՛ռքը պատմող այդ տխրատեսիլ՝ ծաղկանոցին մէջ, չկար ծաղիկ մը որ փայեղճ թառամած չըլլար, վըշտահարի մը մորմոքած սրտին պէս...: Միայն անկիւն մը կար, ուր՝ մահասփիւռ խորշակէն, մազապուր ազատուած, սպիտակափառ վարդեր, կաթնաբոյր շուշաններու և դողրոջուն յայտնիկներու հետ, դեռ

— Մէյրի Աէնկոր ծովափին մօտ բռնուած ձուկի մը փորին մէջ գտնուած է ուխտքիով լեցուն չիշ մը (գորթ):

կը յամառէին ապրիլ տխուր կեանքի մը հոգեարդը՝ սղազգած մայրերու պէս...

Յուրաին, փութին, ոռնացող ուրականին տաթած սարսափին անտարբեր, ձեռք մը կ'երկարեր այդ պարտէզին ցանկապատերուն փշալից մացառուտէին ընդմէջէն, այդ ձեռքը՝ կը ջանար օրհասական այդ ծաղիկներէն փնջիկներ կազմել, զի դեռ կեանքին ցոլքը անո՛յշ կը պլպլար անոր վրայ...

Հիւղակէն անծանօթ ձայն մը կը ձայնէր.

— Ի՛նչ կ'ընես հող, ո՛ր մարդ յենարանդ խախտու է, պատուանդանդ չորցած հորի մը փտտած կափարիչն է խարխուլ, հո՛ր մահ կայ, վտանգ կայ, տե՛ս փշակոյտը պատռէր է կուրծքդ ձեռքերդ ճակատուեր, ճակտէդ արիւնը կը հոսի շիթ առ շիթ. դնա՛, դնա՛ տունդ, արդէն երկինքը իւր բարկութիւնը երկիր կը թափէ... դուցէ վտանգը թաղէ ս'ա աւերակ ու սգաւոր պարտէզին փլատակներուն տակ...:

— Փոյթ չէ, բարի մարդ, փշահիւսակ մացառուտէն խոցոտուած կուրծքիս խայթոցները աւելի խոր չեն, վշտէս հուրէն լափլիզուող սրտիս կոտտացող վերքերէն... ճակտիս և ձեռացս ճեղքերէն արտահոսած կտրմիր արիւնը, այնքան յորդահոս չէ, որքան՝ կարեմէր սրտիս ներքնահոս սև արիւնը... այս խարխուլ կափոյրը ջրհորին այնքան մահափոյր չէ, որքան, հո՛ն պեղուած մահաստուեր դամբանին...:

Թո՛ղ երկինքը կրակ թափէ թո՛ղ բնութիւնը իւր զազրատեսիլ և գեհնամուռնջ երևոյթներովը փոխակերպէ Աստուածային սքանչելեաց ձեռակէտ այս աշխարհը, թո՛ղ ուրականը աւլէ՛, սրբէ ընութեան և տիեզերքի հրաշալիքները...:

... Ես կը քաղեմ այս սպիտակաթոյր ծաղիկներ ու նազելի կոկոնները, տանելու, սփռելու, և ծաղկազարդելու համար դեռափութիթ Զաւէնիս թարմ հողակայտը, որ ահաւոր արկածի մը ուրուհանէն... վազաժամ զգետնուած, իւր յաւիտենական քունը կը ննջէ Մարմինայի ազգային գերեզմանատունը...:

Արիւն... վէրք... ուրական... ոչինչ կ'արժեն քան որդեկորոյս ճնողի մը վշտակոծ ու աղեկէղ սրտին մորմոքը...

Լուռ կեցի՛ր, մա՛րդ բարի, որ քաղեմ ծաղիկներս...: Զի արկածամահ հէ՛ք որդեսոյ՝ տարելիցն է այսօր...:

Ատամբժ. Տօքթ. ԵՂ. ՃԻՉՄԷՃԵԱՆ

22 փետր. 1940 Հելիոպոլիս

Ե Ր Ա Ջ Մ Ը...

Առաւօտու մթնշաղն էր:

Պերճապայծառ լուսինը՝ իւր արփաւէտ շրթներուն համբոյրն էր դրոշմեր արծաթափայլ ծովուն անդորը մակերեսին վրայ: Կապուտակ երկինքը, մարուող աստղերուն աղօտ կայծկլտուքը կը մողէր երկնականմարէն դէպի լուսաշող հորիզոնը, ուր՝ անծայրածիր ծովն ու անհունի ամպերուն ծուէններդ սպիտակաթոյր, գիրկընդխառն, կ'ողջունէին այդը՝ նորածագ արշալոյսին...:

Գեղածիծաղ առաւօտը զարթներ էր. մթազգած գիշերը ամօթխած խոյս կուտար արտորնօք հարսնացեալ արշալոյսին ճաճանչազարդ ճառագայթներէն շլմորած...:

Սորչակն յաղթահար զգետնուած չարագործի մը հանգոյն յաղթական սիւքը հեշտօրօր՝ սլար էր բռներ անոր դիակին վերև յաղթապանծ...:

Զեփիւռն անո՛յշ կը չոյէր դէմքը տփռոյն այն «անծանօթ»ին որուն աղ-պղպեղ մաղերը կը ծփոյին տրտմադին անոր քաղցրաշունչ զգուանգին ներքև...: Ան միայնակ նստած ծովափնեայ հաստաբեւտ ժայռի մը վրայ, թաղուած էր խոհճեն երևակայութեանց աղջամուղջիկն մէջ...: Ժպիտի չնօրճ խոյս էր տուեր իւր անբառառ շրթներէն տխրաթախած սրտի մը արտայայտութիւնը իւր դրո՛շմը գետեղեր էր անոր տխրամած դէմքին վրայ...:

Լուռութիւնը իւր իշխանական մականն ի ձեռին կը տիրապետէր ամենուրեք...: Մարդիկ և անասունք հլու հպատակներն էին անոր. միայն թեթևադիկ ճնճղուկներու երամի մը ճճուռմը կը համարձակէր պղծել հարսնացեալ առաւօտուն հեշտալի կուսութիւնը:

Դաւար. գեղ մարդն ու կանանչազարդ մարդապետները կարծես քէն են բռներ, տիեզերքի ստեղծագործութենէն մինչև այսօր Աղեքսանդրիոյ աւազափերուն հետ...: Ուրեմն, օգոնը չէր որ կը թրջէր անուշաբոյր հովին առազազտ պարզած ա՛յն կուրծքը. կուրծքը վըշտալից ու կարեմբեր, որ ապահովաբար սղաւոր հօր մը արինաքամ սիրան էր օր կը բաքախէր անոր ներսիդին... այլ ծովուն գոլորշացումէն առաջ եկած ջրաչոգին էր թանձրացեալ օր կը չողակաթէր անոր տխրաթախած աչքերուն աղի արտադուացը հետ գիրկընդխառն, թրջելով անոր թախմալից դէմքն ա՛լ կուրծքն ալ տառապահիւծ...:

Յանկարծ փոքր շարժում մը կը տեղափոխէր «անծանօթ»-ին դրութիւնը. իւր խուզարկու աչքերուն ցոյժը լուսարձակ կարծես խորասուզել կ'ուզէր, ծովուն խորը, մինչև անոր յատակը, և իւր բազկադնդերները ջլապինդ պրկած, դողահար, կուզէր անոր արդանդէն դուրս քաշել մանուկ մը թոմպուլիկ ու թոթոշիկ որ իրը եղած ըլլալ կը կարծէր...

Լեալուսինը ծոյն էր ինկեր թէ ծովը լուսնոյ մը ծնունդ էր տուէր յապաղուն վեցուկէսամեայ վարդ-մանուկ մը յոյս ախարհ ընծայելով:

Մովը խաղաղ էր... օդը անվրդով... քնութիւնը անդորր... մինչ «անծանօթ»-ին սիրան էր անգոհ... Միայն ծովուն մէջ այս լուսապիւռ մանուկն էր որ կը խայտար անմեղունակ ու ժպտունակ... Թաւաքիւր աչքերը խտուտիկ կայծակի շանթեր կ'արձակէին դէս ու դէն: Երկնային դուարթնոց փաղանքէն առաքուած հրեշտակ մ'էր ան, որուն սրբալոյս շրթներուն վրայ Աստուածային շնորհաց կնիքը դրոյմուած էր... խարտիշագեղ վարսերը հերարձակ կը վէտվէտէին ծովուն լմակերեսին վրայ կը խորասուզուէր խորը, կը ծփար վրան՝ ջուրի այդ գանգուածին, վախու սարսափ ազդեցով «անծանօթ»-ին...

Երկնառաք հրեշտակին լուսնոյ վերջացած իր հագուած էր ան մաքուր վարդագոյն գոգնոց մը... որուն վրայ արդձակը պրկուի ծալքերը պահած էր անեղծ, այդ գոգնոցը կը ծածկէր լայն թիկունքը և փափկասուն կուրծքը այդ չքնաղ երեխային, որուն Բանինք գըլխարկին վրայի արեան հետքեր... չկային անհեռացներ էին... Դողդող քայլերով մօտեցաւ այդ «անծանօթ»-ին իւր բոցարձակ աչքերովը խորագնին դիտեց զայն. վարանեցաւ... տատամեցաւ... և անշարժ մնաց քարացած... յետոյ... ճանչցաւ զայն... բազկատարած, ընդոստ խոյացաւ ու նետուեցաւ անոր ցաւատանջ կուրծքին վրայ գոչելով. — հայրիկս, հայրիկս, որչափ կարօտեցեր էի քեզի... և իւր թաւաւորթ բազուկներուն մէջ սեղմեց անոր ցաւատանջ գոգնին, իր վարդագեղ այտերը փափուկ ու տաքուկ սեղմեց հոգեին անոր տոգոյն այտերուն վրայ... «Անծանօթ»ը նոյնպէս ճանչցեր էր զայն. տարասուտաբար աչքերով լալահառաջ ընդառաջեց, դրկեց կարօտագին և սեղմեց իր բազկացը մէջ այդ փոքրիկ հրեշտակը գոչելով. — զաւակս, զաւակս, զաւակս, ե՛ս ալ շատ կ'աքօսեցած էի քեզ ամեն

Ի Մ Մ Ա Հ Հ

Լսեցե՛ք Հայեր աւեր Վաթանի Յեսին պաշգամը Մայր-Հայաստանի

Եթէ թուրքը դարուց ոստի,
Յոխորտանքին մէջ գինովի
Դարձեալ կ'ընէ կուրծքս ոտնակոխ
Փոխարկած զայն արեան ծովի,
Իմ սիրական թշուառ որդիք
Հայե՛ր, չըլլայ որ խոովիք,
Գիտցե՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ որբեր ծնողազրաւ
Կը քաշկըռտուին նօթի ծառաւ,
Թէ ամէն դի վիշտ ու ցաւեր,
Թշուառութիւն, քանդ ու աւեր,
Իմ պաշտելի քամբախտ որդիք,
Հայե՛ր, չըլլայ որ վրդովիք,
Գիտցե՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ եղբարք ձեր բիւրաւոր,
Տարագրութեան սև ուխտաւոր
Գացին, կորան, մեռան և դե՛ռ
Կը ստուարանայ անոնց շարքեր,
Տառապակոծ իմ խեղճ որդիք
Հայե՛ր, չըլլայ որ սրամտիք,
Գիտցե՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ անխիղճ, լիրբ Եւրոպան,
Կ'ուզէ տեսնել զիւր լեռիկ, խոպան
Կոյտ մը միայն աւերակաց,
Հայ քնակչէ զուրկ անկառկած,
Փախըստական իմ հեղ որդիք,
Հայե՛ր, չըլլայ որ երկմտիք,
Գիտցե՛ք որ դեռ կենդանի եմ:

Օր աչքերս արցունք ու սրտէս արիւն կը քամուէր... հոգեակս...

Զարթուցիչ ժամացոյցիս ճշարձակը, խապոտ, եկաւ սթափեցնել զին առաւօտեան տխրանոյ՛լ ժուռէս, չկա՛ր լուսինը հարսնադեղ, չկա՛ր ծովը կապտագեղ, չկա՛ր երկինքը աստղազարդ, չկա՛ր այդ փափկասուն հիւնտակը լուսապայծառ, աւաղ, չկար ինքը՝ արկածամահ որդիս՝, տարաբաղդ Զուռէ՛նս, բազկացս մէջ...

Միայն, այտերէս վար սահող արցունքն էր որ կը մնար բարձիս վրայ լճացած...

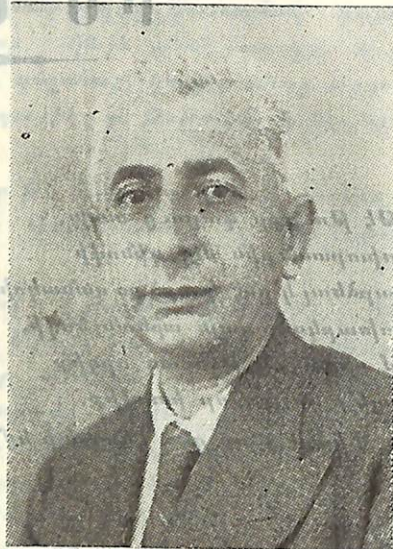
Ափսո՛ս, երազ էին այդ ամենը...

Ասամբարոյժ — Տօրք.

Հելիոպոլիս

ԵՒ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆ

Եթէ աշխարհն իսկ ընդհանուր,
Կ'ուզէ կոխել Հայն առաթուր.
Եւ դաշնակցած իրարու հետ
Ձանայ ջնջել զիս առ յաւէտ,
Իմ քաջարի ազնիւ որդիք
Հայեր, չըլլայ որ դուք տրամիք,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ.

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԻԿԵԱՆ (ԲՈՆԵՐՈ)

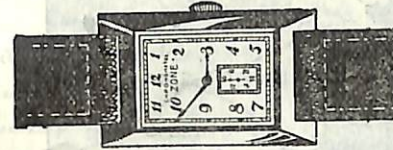
Բայց երբ տեսնեմ որ իմ որդիք
Ըլլան հեռու և կամ մօտիկ,
Դարձեալ նոյնն են, հինին նման
Իրարու հետ անմիաբան,
Մէկը զմէկու հանդէպ օտար,
Ցուրտ, անտարբեր, ատելալատ,
Որոնք չունին սէր, միութիւն
Տկարներու զէնքն անըկուն,
Տեսնեմ զիրենք բարթի, բարթի,
Ամէնքն առած հով վարպետի,
Իւրաքանչիւրն հաւնած գլխուն
Ուզէ տիրել անտէր նաւուն,
Մէկ շինուածին տասը քանդող
Բիւր քանդածին ամէնք բանթող,
Տեսնեմ ազգրս այսպէս բաժան,
Միմեանց քէնոտ, անհաշտ, դաժան

Որ թշնամին իսկ զարմացնէ,
Ա՛լ կըտրեցէք յայսը ինէ,
Ա՛լ մոռցէք զիս, դրէ՛ք ի շերիմ,
Զի այն ատեն ես կը մեռնիմ:

Զակազիկ ՌԱՌԻԼ ԲՕՆՇՕՆ

ՄԻԱՑՆԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ անկտրական պաշտօնատունը վա-
ւերական վիճակագրութեանց վրայ հիմնուելով, կազմած է անդործ
մարդոց թիւը ամբողջ Եւրոպայի մէջ, և Ռուսիան դուրս ձգելով,
որուն քանակը կը հասնի հինգ միլիոնի:

Անգլիա և Գերմանիա իւրաքանչիւրը ունին երկու միլիոն ան-
գործ: Անցեալին մէջ գերման պետական գանձը իբրև նպաստ ան-
գործներու համար ծախսեց 300 միլիոն տոլար, իսկ անգլոքոթեան
ապահովագրութեան համար անգլիական կառավարութեան վճարում-
ները հասան 260 միլիոն տոլարի:

ՖՐԱՆՍԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
(ԱԹԱՊԱ, ԷԼ, ԽԱՏՐԱ, ԳԱՀԻՐԷ)

ՈՒՐ ԿԸ ԳՏՆԷՔ ԱՇԽԱՐՀԱՀՈՉԱԿ

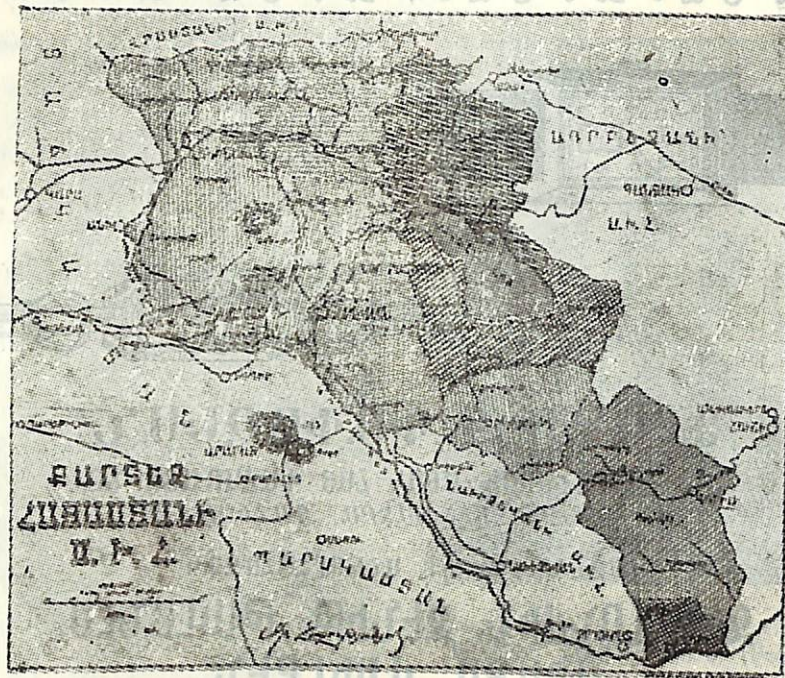
**ԶՕՆ, ԼՕՆԺԻՆ, ԶԵՆԻԹ, ԹԱՎԱՆԵՍ,
ԱՐԱՔՍ, ՎԻԻԼԲԵՆ**

մարմաներով ու բանց եւ կանանց ժամացոյցներ

ԱՐԵՒԻ ԵՒ ԲԺՇԿԱԿԱՆ «ԶԱՅՍ», ԵՒ «ԳՐՈՒՔՍ», ԱԿՆՈՅՆԵՐ
ԻՆՔՆԱՀՈՍ ԳՐԻՉՆԵՐ ՓԱՐԲԷՐ ԵՒ ՔՕՆՎԷՐ ՍԹԻՎՈՐԹ

Եթէ հայ եւ իրապէս դուն,
Բարեկեցիկ կամ մեծատուն,
Պէտք է դիմես այո՛, արդ դո՛ւն
Մեր Փափագեան վաճառատուն
Ուր պիտ' գտնես ամէն հասակ
Ժամացոյցներ տեսակ տեսակ,
Մանրեղէններ նաեւ անոնց
Ամէն կարգի, նոյնպէս սկնոց,
Նուէրներ նաեւ յատուկ
Առարկաներ հոն գտնէք դուք,
Հոն պատրաստուին իսկ լուսագոյն
Ակնոցներ ալ տես գոյնզգոյն,
Զայս և Քրուքս մարքաներով
Եկէք տեսէք ձեր աչքերով,
Հոս կը ծախուին, այո՛, միտակ
Փոքրաքանակ, մեծաքանակ,
Եթէ կայ բան մը հաճելի
Գիններն ալ են խիստ մաշկելի,
Գաւառներէ եղած խնդրանք
Գործադրել մենք փութով կրնանք

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Համաշխարհային ահաւոր մեծ պատերազմէն վերջ էր որ 1918 Մայիս 28ին հիմնուեցաւ Հայաստանի հանրապետութիւնը. Առաջին անգամ Վանի մէջ, նախագահութեամբ Արամի և անկէ վերջ Երեւան եղաւ հայ հանրապետութեան կեդրոնը. Բայց 1920ին ռուսական ներքին յեղափոխութեան պատճառաւ Ան մտաւ ռուսական գերիշխանութեան տակ և երկիրը մտաւ համայնաւար կարգերու ներքեւ. Ներկայիս Հայաստան առանձնապէս ինքնավար հանրապետութիւն մըն է՝ կապուած դաշնակցային կապերով Ռուսիոյ հետ:

Հայաստանի տարածութիւնն է 30 հազար քառակուսի քիլոմէթր և ունի 1,200,000 բնակչութիւն մը որուն հարիւրին իննըսունը կազմուած է հայերէ:

Իր սահմաններն են հիւսիսէն՝ Վրաստան, Արեւելքէն՝ Ատրպէյճան, հարաւէն՝ Երասխ գետը ու Պարսկաստան իսկ Արեւմուտքէն՝ Թրքական Հայաստան:

Հայաստան ընդհանրապէս ըլլալով լեռնային երկիր մը իր գլխաւոր լեռները են Գեղարքունեաց, Արեւիք և Զանգեզուրի լեռները:

Հայաստանի արեւմտեան և հարաւային սահմանները կ'եզերէ, անուանի Երասխ գետը, որուն գլխաւոր ճիւղերը կը կազմեն Հրազդան, Գառնի ջուր, Ախուրեան, Քասախ և բարգուշար. Իսկ իր գլխաւոր լիճն է Սեւանայ լիճը. Ասկէ զտու կան նաեւ քանի մը փոքր լիճեր որոնք կը կոչուին Գարակէօլ, մեծամօրի, ծովակ, Գառնոյ արփա լիճ: Հայաստան տեղ տեղ լեռնային ըլլալով, ծածկուած են անտառներով և արօտատեղիներով. դաշտային մասերու մէջ կարտադրուին ծխախոտ, բամպակ, արմատիք, խաղող և անմահական ամեն տեսակ պտուղներ, որոնց մէջ նշանաւոր են դեղձն ու ծիրանը: Ալլահ վերտիի և Ղափանի շրջաններէն կեղնէ լաւ պղինձ իսկ Արթիկի շրջանէն շինութեան քարեր:

Հայաստան ճարտարարուեստի տեսակով ներկայիս հսկայաքայլ յառաջդիմած է, իր ունեցած առատ ջուրի շնորհիւ Երեւանի Լենինականի, Զորագէտի, Քանաքեռի և Ալլաւիբերտի կայաններուն մէջ հաստատուած են բազմաթիւ ելեկտրակայաններ, որոնց արտադրած ուժով կը գործեն մեքենաներն ու գիւղերը:

Հայաստանի մէջ հիմնուած են այսօր բամպակ մանելու և հիւսուածեղէնի գործարան մը, նոյնպէս օճառի և ձեթի գործարաններ:

Երեւանի մէջ ալ հիմնուած են կաշիի, օճառի, գոնեակի և գինիի գործարաններ, Անուանի են Արարատ գոնեակի և գինիի գործարանները ինչպէս նաեւ պահածոներու և պանիրի գործարանները, Բաց աստի ան ունի մետաղագործարան և մեքենական գործարան երեք մասերէ բաղկացած, ձուլարան և դարբնոց:

Երեւանի մէջ կառուցուած է ներկայիս (քառուշուք)ի ձգախէժի գործարան մը որ բովանդակ կովկասի մէջ առաջինն է գրեթէ, Հայաստանի մէջ ռուսմը պարտաւորիչ է որով երկրին զանազան քաղաքներու և գիւղերու մէջ մանաւանդ բացուած են բազմաթիւ նախնական ու երկրորդական վարժարաններ:

Այսօր Հայաստան ունի իր համաբաւար համալսարանը ևս. զանազան ճիւղերէ կազմուած, որմէ դուրս կուզան մանկավարժ գիւղատնտես ճարտարապետ, առեւտրական, անասնաբոյժ և որսւն շրջան է երեք տարի:

Երեւան ունի իր մասնաշատուկ երաժշտանոցը պետական թատրոնը թատեալարանը ինչպէս ինչպէս նաեւ իր համաբաւար մատենադարանը 400,000 գիրքերով լիք:

Հայաստան բաժնուած է 26 շրջաններու: Ասոնցմէ դուրս կը

ՏԻԱՐ ՅՈՎԷԼ ԿԱՐԻՆԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ՀԱՄԱՅՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԻԱԿ ՀՐԱՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐԸ

Հրախաղողի թեանց սոյն հետաքրքրական արուեստը հիմնուած է 1900ին հրամանաւ նախկին Նըտիվ Ապպաս Փաշայի և վաւերացուած ներքին գործերու նախարարութենէն, Պ. Կարինեան ժամանակին արժանացած է պատուանոցներու (քովիթէ տէ ֆէթ տը լ'Ավէնրման Ուրտիվեալէ և Սօսիէթէ Բոյալ տ'Ակրիքիթիւրէ), որուն նախագահ վեմ. Օմար Թօսուէն և Տնօրէն վեմ. Ֆուատ Ապպա Փաշայի ստորագրութեամբ ու ստացած է Պ. Կարինեան նաև պատուոյ փառաւոր վկայական մը 1936ին, որ արդարև պատիւ է ոչ միայն Պ. Կարինեանի նաև հայ համայնքին:

ԱՐԱՄ Հ Տ. ՄԱՆԱՎԵԱՆ

— ԷՆԺԷՆԵՕՐ —

(Ներկայիս քրեանայ զինուոր)

Եղբորորդի Սարկաւազին, ծնած է Կ. Պոլիս, Գատըգիւղ, Ֆէնէր Եօլու:

Կեդրոնականի փայլուն շրջանաւարտներէն ըլլալով՝ իր անտիպական հասակին մէջ, պատիւ կը բերէ իր պատկանած ցեղին:

Մնան բացառաբար Երևան և Լենինական քաղաքները. որոնք իրենց առանձին վարչութիւններն ունին:

Կառավարական վարչաձևն է խորհրդայնացած հանրապետութիւն խորհ. Հայաստանի կառավարութեան մայրաքաղաքն է Երևան (170000) բնակիչով, որ կառուցուած է Հրազդան գետին վրայ, շրջապատուած խաղողի այգիներով և պտղատու ծառերու պարտէզներով որով կուշած են զայն «Այգիներու քաղաքը», միանգամայն իսկ իրմէ 7 քիլմ գէպի հիւսիս կառուցուած է Քանաքեռ Ամառանոցը:

Երևանի աւաններն են Նոր-Արաբկիր, Նոր-Մալաթիա, Նուպարաքէն, Նոր-Սեբասիա, Նոր-Խաթբերք եւ Նոր-Բիւքրանես. Ժողովուրդը կ'ըբաղի հոս գուլպայագործութեամբ, այգեմշակութեամբ պարտիզպանութեամբ և ին.:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

(ՏԱՐՈՆՈՅ ՍՈՒԱԿ)

(1878-1939)

Փարիզի մէջ մեռաւ տարաբաղդ երգիչ Շահ-Մուրատեան՝ երեսուն և հինգ տարիներ իր քաղցրահունչ ձայնով Հայն ու Հայաստան երգելէ վերջ:

Պարթև հասակով, թիկնեղ, առողջ ու ջղուտ մարմնով. առատ, սև ու սրտուր բաշը դէպի յետ՝ ուսերն ի վար յարդարած. հայկական արծուեռունք քիթով. մեծկակ, վառվռուն և գեղ ծովագոյն աչերով. լայն ձակատով. թուխ ու նուազ բոլորչի դէմքով — ահա մեր քաղցրանուն Արմենակը:

Խրոխտ ինչպէս Մշոյ լեռները — միշտ շէնչող, զուարթ ու համեստօրէն ընկերական. Գողցրաբարոյ իր սրտէն ու հոգիէն սակայն յանկարծ բարկացայտ, բուռն արտայայտութիւն: Համակրանք, տաք ու անկեղծ սէր հանդէպ ծանօթին. ու մէկէն խորչանք, անակնկալ

խուսափուք իր խօսակից բարեկամէն. ահա իրար-ներհակ գիծեր Շահ-Մուրատեանի հոգեկան աշխարհէն:

Ուսած է Մուշ՝ իր ծննդավայր, ապա Էջմիածնայ ճեմարանն ու Եւրոպայ: Ցարական յեղափոխութեան օրերուն բանտարկուած, քշուած Կովկասէն: Ուսուցիչ եղած է Մուշ ու Կարին. կազմակերպած ու ղեկավարած է երաժշտական խումբեր, ամենէն տեւի սիրած է մեներգել:

Իր հնչեղ, զօրաւոր ու քաղցրալուր Թեմօրի ձայնով նոյնիսկ Փարիզի դժուարահաճ հասարակութեան հիացման արժանացած է:

Շրջնով երկրէ - երկիր, ուր տեղ հայ գտաւ, գովեց ու երգեց Հայրենի հողը, գետեր, լեռներ, լիճեր, ծառն ու ծաղիկը, դաշտն ու գիւղօրայք ու գարնանաբեր թռչուններ:

Վանայ ծովի, Մայր Արաքսի, Ալակետաղի և Պէնկէլի իր անոյշ մեներգներով թունդ հանեց ու յուզեց շարունակ հայրենաբաղձ սրտեր ու հոգիներ:

Ամենափարեւի «Հայաստան երկիր դրախտավայր» երգել Արմենակի ինքնամոռաց յուզումի քաղր ու եզակուն պահն էր - Սոխակն էր ան որ իր սրտի ու հոգիի գաշնաւոր թելերով կ'եղանակէր, կ'երգէր ու կը ձայնէր կտորմիր վարդը՝ բուռն խանդավառութեամբ:

Տղա՛ լա՛օ, ըսաւ օր մը, «Էդ Հաճի Ալոնց լամուկներ զմեր հնձան քակեր, դուռն ու պատուհաններն ալ տարեր վառեր են: Դրամ եմ դրկած մօրս առաջուտնէն տեւի՛ լաւը շինելու համար. կ'երթամ ու հոն կը նստիմ: Ի՛նչ տեսարան: Մեր այգիի այդ բարձունքէն կը տեսնեմ Մշոյ դաշտն ու դուրան, որու մէջ տեղէն կ'անցնի Մեղրա-գետը: Ծիւղ գիմացս կ'իյնայ Մեսրոպ վարդապետ (հոգիկ գիւղ) ու Սահակ հայրապետ (Աշտիշատ) ձախ կողմն է իննականն լեռներու վրայ Ս. Կարապետի (Մամիկոնեանց Շիրմներ) ու Ս. Օհաննու վանքը աջիս է Սատղնբերդ ու Թարգմանչաց վանք. եթէ ետ դառնամ կը տեսնես՝ Մուշեղաբերդն ու մեր Սասուն իր Սուրբ Մարտիկով: Առաւօտ կանուխ երբ քիչ մը հեռու դիտեմ, կը տեսնեմ Միփոնա-տարն ու Վանայ ծով: Եթէ դիտակով ա՛լ նայիմ, Էջմիածինն ու զոյգ Մասիսներն ալ պիտի տեսնամ, վստահեղիր որ Աստուծոյ դրախտն է որ պիտի մանամ:

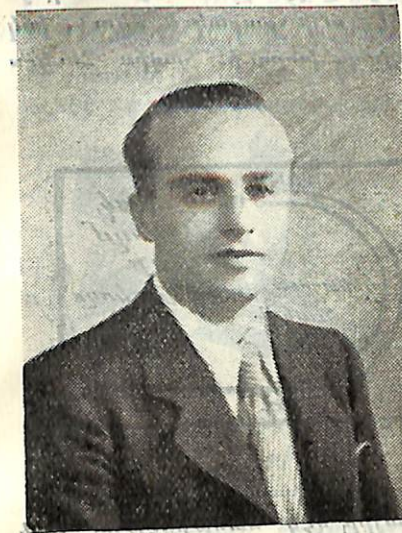
Անմոռանալի Արմենակ, խօսեցար ու խօսեցար բայց՝ դժբաղդ օրեր և մահուան մանգաղը զրկեցին քեզ սիրածդ դրախտէն, սակայն այժմէն թող հրճուին աճիւններդ. քանի որ Տարօնցի հայրենակից-ներդ խոստացան անպայմանօրէն հոն, Սուրբ հողին մէջ հանգստացը-նելու յոգնած ոսկորներդ:

12-11, 940 Գահիրէ

ՄԱՄԿՈՒՆԻ

ՄԻՆԱՍ ԵՐԷՅԵԱՆ

Բնիկ Ակնայ Կամարակապ գիւղէն, ծնած 1901 Սպրիլ 4ին, իր նախակրթութիւնն ստացած ըլլալով տեղւոյն Արամեան Ազգ-վարժարանին մէջ, իր ուսուցիչն եղած է Գեղամ Արծրունի:

1919ին Չինադագարին կ'անցնի Պոլիս և կը մտնէ ֆալսիւթէի Ուսուցիչ Բրոֆէսէօր Ակամէմսօն Եռանիտեսի քով, իբր մեքանիսիէն քանթիս և ուր նախնական արուեստի հիմը կը դնէ:

1923ին կ'անցնի Եգիպտոս ու հոն, կը գործէ Տօք Արթին Փա-փազեանի քով, ճիշդ երեք տարի: Եւ ապա կը հիմնէ իր անձնական չքեղ աթիլիէն որ մինչև օրս կը շարունակէ, ունենալով իր ընտրանի ամեն ազգէ յաճախորդները: Իբր վարպետ առաջնաշար Տիար Մինաս Երէցեան հետեւած ըլլալով նորոյթ-ներու, կը շինէ ոսկի պոչներ, ինչպէս նաև ամեն տեսակ նորոյթներ հիանալի տեսակէն, իր գործատեղին է Փասաօ Գամէրսիալ Ֆուլաթ 1, Թիւ 4 Գահիրէ:

ԸՍՑ ՎԻՆՆԱՅԻ ԲԺԻՇԿԻ ՄԸ

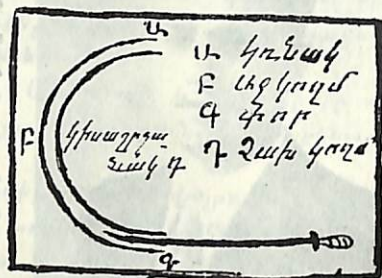
(Սոյն ամիսներուն մէջ ինչ հիւանդութիւններու ենթակայ է մարդ)

Յունվար՝ կարմրախտ, Փետրվար՝ ջերմ, Մարտ և Ապրիլ՝ Թոքա-տապ, Մայիս՝ Աղմ և կոյր աղիքի հիւանդութիւն, Յունիս՝ լեարթի (սև թոք) Յուլիս՝ Սրտի հիւանդութիւն, Օգոստոս՝ գաղտնի հիւանդութիւն, (Սեպտեմբեր և հոկտեմբեր) հարբուխ որ կը սաստկանայ հոկտեմբերին, նոյեմբեր չիկայ, Դեկտեմբեր՝ մարտդական խանդա-րուամբ:

ԱՃՊԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒՐԸ ՓՈՐԸ ԽՈԹԵԼ ԵՒ ԿՈՆԱԿԵՆ ՀԱՆԵԼ

Կիսաշրջանակաձև թիթեղեայ տափակ խողովակ մը և անագապղինձէ մէկ մէթր երկայնութեամբ սուր մը շինել տուէք. սակայն այս սուրին շէղբը թանձր ըլլալու չէ, այլ բարակ և ճկուն, իսկ լայնութիւնը այդ շէղբին որ փորը պիտի խորուի, հազիւ շուկէս

սանթիմէթրի չափ պէտք է ըլլայ: Ծայրը մէկ սանթիմէթրի չափ ծռեցէք թեթեապէս. թիթեղէ կիսաշրջանակաձև այդ պատեանը մէջքերնուդ (աջ կողմը) անանկ մը կապեցէք որ ծակին մէկը ստամոքանուդ իսկ միւսը կոնակնուդ վրայ դայ: Յետոյ ֆանէլանիդ հագէք. բայց թիթեղի խողովակին երկու ծայրերու ծակերուն կողմի եկած տեղերը մէյժէկ մեծ ծակեր բացուած և ֆանէլային գոյնով թուղթեր փակցուած ըլլան: Այս ամէնքը պատրաստ ըլլալէն վերջ յայտարարեցէք թէ սուրը փորերնիդ խոթելով ծայրը կոնակնուդ դուրս պիտի հանէք. ուստի պէտք է ներկաները չի յուզուին: Ապա առէք սուրը և երախակալը (կոթը) գրասեղանին վրայ դնելով չեղբը երկու ձեռքերնուդ մէջ առած զգուշութեամբ ծայրը ձեր փորի կողմէն խողովակէն ներս խոթեցէք կամաց կամաց, Ուշադրութիւն կ'ընէք որ շէղբին ծայրին մօտ բռնած ըլլաք միշտ որպէսզի ներս մղած ատեննիդ սուրը դժուարութեամբ ներս չերթայ: Յայտնի է որ՝ սուրը խողովակին ներսի կողմէն անոր ուղղութեան հետեւելով միւս ծայրէն դուրս պիտի ելնէ ու պիտի ձակէ ֆանէլին թուղթը: Երբ այսպէս 15 սանթիմէթր դուրս ելնէ իբր թէ ցաւեր կ'զգաք

վայ վայ ըսելով և ձախ ձեռքերնիդ ետենիդ կը տանիք ու սուրին դուրս ելած մասը որ ծռու դիրքով դուրս ելած է կամաց կամաց կը շտկէք, իբր թէ սուրը փորերնիդ մխելով չեշտակի դուրս ելած է կոնակնուդ. երախակալը (կոթը) արդէն ինքնին պէտք է այդ ուղղութիւնը առած ըլլայ ձեռքերնուդ մէջ ինչպէս կերև պատկերին մէջ:

ՇԻՇ ՄԸ ԳԻՆԻՈՎ ԼԵՑՈՒԵԼԷ ՎԵՐՋ
ԿՈՏՐԵԼՈՎ ՄԷՋԷՆ ԱՂԱԻՆԻ ՊԻՏԻ ԵԼՆԷ

Երեք -- չորս լիդր գինի կամ ջուր առնող չափազանց սև շիշի մը յատակը կտրեցէք շրջանակաձև հրաշէկ երկաթով մը, այնտեղէն ուրկէ կտրել կ'ուզէք, յետոյ սուր բերնով փոքրիկ մուրճով մը կտրուած յատակին մէկ եզերքը կամաց կամաց կտրելով, կիսալուսնաձև ծակ մը բացէք, շիշին մէջ աղանի մը դնելէ վերջ, յատակը փակցուցէք սոսինձով մը: Յատակին եզերքը բացուած կիսալուսնաձև ծակէն մինչև շիշին բերանը դրուած ձգախէժէ խողովակի մը վերի ծայրին կցուած ըլլայ ձագար մը, ըսելէ ձագարը շիշին բերանը դրուած պիտի ըլլայ, Չըմոռնանք ըսել որ խողովակին վարի ծայրը պէտք է կիսալուսնաձև ծակէն դուրս ելած ըլլայ: Ձեր մասնաւոր գրասեղանին վրայ անանկ մը դրէք շիշը որ անոր յատակի ծակը հանդիպի գրասեղանին վրայ բացուած քիչ մը աւելի մեծ ծակի մը: Այդ ծակէն ալ լայն խողովակ մը իջնէ բեմին տակ և կամ ծակին տակ հաստատուած ըլլայ չորս հինգ լիթր ջուր առնող աման մը, իսկ գրասեղանին չորս կողմը կտուով ծածկուած ըլլայ: Բեմին ետեւէն ուրիշ շիշով գինի բերել տալով մասնաւոր գովեստներով կը կարգաք և կը պարպէք ձեր աղանաքնակ շիշին ձագարէն ներս: Յետոյ զայն վերցնելով, դարձեայ պէտք եղած գովեստները կ'ընէք ու ձեր ձեռքին մոզական գաւազանով որ երկար է. կը զարնէք շիշին բաւական ուժգին, (կտրելու չափ). «Հասկցա՞ք» պօռալով, իբր թէ ակամայ այդքան ուժով զարկած կ'ըլլաք, և դուք ալ կը զարմանաք «այ» բացազանչելով՝ երբ կը տեսնէք թէ շիշը ջարդ ու փշուր եղած է և աղանի մը սաւառնիլ սկսած է ի մեծ զարմացում հանդիսականներուն: Միայն շիշը կտրելուն և աղանին թռչելուն պէս, առանց ժամանակ կորսնցնելու շիշին յանկարծական կտրելէն քիչ մըն ալ վախնալու կեղծ ձեւեր առնելով՝ շիշին կտրելուածքները շուտով գրասեղանին ետեւի կողմը նետեցէք՝ ձգախէժէ խողովակը չի ցուցնելու համար: Ձգախէժէ խողովակին տեղ եթէ ապակիէ խողովակ ընտրէք, աւելի լաւ կ'ընէք:

ՆԱԶԱՐ Յ. ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆ

Եզրկատահայ Գաղութին ամենէն սիրուած ու միշտ յարգուած դէմքերէն էր ողբացեալ Նազար Նազարէթեան, որ որդին էր հան-

րածանօթ հանգուցեալ Յարութիւն Նազարէթեանի Բնիկ այնթապցի, որ հիմնադիրն էր Աղեքսանդրիոյ մէջ «Արթին Նազարէթեան» աւանդու ծանօթ Սիկարէթի ֆապրիքին որուն մահէն վերջ ողբացեալ Նազար իր Եղբոր Տիար Նշան Նազարէթեանի հետ կը շարունակէր իր բարեհամբաւ հօր, այդ ձեռնարկը:

Ողբացեալ Նազար ծնած էր 1876ին, դեկտեմբեր 25ի Այնթապի մէջ: Որ 1895 հայկական գէպքին իր ծնողքին հետ եկած հաստատուած էր Աղեքսանդրիա:

Եւ մեծ ձեռներէցութեամբ նեցուկը և աջակիցը եղած էր իր երջանկայիշատակ հօր, նուիրուած ըլլալով ծխախոտի արդիւնաբերական գործին: Այլ, աւագ դժնդակ մահը վերջ կը դնէր իր խոստմնալից կեանքին 1940 յունիս 21ին, և կը թաղուի Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Գերեզմանատան մէջ ի Շաթալի, թողելով իր ետին ընտանիքն ու երեք խոստմնալից զաւակներ, Արթին, Ժօրժ և Լեոն որոնցմէ առաջինն Յարութիւն իր հօր մահէն ամիս մը վերջ կը կնքէ իր մահկանացուն:

Այժմ իր երկու հարազատները, Ժօրժ և Լեոն Ն. Նազարէթեան իրենց հօրեղբոր Տիար Նշան Նազարէթեանի հետ կը շարունակեն իրենց հօր այդ արդիւնաբեր գործը, չինելով իրենց գերդաստանին և հայ համայնքին համար պատուաբեր համբաւ մը:

Ապագային՝ յոյսն է միայն

Առանց յոյսի կեանքն է ունայն.

ԼՈՒԹՅԻԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱԶԱՐ ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆ

Բնիկ Եզրկատահայ:

Յուսալից և խոստմնալից պատանի մըն էր Յարութիւն, Նազարէթեան գերդաստանի շառաւիղներէն որ աւարտած ըլլալով Աղեքսանդրիոյ Վիքթորիա Գօլէճը, ապա 1924ին Ամերիկա անցած ու Պօսթընի վաճառականական դպրոցը աւարտելէ վերջ 1932ին կը վերադառնայ Աղեքսանդրիա, ու 1940ին յուլիս 18ին, չարաղէտ հիւանդութեան մը ենթարկուելով կը կնքէ իր մահկանացուն ի խոր սուգ համակելով ծնողքն և երկու եղբայրներն ու պարագաները:

ՔԻՄԻԱԿԱՆ

ԱՌԱՆՑ ԿՐԱԿԻ ԲՈՆԿՈՂ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

— Լուսածնին (ֆօսֆօր) օդին մէջ մնալով անկէ թթուածին կազը կը քաղէ և անոր հետ միանալով կը բռնկի: Այս մարմինը ջուրի մէջ կը պահեն:

— Նմանապէս լուսածնին՝ Բլօն կազին մէջ մտնելով կը բռնկի: — Արսէնիքի (Ջառեկ) նուրբ փոշին Բլօնին մէջ կը բռնկի — Շիշի մը մէջ եղող Բլօնը և ջրածին hydrogene կազերը արեւին լոյսը տեսածնուն պէս կը պայթին:

— Բօթասիւում անուն մետաղները կաթիլ մը ջուրով կամ թուփով կը բռնկին: Քարիւղի մէջ կը պահուին:

ՎԱՐԱՊԵՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Բնիկ եգիպտահայ ծնած 1910ին, իր նախակրթութիւնը ստացած Գահիրէի Գալուստեան վարժարանին մէջ, ուրկէ չորեքտասնամեայ անտիական հասակին մէջ նետուած է կեանքի ասպարէզը և հետեւած է Զիկոկրաֆի գեղարուեստին, վարպետներու քով և քիչ ժամանակի մէջ իբր աշխատութեան տիպար տիրացած է իր ներկայ փայլուն դիրքին, ունենալով ինքնուրոյն զինկոկրաֆի գեղեցիկ գործատուն մը «Պոյաճեան Անուան տակ», ուր կաշխատին երիտասարդներ, որ ինքնին պատիւ կը բերէ ինչպէս իր անունին, նոյնպէս իր պատկանած համայնքին իբրեւ առաջնակարգ զինկոկրաֆի գործարանատէրներէն մին:

Աւելորդ չըլլայ ըսել թէ, սա՛ որդին է անուանի Տիար Օննիկ Պոյաճեանի, որ 30 երկար տարիներ է Վեր հաստատուած է Եգիպտոս (Գահիրէ), և շինած է գեղեցիկ համբաւ մը իբրեւ պարկեշտ և ընտանիքի հայր պատուական անձ մը, վայելելով հայ թէ տեղացի և օտար յարանուանութեանց յարգանքը:

ԶԻՆԿՕԿՐԱՖ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ՄԱՏԱ ՊԷԿ ԹԻԻ 39

ՎԱՐՊԵՐԵՍ ՊԱԼԵԱՆ

Բնիկ մարգուանցի, ծնած է 1912ին, որ աղայ հասակին հազիւ 1-2 տարի իր ծննդավայրին վարժարանը յաճախելէ վերջ Ամերիկան նիր Ըստ Րըլիֆի միջոցաւ կ'անցնի Աթէնք և անտի Եգիպտոս, 1926ին, եւ իր անտիական հասակին կը նետուի կեանքի ասպարէզը և իր նախասիրութիւնը կ'ըլլայ Tenturerie ներկարարութեան գործը, որով տասը տարի կը հետեւի այդ արհեստին. աշխատելով Եգիպտոսի գործարաններու մէջ. ուր արհեստին գաղտնիքներուն նրբութիւնները իւրացնելէ վերջ՝ ինքնաշխատութեամբ կը հիմնէ ԱՆԿԼՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆԱՆՈՒՄԲ իր առանձնայատուկ քեմիկալի գործատունը ուրուն կեդրոնատեղին է Գահիրէ

Rue Madabegh N° 39

Իսկ մասնաճիւղը՝ Rue Adly Pacha N° 1

ԶՈՒԱՐ ՃԱԼԻՔՆԵՐ

Աղքատը հարուստին երբ կը հաւասարի,

— Գունին մէջ երազ տեսած ատենը:

* Օր մը մեր կանանց վերջին նորաձեւութիւնը Խնչ պիտի ըլլայ:

— Ստանային լաթը (չէյթան պէզի):

* Վերջին աստիճան խաղամու բժիշկ մը իր յաճախորդին բազկերակին զարկը կը համրէ:

— ... վեց, եօթը, ութը, ինը, տասը: Ապա մեքենաբար շարունակելով:

— Պաճախ, ողջիկ, թահլը, ասօ:

* Պէ տխար, սա՛ պարտքդ չի վճարես, քեզի հանցելնք ստակ տուինք նէ մեղքի տէր չեղանք ես:

— Ի՛նչ կը պողաս կոր պէ քիչ մը քաղաքավար եղիր, չես խպնի՞ր:

— Ինչո՞ւ խպնիմ, ստակս կուգեմ կոր, ամօթ է՛:

— Ստակդ ուզէ բայց քաղաքավար կերպով, ես քեզմէ այս ստակը ուզած ժամանակս որչա՛փ աղաչեցի, պաղատեցայ, միտքդ չէ՛:

H. & G. GOUDSOUZIAN
47 Rue El Azhar
Le Caire

ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ
փետուռն աշեղի, խոզանակի եշլն.

ԿԵԴՐՈՒ ԱՏԵՂԻ ԳԱՀԻՐԷ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ
ԿԱՄԱ ՇԷՅԽ ԹԻԻ 4

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՅՆԵՐԸ ՀՈՍ ՊԻՏԻ ԳՏՆԵՆ
ԱՄԵՆԱԸՆՏՐ ԱԻԵԼՆԵՐ ancoustique եի
ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

ԳԻՆԵՐ ԴՈՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

ՄԱՆՈՒԵԼ ԹԵՎԵԼԵՔԵԱՆ

առաջնակարգ շապկագործ

Աղեքսանդրիա, Խրսիվ փողոց թիւ 1

Իր գործասեղծիքն մէջ կը պատրաստուին այրեռու յատուկ
եւ ամէն ճաշակի համաձայն մասնաւոր յափու վայ

ՇԻՔ ԵՒ ՃԱՇԱԿԱԻՈՐ
ՇԱՊԻԿՆԵՐ ՈՒ ԲԻԺԱՄԱՆԵՐ

ընտիր կերպան ու մետաքսէ

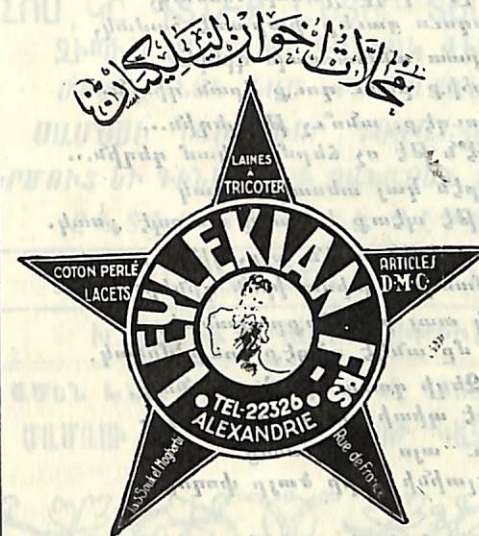
Խղճամիս եւ մաքուր գործ

դիզրամասշեղի գինեք

DEPOSITAIRES DES ARTICLES D. M. C.

ԼԵՅԼԵԿԵԱՆ ԷՂԲԱՐՔ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

سوق المغاربة غرة ٣-٢ وشارع فرنسا غرة ١٨
تليفون ٢٢٣٢٦ بلاسكندرية

ԿԱՅԴԵԼԿԱՅԱ ՍՈՍՈՒՈՂՏ

ԵՒ ՉԱՄԱՐԱՆ ԹԷԼ ՈՒ ԴԵՐՁԱՆԻ

Souk el Maghraba No. 1-3

Depot: Rue de France 18

Telephone 22326 -- ALEXANDRIE

ԵՂԻԱ ՄՈՒՇԻԿԵԱՆ

ընկերներու այնքան մաքուր հոծ ահա ձեզ մէկ մեծ հայ մքերանոց

Աղեքանդրիա, Սալահ ել Տիմ փողոց թիւ 51

Անարատ, մաքուր հոս ծախուի վիսկի,
Որուն նմանը չի տեսայ իսկի...
Ասոր քով գտնէք լաւ, ընտիր օղին,
Անուշ ըլլայ զայն, կ'ըսեմ խմողին...
Զուտ խաղողէ ալ կը շինուի ֆոնեակ,
Որ մարդուս ցաւեր փարատէ համակ,
Հապա անարատ անխաղախ գինին,
Մի խորհիք բնաւ դուք վրան զինին...
Ո՛ր մէկը կ'ուզէք, անո՛ւշ թէ լեղին...
Կարմիրէն թէ ոչ ձերմակ կամ դեղին...
Ամէն դոյներէն կայ տեսակ տեսակ
Միայն թէ պէտք է մարդ պարպէ քսակ...
Գէտք է հոս դիմեն ամէն այր, կիներ,
Դիւրամտաչելի խիստ իրեն զիներ...
Մեծաքանակ տայ իսկ փոքրաքանակ,
Անգամ մը անկէ անցէք դուք մինակ,
Եւ կ'ըսեմ, Զեղի դուք պիտ' զոհանաք,
Եւ անկէ պիտի գնէք չարուակ...
Ըմպելիներու այս մթերանոց
Սալահէլտինի վերի ծայր փողոց

ՏՐԴԱՏ ՔԱՏԻՖԵԱՆ

« ԴԱՅԵՕՐ ՍԹԱՄՊՈՒԼ »

Փողոց Աթարշին թիւ 66 Ազեքսանդրիա

Խնայողական դերձակ, Աղեքանդրու համար ձրի, միջակ
դասակարգի համար դիւրամասչելի գիներով: Հարուս
դասակարգի համար մասնաւոր սակարկութիւն

ST. MAMAS

DISTILLERIE ET PRODUITS DE CHIOS
ZIBIB ET MASTIC

13, Bld; Saad Zaghloul, ALEXANDRIE
Reg. du Com. Alex. No. 6130

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԿ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ՀՈՍ ԿԸ ԳՏՆԷՔ ԸՆՏԻՐ ՏԵՍԱԿԷՆ

ԶԻՊԻՊ ՄԱՍՏԻԳԱ ԳՕՆԵԱԿ ՎԻՍԿԻ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԿԱՄ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

ՍԱՄՕՍԻ ՆՇԱՆԱԽՈՐ ԳՕՄԱՆՏԱՐԷՆ

ՎԵՐՄՈՒՏ ԵՒ ԳԻՆԻՆԵՐՈՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

ԸՆՏԻՐ ԶԵՐՄԱԿ ԱԼԳՕԼ

ԴԻԴԻՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԽՂՃԱՄԻՏ ՍՄԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆ ԽՆԴԻԱՆՔ ՓՈԽՈՎ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ

ՄԱՄԱՍԻ ՔՈՒ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԿԱՅՄԱԿԷ

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՔԱՇՔԵՄԱՆԵԱՆ

ԹԱՆՉՔԻ Բ Ի ԺԻՉ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ԹԱՆՉՔԻ, (ՄԱՅԱՍԸԼԻ)

Ամեն անոնք որ սոյն զգուշի հիւանդութենէն կը տառապին
առանց ժամանակ կորսնցնելու թող դիմեն Հայոց Աբարթրման
թիւ 12 յիշեալ Տիկինին. վկայեալ աղքատներու ձրի դարմանում: Իսկ
ուսեւորներ պէտք է քաջալերեն զայն մասնաւոր վճարումով մը նա
խապէս:

ԱՌԱՔԵԼ ՏԻԱՐՊԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԿԵՐՊԱՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՇԱՐԱ ՏՐ ՀԻՐԱՆՍԻ ԹԻՒ 1 ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Աղեքսանդրաբնակ մեր Ազնիւ Հայեր
Սարկաւագէն Ձեզ արդ նոր հրաւեր...
Դուք որ կուգէք միտ հազուիլ շիք, գոգէթ,
Փորձ մըրեք դիմել Տիարայիին գէթ,
Կերպասեղեցի մեծ վաճառատուն
Ոչ մէկ տեղ գտնես իր ապրանքէն դուն.
Այնքան որ ընտիր է իսկ դիմացկուն
Ձի Ամերիկեան, Անգլիական բուն
Ամրան քի ձմեռան կամ ար մի Սէզօն
Մեր Տիարայիին քոլ լոկ գտնես, հոն...
Անգամ մը միայն գացէք իրեն քոլ
Ձեզ գոհացնէ նա մեծ հանոյքով.
Ձի ինքն է անկեղծ, համեստ ուղղամիտ
Նա գոհացում տալ իսկայն անբիրք,
Ապրանքներով իր տեսակներով լի
Գիներն իր քսես՝ են խիստ մասշնի.

ՍԱՐԿԱԿԱՆ

ամեն տեսակ նամակադրոշմներն հաւաք

գիմեր՝ Շ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ «Արաքս» թերթի հասցեով

5 Բիւ էլ Ֆալաքի, Աղեքսանդրիա

Կը ծախուին եւ կը գտնուին ամեն տեսակ նամակադրոշմներ նոր քի հին
կը վաճառուին նաեւ քաղաքներ, տեսակներ ևւայլն.
Յփառուէն թէ արատաշմանէն եզած բոլոր գիմերները կը գոհացուին

ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Կոշիկի վաճառատուներ

ՏՄԲԷՆ — Սուրբ Էլ Բանքո քիւ 1
ԲՈՅԱԼ — Սուրբ Էլ Բանքո քիւ 1
ՆԱՍԻՐՆԱԼ — Բիւ Նեով քիւ 1

ԿԻՆԵՐՈՒ, ԱՅԻՐԵՐՈՒ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ ՅԱՏՈՒԿ ԿՕՇԻԿՆԵՐ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՒ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ

ԹԷԼԷՖՈՆ 24112 R.C.A. 18098

ՍԱՐԿԱԿԱՆ ԱՆՏԻՊ ԵՐԿԵՐԸ

1. — ԳՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Կամ ԳՐԵԼՈՒ ԱՐՈՒՆԵՍ

Ա. ՆԻՐ. ՀԱՅՈՐ

(Բարձրագոյն Դասընթաց)

2. — ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՎԱՆԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ (Ոտանաւորի վերածուած)
3. — ՎԱՆԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ (Արձակ)
4. — ՄԵՐ ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ (Ոտանաւոր)
5. — ԵԳԻՊՏԱՀԱՅԵՐ (Ոտանաւոր)
9. — ԵԳԻՊՏԱՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐ (Ոտանաւոր)

<< Ազգային գրադարան

NL0148313

ՈՍԿԵԱՅ ՄԷՏՈՅԼ
ԳԱՀԻՐԷԻ 1931Ի
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍԷՆ

ԳԵՐԱԶԱՆՑՈՐԷՆ
ԸՆՏԻՐ
ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԸ

ԶՕԹԹՕՍ ԵՒ ԸՆԿ.

ՏԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԶԻՊԻՊ, ՊՐԱՆՏԻ, ՌՕՄ, ՕՇԱՐԱԿՆԵՐ

ԹՈՐԱՆՈՑ՝ 97 ՏԻԳՐԱՆ ՓԱՇԱ ՓՈՂՈՑ (ՔԼԵՐԱԹՐԱ-ԼԷՊԷՆ)
Հեռաձայն՝ **R 1792**

ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻԴ,
77, ՄԱԼԷՔԱ ՆԱԶԼԻ ՓՈՂՈՑ
Հեռաձայն՝ **55923**